

Mads Jørgen Jerkås Bråten

Sousveillance som medieteknologisk motstandskamp

Muligheter og utfordringer

Masteroppgave i Medievitenskap

Veileder: Nina Lager Vestberg

Mai 2023

Mads Jørgen Jerkås Bråten

Sousveillance som medieteknologisk motstandskamp

Muligheter og utfordringer

Masteroppgave i Medievitenskap
Veileder: Nina Lager Vestberg
Mai 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Steve Mann, en kanadisk professor i datateknologi med bakgrunn i medievitenskap, lanserte på 1990-tallet et begrep som skulle vise seg velegnet for å diskutere politivold rettet mot svarte personer og medieteknologiens rolle i dokumentasjon og formidling av slike hendelser. Dette begrepet, *sousveillance*, som er en inversjon av begrepet overvåking (*surveillance*), viser til observasjon eller dokumentasjon av handlingene til offentlige personer eller andre autoriteter som er involvert i en hendelse gjennom bruken av digital opptaksteknologi. Med utgangspunkt i en teoretisk drøfting av begrepet *sousveillance* har jeg i denne oppgaven analysert tre mye omtalte tilfeller av *sousveillance* gjennomført på ulike tidspunkter. De tre tilfellene er George Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King (1991), Ramsey Ortas tilskuervideo av drapet på Eric Garner (2014) og Darnella Fraziers tilskuervideo av drapet på George Floyd (2020). Disse tilfellene fungerer som eksempler på *sousveillance* utført som motstand mot politivold. Denne masteroppgaven stiller dette spørsmålet som en overordnet problemstilling: Hvilken rolle kan digital teknologi, digital plattform for spredning av informasjon og den konteksten *sousveillance* finner sted i spille for *sousveillance* av politivold rettet mot svarte personer?

For å belyse denne problemstillingen og de mer spesifikke forskningsspørsmålene den rommer har jeg gjort rede for og drøftet sentrale teoretiske perspektiver og sentrale begreper knyttet til *sousveillance*. Denne gjennomgangen har dannet grunnlag for en nærmere analyse av de tre utvalgte tilskuervideoene av politivold rettet mot svarte personer i USA, samt av ulike konsekvenser av disse videoene. De tre utvalgte eksemplene på tilskuervideoer av politivold som inngår i oppgavens empiriske materiale ble beskrevet og analysert i tre separate kapitler, med fokus på opptaksteknologi, mediedistribusjon, og rollen som utøver av *sousveillance*. I tillegg ble det belyst i et eget kapittel hvordan den teknologiske utviklingen og digitale medieplattformer inngår i en bredere kontekst som kan påvirke mulighetene og begrensningene for systemisk forandring og motstand mot sosial undertrykkelse i USA.

Innhold

1. Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn og definisjoner	4
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	6
1.3 Empirisk materiale og oppgavens struktur	8
2. Surveillance og sousveillance: teori og historisk bakgrunn.....	10
2.1 Begrepene surveillance og sousveillance	10
2.2 Varianter av sousveillance.....	11
2.3 Videre utvikling av begrepet sousveillance	12
2.4 Personal computing.....	13
2.5 Sousveillance som maktmiddel og black box	14
2.6 «Personal sousveillance» og Abu Ghraib	15
2.7 Panopticon.....	18
2.8 Inverse panopticon og catopticon.....	20
2.9 Surveillance i samfunnet	21
2.10 Sousveillance i samfunnet	22
2.11 Overgang til analysen	25
3. «Den første virale videoen»: George Holliday og politivolden mot Rodney King.....	28
3.1 George Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King	28
3.2 Historisk kontekst for overvåking og sousveillance i USA	30
3.3 Media witnessing og black witnessing	31
3.4 Hollidays tilskuervideo med fokus på de teknologiske begrensningene	35
4. «Kameraets autoritet»: Ramsey Orta og drapet på Eric Garner	38
4.1 Ramsey Ortas tilskuervideo av drapet på Eric Garner.....	38
4.2 Synlighet og oversynlighet	39
4.3 Beskyttende teknologi.....	40
4.4 Cop-watching og kameraets autoritet	41
4.5 Ortas rolle som utøver av sousveillance	42
5. «Facebook og Black Twitter»: Darnella Frazier og drapet på George Floyd	47
5.1 Darnella Fraziers tilskuervideo av drapet på George Floyd	47
5.2 Å fortsette å se selv om man ikke vil.....	47
5.3 Sosiale medieplattformers rolle	49
5.4 Tilskuervideoen av drapet på George Floyd med fokus på revolusjonerende teknologi.....	51
5.5 «Black Twitter».....	53
6. Politivold, et medieproblem?	57

6.1 Politivold som et medieproblem	57
6.2 Politikultur i USA.....	60
6.3 Begrensninger ved sousveillance	62
6.4 Medieoppmerksomhet.....	63
6.5 En «Groundhog Day» av politivold.....	65
6.6 Synlighet og oversynlighet 2.0.....	69
6.7 Variasjon i reaksjoner på politivold	72
7. Oppsummering, diskusjon og konklusjon	75
7.1 Oppsummering.....	75
7.2 Diskusjon	76
7.3 Konklusjon	79
Referanseliste.....	81

Antall ord: 32219

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og definisjoner

Et googlesøk på *sousveillance* i april 2023 gir omtrent 98 000 treff. Men dette begrepet og fenomenet det refererer til har vært i medias søkelys i noen tid allerede. For eksempel, for 10 år siden, da *The Guardian* skulle oppsummere året 2013 og kåre de ordene som virkelig betydde noe det året, ble *sousveillance*, sammen med *surveillance*, trukket frem som et slikt ord (Poole & Hart, 2013). Surveillance kan oversettes til overvåking, og dette begrepet refererer hovedsakelig til at organisasjoner overvåker mennesker. Slik overvåking av mennesker består ofte av at organisasjonene som utøver overvåkingen fungerer som autoriteter eller makthavere i forhold til de menneskene som overvåkes. *Sousveillance* springer ut av begrepet overvåking (*surveillance*) og innebærer ifølge Oxford English Dictionary observasjon eller dokumentasjon av offentlige personer og andre autoriteter som er involvert i en hendelse gjennom bruken av digitale enheter, ofte gjennom bruk av smarttelefoner. Selv om *sousveillance* kan betegnes som et relativt nytt fenomen som er i stadig utvikling, dateres det ofte tilbake til 1990-tallet, da Steve Mann, en kanadisk forsker med doktorgrad i «media arts and sciences» fra Massachusetts Institute of Technology og et professorat i «computer engineering» ved University of Toronto, spilte en sentral rolle i definisjon og utbredelse av begrepet. *Sousveillance* kan defineres som overvåking nedenfra, det vil si som en slags motvekt til *surveillance* som også kan beskrives som mot-overvåking (Mann, 2002). Mot-overvåking i en slik forstand forekommer når enkeltpersoner, ofte fra et underlegent ståsted, overvåker en aktivitet. Dessuten er det vanlig at mot-overvåking skjer på den måten at «vanlige mennesker» overvåker de samme autoritetene eller makthaverne som gjennomfører overvåking. Mann, som lanserte dette begrepet, spilte også en sentral rolle med hensyn til å øke oppmerksomheten for fenomenet *sousveillance*. I tillegg satte han spesielt fokus på mot-overvåking ved hjelp av bærbare digitale enheter som blant annet smarttelefoner.

Ifølge Mann et al. (2003) ble *sousveillance* spesielt aktuelt som en motreaksjon til den store økningen av organisert overvåking i USA etter 2001. I tillegg kan *sousveillance* forstås som et tiltak mot overvåking i tilfeller der de som ofte blir overvåket ikke har noe annet å stille opp med. Denne forståelsen tar utgangspunkt i Nicholas Mirzoeffs (2011) argument om at folk har rett til å blande seg inn i politiske prosesser ved hjelp av mot-overvåking. Det siste tiåret har *sousveillance* også blitt betraktet som et tiltak for å motvirke den omfattende overvåkingen av befolkningen i USA som ble avslørt av Edward Snowden i 2013 (Bakir, 2015).

I 2020 mottok Mirzoeff, professor i Media, Culture & Communication ved New York University, det gjeve ACLS/Mellon Scholars and Society Fellowship. I den forbindelsen ble han spurt om hva han syntes var det mest betydningsfulle «visual» det året, og hvorfor (Bråten, 2021). Mirzoeff svarte at det utvilsomt var Darnella Fraziers virale tilskuervideo av drapet på George Floyd. Valget av denne hendelsen ble begrunnet med at den påvirket hele verden i svært stor grad og med at den virale tilskuervideoen ga Black Lives Matter-bevegelsen og systemisk rasisme i USA ny oppmerksomhet. I tillegg presenterte Mirzoeff et optimistisk budskap som fremhevet noen av de mulighetene sousveillance i kombinasjon med medieplattformer kan tilby:

What that visual record did was show us that another world is possible, one in which police don't kill people based on the color of their skin because the majority of all people understand the perhaps rather simple lesson that it is wrong to do so. It showed too, that making social change through visual media is not only possible, it happens all around us (NYU Steinhardt News, 2020).

Mirzoeff ga altså uttrykk for at det faktisk er mulig å oppnå sosial forandring når det gjelder politivold rettet mot svarte personer i USA, selv om dette kan være vanskelig å forestille seg i dagens sosiopolitiske klima. I denne oppgaven vil jeg drøfte muligheten for en slik sosial forandring ved hjelp av sousveillance mediert av digital teknologi.

Et klassisk eksempel på bruk av sousveillance for å dokumentere politivold rettet mot svarte personer er Rodney King-saken, hvor George Holliday filmet politiets overdrevne bruk av vold mot Rodney King fra sin balkong i Los Angeles, USA, i 1991. Rodney King-saken blir ofte omtalt som et av de tidligste eksemplene på at en borger benyttet seg av sitt ansvar for å mot-overvåke makthavere i en slik situasjon. I tillegg til Rodney King-saken vil jeg i denne masteroppgaven analysere og drøfte situasjonen rundt og dokumentasjonen av drapet på Eric Garner i 2014 og tilskuervideoen av drapet på George Floyd i 2020 som eksempler på sousveillance av politivold rettet mot svarte personer mediert av digital teknologi.

I tillegg til Manns grunnleggende diskusjon av sousveillance, er det særlig relevant med tanke på oppgavens problemstilling og analysen av de nevnte tilfellene å presentere perspektiver drøftet av Simone Browne (2015), spesielt de perspektivene hun har omtalt i boken *Dark Matters: On the surveillance of blackness*. Disse perspektivene kan danne grunnlag for en argumentasjon om at overvåking i USA historisk sett har rettet seg mot svarte amerikanere som en del av en rasistisk politikk, med mot-overvåkning forstått som svarte menneskers

reaksjon på dette. I tillegg til Browne (2015) har blant andre Ross (2020) og Richardson (2020) drøftet svært relevante perspektiver på mot-overvåking i en kontekst av politivold rettet mot svarte personer i USA. Noen av disse perspektivene dreier seg om hvordan svarte personer oftere inntar rollen som vitner fordi de lettere kan identifisere seg med ofrene. I tillegg drøfter disse forfatterne spørsmål om synlighet og oversynlighet av svarte personer som dokumenterer tilfeller av politivold, spørsmål som også vil få betydelig oppmerksomhet i analysen. Selv om Mann skal ha mye av æren for å ha lansert et begrep som skulle vise seg å passe perfekt for å diskutere politivold rettet mot svarte personer og medieteknologiens rolle i dokumentasjon og formidling av slike hendelser, synes det riktig å si at en diskusjon av sousveillance som et viktig våpen for svarte personer til å kunne motsette seg sosial undertrykkelse går langt utover Manns opprinnelige tanker om begrepet sousveillance. Dette kan henge sammen med at det kontinuerlig oppstår nye situasjoner hvor bruken av mot-overvåking gir nye muligheter og konsekvenser. Det gjenstår da også en rekke problemer som ennå ikke er undersøkt på dette området, ikke minst fordi den digitale teknologien og de digitale plattformene er i stadig utvikling og byr på nye muligheter og løsninger, samtidig som den sosiopolitiske konteksten endrer seg. I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på muligheter og begrensninger digital teknologi gir i forbindelse med sousveillance, samt de muligheter og begrensninger ulike massemediaplattformer og sosiale medieplattformer gir for å oppnå en ønsket effekt. Endelig vil jeg ha fokus på hvordan den sosiopolitiske konteksten som sousveillance finner sted i kan ha betydning for den effekten som oppnås (eller ikke oppnås).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Masteroppgavens problemstilling er: *Hvilken rolle kan digital teknologi, digital plattform for spredning av informasjon og den konteksten sousveillance finner sted i spille for sousveillance av politivold rettet mot svarte personer?* For å belyse denne problemstillingen vil jeg med utgangspunkt i en nærmere teoretisk drøfting av sousveillance analysere tre mye omtalte tilfeller av sousveillance gjennomført på ulike tidspunkter: George Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King (1991), Ramsey Ortas tilskuervideo av drapet på Eric Garner (2014) og Darnella Fraziers tilskuervideo av drapet på George Floyd (2020). Hendelsen tilknyttet tilskuervideoen av Rodney King omhandler hovedsakelig hvordan King ble et offer for overdreven voldsbruk av politiet. Hendelsen ble filmet av George Holliday fra hans balkong og deretter levert til den lokale nyhetsstasjonen. Hendelsen blir ofte sett på som det første eksempelet på mot-overvåking. Tilskuervideoen av Eric Garner omhandler

hendelsen som tok livet av Garner ved at han ble kvalt av en politibetjent. Retten klarte å rettfærdiggjøre den overdrevne bruken av vold som førte til hans død, selv om Garner bare ble anklaget for å selge løse sigaretter utenfor en butikk. Ironisk nok var den eneste som ble arrestert personen som filmet hendelsen, Ramsey Orta. Politibetjenten som utførte kvelningen ble senere sparket fra politiet, men gikk ikke gjennom rettslig forfølgelse. Det ble derimot gjennomført en juridisk høring flere år senere, noe som ikke hadde blitt brukt i USA på 100 år, for å prøve å sikre at en viss form for rettfærdighet ble oppfylt. Tilskuervideoen av drapet på George Floyd omhandler hvordan Floyd ble drept av en politibetjent som satt på nakken til Floyd i over 8 minutter. Tilskuervideoen av drapet gikk viralt i sosiale medier og førte til en relativt rask arrestasjon og dom av den involverte politibetjenten, samt av de andre politibetjentene som var til stede uten å gripe inn i situasjonen, noe som var svært uvanlig i tilfeller av politivold mot svarte personer i USA. En gjennomgang og bruk av disse tre tilfellene gjør det mulig å besvare tre forskningsspørsmål som den overordnede problemstillingen rommer:

- (1) Hvilken rolle kan digital teknologi, spesielt opptaksteknologi, spille i sousveillance?
- (2) Hvilken rolle kan distribusjonen av resultatet av sousveillance (dvs. medieplattform) spille?
- (3) Hvilken rolle kan den sosiopolitiske konteksten sousveillance skjer i spille?

Disse tre underproblemstillingene eller forskningsspørsmålene vil med andre ord handle om betydningen av henholdsvis digital teknologi, medieplattform og sosiopolitisk kontekst i relasjon til sousveillance, belyst med utgangspunkt i de tre nevnte tilfellene.

Forsøk på å besvare disse forskningsspørsmålene vil kunne belyse sousveillance som et medievitenskapelig problem gjennom en utforsking av de teknologiske mulighetene og begrensningene som sousveillance har, samt av hvordan sousveillance både historisk sett og i senere tid har vært et viktig verktøy for svarte personer når det gjelder å motsette seg sosial undertrykkelse. De tre utvalgte tilskuervideoene vil fungere som et utgangspunkt for en argumentasjon om at sousveillance og tilskuervideoer i kombinasjon med den teknologiske utviklingen og digitale medieplattformer kan være drivkraften bak et ønske om systemisk forandring og større sosial rettfærdighet.

1.3 Empirisk materiale og oppgavens struktur

Det empiriske materialet som skal analyseres vil som tidligere nevnt bestå av tre tilfeller av tilskuervideoer som innebærer sousveillance i form av mot-overvåking rettet mot autoriteter, nærmere bestemt mot politiet. Dette er en form for sousveillance som også kan kalles invers surveillance (se avsnitt 2.1.2). I disse tre eksemplene representerer tilskuervideoene med andre ord observasjon og dokumentasjon rettet mot de som vanligvis utøver overvåking. I tillegg vil det empiriske materialet inkludere informasjon om sirkulasjonen av og debattene om de tre nevnte tilskuervideoene. Analysen vil dessuten, i tillegg til sirkulasjonen av og debattene rundt tilskuervideoene, ha fokus på den offentlige diskursen om sousveillance av politivold gjennom tilskuervideoer formidlet via ulike medieplattformer. Endelig er det relevant å se noe nærmere på sousveillance i form av opplevelsene til de tilskuerne som har gjennomført invers surveillance i de tre beskrevne tilfellene. Dette aspektet ved sousveillance kalles gjerne personlig sousveillance (se avsnitt 2.1.2).

Opgavens strukturelle tilnærming vil først innebære en drøfting av grunnleggende teoretiske begreper og perspektiver som er relevante med tanke på en analyse av de tre utvalgte tilskuervideoene og den konteksten de inngår i, som grunnlag for å belyse forskningsspørsmålene. Dette teoretiske grunnlaget drøftes i kapittel 2. I dette kapittelet vil jeg også forsøke å vise hvordan sousveillance har utviklet seg i takt med teknologien, delvis på grunn av teknologiske nyvinninger, men også fordi den generelle befolkningen har blitt mer bevisst på sousveillance som et mulig maktmiddel. Analysen av de tre tilskuervideoene, som blir presentert i kapitlene 3, 4, og 5, tar utgangspunkt i en kort beskrivelse av hendelsesforløpet i hvert av tilfellene. I disse tre kapitlene vil tidligere presenterte begreper og perspektiver bli brukt i en analyse av de utvalgte tilskuervideoene, inkludert sirkulasjonen av og debattene knyttet til disse videoene. Med utgangspunkt i tilskuervideoene vil også politivold og politikultur i USA, samt hvordan omtale av politivold på ulike medieplattformer kan være problematisk, være sentrale temaer. Dette vil særlig bli drøftet i kapittel 6. I tillegg til de mulighetene og begrensningene som teknologien innebærer når det gjelder sousveillance, vil jeg også komme inn på visse begrensninger ved sousveillance og hva som kan hindre at sousveillance fungerer som et verktøy for å oppnå større rettferdighet for de etniske gruppene som er mest utsatt for politivold. Avslutningsvis, i kapittel 7, vil jeg oppsummere resultatene av analysen og diskutere eventuelle funn som kan gi grunnlag for en konklusjon med hensyn til problemstillingen.

Ettersom fokus i denne oppgaven vil være på sousveillance i en kontekst av politivold rettet mot svarte personer i USA, vil jeg allerede i utgangspunktet klargjøre bruken av ordet «svart» i omtalen av personer fra en etnisk gruppe med ikke-hvit hudfarge. Ifølge Språkrådet (2021) er «svart» det mest aksepterte ordet å bruke når man omtaler en person eller en gruppe med en hudfarge som ikke er hvit. I tillegg er det svært vanlig å bruke ordet «black» på samme måte i USA (Smith, 1992).

2. Surveillance og sousveillance: teori og historisk bakgrunn

2.1 Begrepene surveillance og sousveillance

Begrepet sousveillance kan som tidligere nevnt spores tilbake til Steve Mann, som for over 20 år siden på sin egen nettside beskrev hvordan han utviklet begrepet sousveillance ut fra det franske ordet for overvåking, surveillance (Mann, 2002). Ved å erstatte «sur» (over) med «sous» (under) kom begrepet sousveillance til å indikere overvåking nedenfra. I motsetning til en såkalt «top-down» overvåking kan sousveillance derfor betraktes som en slags «bottom-up» overvåking eller med andre ord underovervåking. Mann (2002), som var svært opptatt av innbyggers rett til personvern, følte at graden av overvåking av befolkningen var blitt helt overdimensjonert. Målet med å lansere begrepet sousveillance var derfor å gjenopprette en slags balanse i forhold til den ensidige overvåkingen han mente fant sted. I en tidlig forklaring av hvordan sousveillance skulle utføres i praksis, presiserte Mann (2002) at det selvsagt ikke var meningen at overvåking nedenfra rent bokstavelig skulle foregå ved hjelp av fysisk lave kameraer i motsetning til den overvåkingen som foregikk ved hjelp av kameraer i taket og montert på høye bygninger. Mann (2002) understreket at overvåking nedenfra isteden foregikk ved at mennesker i lavere posisjoner benyttet seg av bærbar teknologi for å nøytralisere den nevnte overvåkingen fra kameraer montert på høye steder.

I en senere drøfting av surveillance og sousveillance pekte Mann (2020) på at det franske ordet *veillance*, som viser til å se, helst bør brukes i en kontekst av «purposeful watching», altså med referanse til å se med en bestemt hensikt. Videre spesifiserte han at *surveillance* ikke bare handler om overvåking utført av organisasjoner, men også om overvåking som har kapasitet til å forby andre typer *veillance*, inkludert sousveillance. Sousveillance har imidlertid ikke den samme kapasiteten eller autoriteten til å forby andre typer målrettede eller intensjonale blikk.

Mann (2002) presenterte også noen tidlige eksempler på overvåking nedenfra som viser hvordan han tenkte seg at dette kunne fungere i praksis. Eksemplene viste blant annet til passasjerer som overvåker en sjåførs oppførsel, studenter som evaluerer universitetsansatte og innbyggere som holder et våkent øye med regjering, politistyrker og andre makthavere (Mann, 2002). I tillegg påpekte Mann (2002) at fordelene med en slik overvåking nedenfra er åpenbar. Noen av de fordelene Mann (2002) trakk frem var at flinke sjåførere, universitetsansatte og regjeringsansatte ville ta sousveillance som praksis vel imot, mens mer problematiske sjåførere, universitetsansatte og regjeringsansatte vil stille seg motvillige til en

slik praksis. I tillegg antydte Mann (2002) at *sousveillance* vil være nødvendig for å motvirke kriminalitet, korrupsjon og terrorisme.

2.2 Varianter av *sousveillance*

I tillegg til at Mann (2002) presenterte flere eksempler på *sousveillance* og pekte på fordeler ved en slik praksis, redegjorde han for to underkategorier av *sousveillance*, noe som innebar at han differensierte mellom to former for *sousveillance* som han kalte henholdsvis «inband *sousveillance*» og «out-of-band» *sousveillance*. Mann (2002) forklarte at inband *sousveillance*, også kalt *subveillance*, ofte benyttes innenfor organisasjoner som utfører *sousveillance*. Eksempler på dette er at organisasjoner deler ut spørreskjemaer for å finne ut hvor fornøyde deres kunder er. I motsetning til dette er det Mann (2002) kalte out-of-band *sousveillance* noe som ofte er uvelkomment hos organisasjoner. Et eksempel på en slik overvåking nedenfra kan blant annet, som tidligere nevnt, være at passasjerer dokumenterer en sjåførs oppførsel. I slike tilfeller er det verdt å merke seg at målet med out-of-band *sousveillance* er å dokumentere eventuelle ulovligheter hos sjåføren. Et annet eksempel, som er enda mer velkjent og ofte assosieres med *sousveillance*, er nettopp det å dokumentere politivold og deretter rapportere disse overtrampene til media. Avslutningsvis introduserte Mann (2002) enda en form for *sousveillance*, nemlig «personal experience capture». Slik dette begrepet ble beskrevet av Mann (2002), ser det ut til å dreie seg om en tidlig forløper for det som utviklet seg til å bli «personal *sousveillance*» i senere drøftinger av *sousveillance*.

Med utgangspunkt i dette tidlige forsøket på å differensiere mellom ulike former for *sousveillance* har det blitt vanlig å skille mellom de to typene hierarkisk *sousveillance* og deltakende eller personlig *sousveillance*. Hierarkisk *sousveillance* er ifølge Mann (2020) *sousveillance* som ikke har kapasitet til å forby annen type *veillance*, men som likevel innebærer en viss borgerlig ulydighet mot tradisjonell overvåking. Ifølge Bakir (2010) kan hierarkisk *sousveillance* også forstås som en form for *sousveillance* som har juridiske eller politiske motiver. Etersom hierarkisk *sousveillance* er overvåking rettet nedenfra og oppover i hierarkiet, kan den også kalles *invers surveillance* (Mann, 2004). Den formen for *sousveillance* som kalles deltakende (*participatory*) eller personlig *sousveillance* handler om dokumentasjon av en aktivitet utført av en av deltakerne i denne aktiviteten.

Begreper og perspektiver som vil være sentrale i analysedelen av denne oppgaven vil ta utgangspunkt i *invers surveillance/hierarkisk sousveillance* og *personlig sousveillance*, det vil si diskurser som angår disse begrepene. Fokuset på *invers surveillance* gjorde at man ble oppmerksom på at de som overvåket ofte opplevde at til og med passiv mot-overvåking med

elektriske overvåkningsapparater kunne gjøre dem ukomfortable, i tillegg til å skape konfrontasjoner og konflikter i visse tilfeller. Personlig *sousveillance* handler altså mer om selve den prosessen mot-overvåkere går igjennom og deres opplevelse av det å observere og dokumentere ved hjelp av audiovisuell opptaksteknologi.

2.3 Videre utvikling av begrepet *sousveillance*

Mens Mann i 2002 var helt i startfasen når det gjaldt utviklingen av begrepet *sousveillance*, tok Mann et al. (2003) utviklingen av dette begrepet et steg videre, samtidig som de drøftet *sousveillance* i en kontekst av bærbar teknologi som kunne brukes til å utføre overvåking nedenfra. I en artikkel som Mann publiserte sammen med mediaforskeren Jason Nolan og sosiologen Barry Wellman i tidsskriftet *Surveillance & Society*, ble det blant annet understreket at den teknologiske utviklingen i stor grad hadde hjulpet organisasjoner med å forbedre overvåkingen. Med teknologisk utvikling tenkte Mann et al. (2003) på denne tiden og i denne konteksten på overvåkingsteknologi som hadde blitt mindre i størrelse og som nærmest kunne oppleves som usynlig. Denne måten å overvåke på hadde ifølge Mann et al. (2003) bidratt til å gjøre overvåking utført av organisasjoner vanskeligere å observere, noe som førte til at den ofte foregikk uoppdaget. Teknologien hadde rett og slett blitt alminnelig nok til å gå i ett med omgivelsene. Men samtidig som Mann et al. (2003) var kritiske til at overvåking nå kunne foregå mindre synlig, var de opptatt av at den samme teknologiske utviklingen også skapte muligheter til å gjennomføre *sousveillance*. Med andre ord førte den teknologiske utviklingen til at organisasjoners overvåking nærmest ble allestedsværende, samtidig som den gjorde det lettere for privatpersoner å delta i det Mann et al. (2003) kalte «the personal computing revolution».

Fordi Mann et al. (2003) opplevde overvåking som noe ganske ensidig, påsto de at hovedfunksjonen til *sousveillance* burde være å nøytralisere overvåkingen. Mann et al. (2003) nevnte i denne sammenhengen at *sousveillance* kan betraktes som en form for «reflectionism», et begrep som Mann (1998) innførte i en tidligere publikasjon i tidsskriftet *Leonardo*. Reflectionism kan beskrives som bruk av teknologi for å speile byråkratiske organisasjoner og dermed reise spørsmål om man liker det man ser (Mann et al., 2003). Mann et al. (2003) antydte også at hvis resultatet av reflectionism var negativt, kunne det være nødvendig å revurdere de måtene teknologi ble innpasset i samfunnet på. Reflectionism ble av Mann et al. (2003) omtalt som et nødvendig redskap for å motvirke overvåking, samtidig som reflectionism hadde som formål å gjenvinne sosial kontroll. Dette siste aspektet ved reflectionism synes dermed å falle sammen med «detournement», et begrep som viser til det å

tilegne seg apparater som blir brukt mot en selv, for dermed å vende dem mot de som i utgangspunktet bruker dem (Rogers, 1994; referert fra Mann et al., 2003). Mann et al. (2003) understreket likevel at reflectionism og detournement ikke blir til sousveillance før individer benytter seg av bærbar databehandling for å mot-overvåke organisasjoners overvåking. Mann et al. (2003) oppsummerte at sousveillance kan øke individens muligheter til å tilegne seg informasjon om de som overvåker og dermed nøytralisere overvåkingen som en slags personlig beskyttelse. Reflectionism skiller seg fra sousveillance på den måten at reflectionism ikke bare er innrettet mot personvern, men i videre forstand opptatt av å likestille de som overvåker og de som blir overvåket (Mann et al., 2003). Det er dessuten verdt å nevne at reflectionism legger vekt på at de som blir overvåket skal ha rett til å overvåke de som overvåker.

2.4 Personal computing

Personlig og bærbar databehandling («personal wearable computing») er kanskje det Steve Mann er mest kjent for, og han startet utviklingen av bærbare enheter for hverdagslig bruk allerede i 1970. Slike digitale redskaper som gir muligheter for bærbar databehandling er et vesentlig ledd i det Mann et al (2003), som allerede nevnt, kalte en «personal computing revolution». Denne «revolusjonen» kan blant annet forklares ved at disse hjelpemidlene kan gi tilgang til informasjon om de som overvåker, i tillegg til at de bidrar med en ekstern hukommelse og et objektive bevismateriale. Bortsett fra Manns egne oppfinnelser er kanskje det beste eksempelet på slik personlig bærbar databehandling et populært fenomen som kameraer montert i biler eller andre kjøretøy for å gjøre opptak som kan fungere som bevis hvis man tilfeldigvis havner i en konfrontasjon eller observerer alvorlige overtramp i trafikken.

Mann et al. (2003) pekte på at utviklingen innenfor personlig bærbar databehandling først og fremst henger sammen med den økte muligheten til å ta med seg slike enheter. Dette fører til at det blir lettere å motvirke organisasjoners overvåking fordi individer til enhver tid har mulighet til å samle inn informasjon om dem. Dessuten hadde Mann et al. (2003) som formål å undersøke hvordan utviklingen med hensyn til slike bærbare enheter kunne bidra til å overføre mer makt til individer i møte med de organisasjonene som overvåket. En slik undersøkelse testet ut fem ulike måter å utføre overvåking nedenfra på og analyserte deretter de ulike måtene organisasjonene reagerte på. De ulike metodene og teknologiene som ble brukt til å overvåke i denne undersøkelsen varierte hovedsakelig med hensyn til hvor synlige de digitale enhetene var, og reaksjonene varierte stort sett i tråd med graden av synlighet (dvs.

sterkere reaksjoner jo mer synlighet). Etter at Mann et al. (2003) hadde gjennomført en slik undersøkelse rapporterte de at de opplevde sousveillance som vanskelig å gjennomføre i møte med personell som var konfronterende, samtidig som de syntes det var ærlig og frigjørende å ha muligheten til å stille spørsmål ved organisasjoners overvåking.

2.5 Sousveillance som maktmiddel og black box

Mann et al. (2003) hevdet altså at målet med sousveillance var å ta tilbake noe av den makten man tilsynelatende hadde mistet ved å stille seg kritisk til organisasjoners ensidige bruk av moderne teknologier i overvåkingens tjeneste. Dette målet beskrev de også som å ta i bruk ulike teknikker for å avsløre og stille spørsmål ved den ujevne bruken av overvåking. Synet til Mann et al. (2003) innebar dermed at sousveillance er nødvendig for å skape større balanse i forholdet mellom de som overvåker og de som blir overvåket.

I den tidligere nevnte undersøkelsen registrerte Mann et al. (2003) at det oppsto langt flere konfrontasjoner når de gjennomførte sousveillance i det som fremsto som en uoffisiell sammenheng, mens det var mye mindre motstand mot overvåkingen nedenfra når den inngikk i en offisiell kontekst og ble oppfattet som overvåking gjennomført av en autoritet. Dette kan tyde på at sousveillance kan fungere på en slik måte at den utfordrer et allerede etablert system for overvåking og de teknologiene som blir brukt i en slik sammenheng. Med andre ord kan det synes som om mennesker i mye større grad samtykker til offentlig overvåking enn til det at individer samler inn sin egen informasjon. Sousveillance forstyrrer den skjeve maktbalansen mellom organisasjoner som overvåker ovenfra og de som overvåker nedenfra og forsøker på denne måten å oppnå en mer tradisjonell balanse mellom institusjoner (Mann et al., 2003). Idet overvåkingen konfronteres med sousveillance konstrueres en ny type informasjon i sosiale overvåkingssituasjoner.

Mann (2004) har dessuten anvendt en treffende «black box» metafor for å beskrive sousveillance. Med dette mener han at bruken av bærbare digitale databehandlere i overvåking nedenfra også kan fungere som et arkiv med livslang informasjon på samme måte som en «black box» kan lagre dokumentasjon om hendelser og eventuelle ulykker. Nærmere bestemt ordla Mann (2004) seg på denne måten da han omtalte hvordan de bærbare opptaksteknologiene kunne fungere som en «black box»: “Capture of the data can allow such a system to function much like the «black box» flight recorder in an aircraft that provides evidence as to why an accident or deliberate violent act occurred» (Mann, 2004, s. 621). Som dette sitatet viser, var altså Mann (2004) opptatt av hvordan man kunne bruke bærbar

opptaksteknologi til å dokumentere ulykker eller voldshandlinger, samtidig som han var opptatt av hvordan man kunne lagre og dele materialet basert på slike hendelser.

Mann (2004) beskrev også digital teknologi som kunne anvendes i *sousveillance* som skilte seg fra mer hverdagslige og alminnelige digitale enheter som smarttelefoner og kameraer. For eksempel beskrev Mann (2004) apparatet EyeTap, som kan by på unike muligheter når det gjelder å ta bilde eller video av, lagre og hente frem igjen ulike visuelle inntrykk. Men selv om Mann et al. i 2003 og Mann i 2004 mente at de allerede hadde utviklet en god forståelse av hva *sousveillance* kunne være og hvilke teknologier som var ønskelige i gjennomføringen av *sousveillance*, hadde de også blikket vendt fremover. Mann (2004) nevnte blant annet at *sousveillance* reiste mange spørsmål som det ikke fantes noen gode svar på ennå. Målet for det videre arbeidet var etter deres mening ikke først og fremst å løse de teknologiske utfordringene ved *sousveillance*, men heller å gjennomføre ytterligere undersøkelser og inngå i samarbeid for å finne svar på noen av de sosiotechniske spørsmålene det var vanskelig å svare på gjennom individuelt arbeid. Mann (2004) understreket likevel at det tydeligste fremskrittet oppnådd gjennom drøftingen av *sousveillance* var en økt forståelse av hvordan *sousveillance* skilte seg tydelig fra *surveillance*.

2.6 «Personal *sousveillance*» og Abu Ghraib

Som allerede nevnt, var *personal sousveillance* et begrep som Mann (2003) introduserte tidlig i diskusjonen om *sousveillance*, og han brukte i utgangspunktet «personal experience capture» for å beskrive dette fenomenet. Helt grunnleggende dreier det seg om en dokumentasjon av egne opplevelser, i tillegg til selve gjennomføringen av det å dokumentere en hendelse. Bakir (2010) videreutviklet i boken *Sousveillance, media and strategic political communication* begrepet *personal sousveillance* og diskuterte det i forhold til hierarkisk *sousveillance*. Bakir (2010) skilte mellom personlig og hierarkisk *sousveillance* ved å påpeke at personlig *sousveillance* oftest dreide seg om en apolitisk deling av materiale fra eget liv og egne opplevelser. Som en motsetning til personlig *sousveillance* beskrev Bakir (2010) hierarkisk *sousveillance* som en form for *sousveillance* som tar utgangspunkt i politiske eller juridiske motiver. I denne delen vil jeg se nærmere på Bakirs diskusjon av hvordan personlig *sousveillance* kan ha en tendens til å generere tilfeller av hierarkisk *sousveillance*. I tillegg er det relevant å se på hvordan Bakirs eksempel på personlig *sousveillance* i form av de beryktede bildene fra Abu Ghraib kan vise hvordan teknologi kan brukes for å avsløre identiteten til personer som utøver *sousveillance* (jf., de Guzman & Olive, 2015).

Hendelsene i Abu Ghraib gikk kort beskrevet ut på at amerikanske fangevoktere i det irakiske fengselet Abu Ghraib dokumentere en rekke overgrep som de selv utførte mot irakiske fanger. Blant annet dreide det seg om ulike poseringer med nakne og mishandlede innsatte. Bakir (2010) mente i sammenheng med dette at lekkingen av bildene fra Abu Ghraib avdekket tilfeller av både personlig og hierarkisk sousveillance. Det bør nevnes at Bakirs (2010) oppfatning av personlig sousveillance er at fenomenet ikke bare dekker en dokumentasjon av eget liv, men at det også innebærer deling av det dokumenterte materialet med andre interesserte. En av de involverte i Abu Ghraib-hendelsene hadde for eksempel delt bildematerialet med mange, og bildematerialet av de irakiske fangene endte opp med å sirkulere blant venner i det militæret og blant familiemedlemmer som en form for personlig sousveillance. Som med andre tilfeller av personlig sousveillance, ble ikke dokumentasjonen av hendelsene i utgangspunktet gjort med en intensjon om å påvirke politiske eller juridiske prosesser. Når det gjaldt Abu Ghraib-hendelsene hevdet imidlertid Bakir (2010) at selv om bildene og delingen av dem i utgangspunktet var en form for personlig sousveillance, muterte dette til en form for hierarkisk sousveillance med politisk påvirkningskraft i det øyeblikket Darby, som varslet om bildene, ikke lenger ville ha overgrepene på sin samvittighet.

Et annet eksempel på at personlig sousveillance har blitt til eller generert hierarkisk sousveillance ble utført av den irakiske bloggeren Salam Pax (Bakir, 2010, s. 160). I Manns opprinnelige lansering av sousveillance hadde begrepet en politisk betydning ved at hierarkisk sousveillance innebar et bevisst forsøk på å motsette seg masseovervåking. Som vist ovenfor, var det i tilfellet med Abu Ghraib-bildene ikke hierarkisk sousveillance som var den dominerende motivasjonen for å dokumentere torturen, men heller personlig sousveillance gjennom dokumentasjon og deling av hendelsene. På samme måte var Pax i utgangspunktet opptatt av å rapportere om det som foregikk i Bagdad, men mest av alt av å holde kontakten med en venn. Det var først senere at hans personlige sousveillance ble til hierarkisk sousveillance ved at Pax følte et behov for å opplyse resten av verden om hva som egentlig foregikk (Bakir, 2010, s. 160).

Bakir (2010) pekte på at i det som er blitt kalt «Web 2.0» (Web 2.0 blir ofte sett på som perioden mellom 2002 og 2004, da man så en stor økning i brukerbasert deltakelse i internettsamfunn), kunne innhold skapt med sousveillance som hensikt ha en kraftig og vedvarende virkning etter den opprinnelige delingen. En vedvarende virkning kan selvsagt forekomme i dag også på ulike medieplattformer, men kanskje spesielt på sosiale medier. Bakir (2010) hevdet likevel at Manns antagelse om at sousveillance ville føre til store sosiale

omveltninger var på tynn grunn. I stedet mente hun at sosiale forandringer generert av sousveillance var høyst uforutsigbare og avhengige av den konteksten sousveillance-materialet var blitt dokumentert i, samt av den konteksten materialet var blitt delt i. Hvis man tar utgangspunkt Bakirs påstand om at den konteksten sousveillance oppstår i spiller en sentral rolle, kan det tenkes at sousveillance som i utgangspunktet har form av personlig sousveillance har en mindre sannsynlighet for å skape sosial forandring enn det sousveillance som i utgangspunktet er hierarkisk har.

Basert på den foregående drøftingen av forholdet mellom personlig og hierarkisk sousveillance, er det en rimelig slutning at dokumentasjon av politivold og drap på svarte personer nesten utelukkende begynner som hierarkisk sousveillance. Hollidays tilskuervideo av politivolden mot King i 1991 (se kapittel 3) er muligens det eneste tilfellet nevnt i denne oppgaven som kan ha en viss karakter av personlig sousveillance som muterer til hierarkisk sousveillance, i tråd med Bakirs (2010) beskrivelse. Denne muligheten følger av Hollidays egne uttalelser om at han akkurat hadde fått et nytt kamera som han brukte til å dokumentere alt han kom over. I dette tilfellet kan altså personlig sousveillance ha blitt til hierarkisk sousveillance i det øyeblikket Holliday bestemte seg for å opplyse offentligheten om den brutale hendelsen ved å gi videomaterialet til den lokale nyhetsstasjonen. Mer rimelig virker det likevel å tolke også dette tilfellet som en form for hierarkisk sousveillance, da en viktig komponent i personlig sousveillance regnes som delingen av materialet med andre interesserte med såkalt «life-sharing» som formål.

Bakirs (2010) diskusjon av forholdet mellom personlig og hierarkisk sousveillance og hvordan en i utgangspunktet personlig intensjon kan få politiske og juridiske ettervirkninger er likevel utvilsomt relevant i denne sammenhengen. Hennes bruk av hendelsene i Abu Ghraib som eksempel, gjør det også nærliggende å trekke frem hvordan metadata ble undersøkt for å finne ut av hvem som var ansvarlige for dokumentasjonen av overgrep i Abu Ghraib. Dokumentarfilmen *Standard Operating Procedure* av Erroll Morris (2008) redegjorde blant annet for hvordan man undersøkte kameraene som ble brukt til å ta de beryktede bildene. Brent Pack, en rettsmedisinsk dataanalytiker, sammenlignet blant annet kameraene som tilhørte ulike personer, samt ulike tidskoder på bildene for å finne ut av hvem som var til stede da de ulike hendelsene fant sted i fengselet. Man kan kanskje si at slike undersøkelser av metadata på digitale kameraer var forløperen til det man ser i dag når det gjelder uthenting av metadata på ulike medieplattformer for å finne ut hvem som har dokumentert og/eller delt innholdet. På denne måten kan man ifølge de Guzman og Olive

(2015) også finne ut av hvem som har lagt ut dokumentasjon av politivold på sosiale medieplattformer. Som jeg senere vil komme inn på, finnes det på dette området lite beskyttelse av de som utøver sousveillance ettersom diverse autoriteter og myndigheter som ønsker det svært enkelt kan få tak i informasjon om dem ved å gjennomføre sosiale medieplattformer og innhente metadata fra smarttelefoner. Det er nettopp slike foruroligende praksiser aktivister som de Guzman og Olive (2015) ønsker å forhindre ved hjelp av teknologiske fremskritt som også beskytter utøverne av sousveillance.

Ifølge Bakir (2010, s. 1) kan sousveillance samlet sett bidra til å forklare hvorfor personer ønsker å delta i de sosiale praksisene som nettbaserte delingssamfunn representerer. Det handler om en opplevelse av mestring og selvbekreftelse som kan oppnås ved å dele livet sitt med andre, men også om å innta en posisjon preget av motstand mot overvåkingssamfunnet. Selv om Bakir primært har hatt fokus på personlig sousveillance, er det innenfor rammen av denne oppgaven mer hensiktsmessig å reflektere over hvordan en form for sousveillance som har politiske og juridiske formål kan innta førerretten i forlengelsen av personlig sousveillance. Samtidig kan det skillet mellom personlig og hierarkisk sousveillance som Bakir trekker opp, videreføres gjennom en betraktning av Brownes (2015) begrep om dark sousveillance (se del 3.2). De tilfellene av politivold rettet mot svarte personer som vil bli diskutert i denne oppgaven kan kanskje best forstås som en kombinasjon av hierarkisk sousveillance og *black witnessing* (se del 3.3) som gir den typen sousveillance det er snakk om karakter av dark sousveillance. Dark sousveillance har ofte utgangspunkt i en historisk kontekst, og ifølge Benjamin (2019, s. 99) har bildet historisk sett vært et av autoritetenes viktigste våpen for å opprettholde sosial undertrykkelse av svarte personer. I dag ser man imidlertid at dark sousveillance og bruk av bilder i den sammenhengen har blitt et av de viktigste våpnene for å *motsette* seg sosial undertrykkelse.

2.7 Panopticon

Mange av de begrepene vi bruker for å beskrive overvåkingens vesen stammer fra arbeidene til den franske filosofen Michel Foucault. Foucault tok blant annet utgangspunkt i en idé av den britiske filosofen Jeremy Bentham som ble kalt *panopticon*. *Panopticon* viser til et fengsel hvor hver eneste celle i dette fengselet skulle være mulig å observere fra et vaktårn i midten av bygningen uten at vaktårnet skulle være synlig for noen av de innsatte i fengselet (Bentham, 1969; referert fra Morra & Smith, 2006, s. 3). Den arkitektoniske utformingen av et slikt konsept skulle ifølge Bentham innebære en åpen sirkulær bygning med full belysning som hadde fengselsceller i veggene rundt hele bygningen. Fra det nevnte vaktårnet i midten

av bygningen skulle det så være mulig å observere alle disse fengselscellene. En av Benthams (1969; referert fra Morra & Smith, 2006) ideer var at et slikt åpent system skulle forhindre at store ansamlinger av innsatte førte til konfrontasjoner.

Foucault (1975, s. 200) kommenterte Benthams idé om panopticon ved å reflektere over maktstrukturene i et slikt fengsel og hvilke konsekvenser det kunne få for de som ble overvåket å bli observert til enhver tid uten selv å kunne se de som observerte. Foucault var i denne sammenhengen opptatt av de grunnleggende prinsippene panopticon bygde på: den ringformede bygningen med fengselsceller rundt hele, vaktårnet i midten med vinduer i alle retninger og bakgrunnsbelysningen som gjorde at de innsatte ikke kunne se tilbake på de som observerte. Foucault (1975) kommenterte at alt man trengte i tillegg til dette grunnleggende designet var en overvåker i vaktårnet og innsatte i hver celle. Selv om han var enig med Bentham i at det viktigste formålet med panopticon var å unngå store ansamlinger av innsatte og eventuelle konflikter, var Foucault (1975) spesielt opptatt av hvordan panopticon forholdt seg til begreper om synlighet og makt. I motsetning til tidligere overvåkingsinstitusjoner ville panopticon innebære at hver person ble begrenset til sin egen celle hvor han eller hun til enhver tid kunne bli sett av en overvåker uten å kunne se verken den som overvåket eller, på grunn av sideveggene mellom cellene, noen andre innsatte. Foucault (1975, s. 200) uttrykte seg slik om denne formen for overvåking: "He is seen, but he does not see; he is the object of information, never a subject in communication". En åpenbar konsekvens av en slik form for overvåking synes å være at de innsatte blir bevisste på at de til enhver tid kan være objekter for overvåking, dog uten at de nødvendigvis blir overvåket til enhver tid. Dette innebærer med andre ord at de innsatte blir permanent synlige og må anta at de blir overvåket. Foucault (1975) hevdet blant annet at denne permanente synligheten kombinert med den makten som fangevokteren hadde over de innsatte ville gjøre at de innsatte ville regulere sin egen atferd ut fra tanken om at de konstant ble overvåket.

Den viktigste effekten av panopticonet kan ut fra dette antas å være at de innsatte blir bevisste på sin egen synlighet, noe som kan sikre at en slags automatisering av makten vil fungere (Foucault, 1975, s. 201). En slik automatisering av makt kan dermed skapes av panopticonet som mekanisme heller enn av fangevokterens konkrete gjennomføring av overvåkingen. Denne tolkingen er også i overensstemmelse med Benthams opprinnelige idé om at det viktigste ikke var at de innsatte ble overvåket, men at de hele tiden trodde at de ble det. Bentham delte for øvrig makt inn etter to grunnprinsipper og mente at makt burde være både synlig og ikke-verifiserbar. Synligheten handlet som nevnt om at de innsatte til enhver tid

kunne se vaktårnet som overvåket dem. Den ikke-verifiserbare siden ved makten handlet om at de innsatte ikke kunne verifisere at det var noen som overvåket dem fra tårnet selv om de hele tiden måtte gå ut fra at de ble overvåket (Foucault, 1975). Denne måten å se makt på gjorde altså at panopticonet som mekanisme kunne automatisere de innsattes atferd ut fra den forutsetningen at de ble overvåket til enhver tid. Benthams originale lansering av panopticonet som konsept ble brukt av både Mann et al. (2003) og Ganascia (2010) i utviklingen av begrepene *inverse panopticon* og *catopticon*. Begge disse begrepene handler om at man kan snu panopticonet på hodet og ende opp med en moderne teknologisk versjon av det. I tråd med Mann et al.'s (2003) begrep om *sousveillance* går dermed *inverse panopticon* og *catopticon* ut på at autoriteter til enhver tid kan bli overvåket av individer og vil regulere sin egen atferd som en følge av dette.

2.8 Inverse panopticon og catopticon

Sousveillance kan mest grunnleggende beskrives som «undervåking» eller det å se nedenfra. Sammenligner man en slik betraktningssmåte med de overvåkingsteknologiene som tas i bruk for å kontrollere individer i et panopticon, kan man dermed forstå *sousveillance* som en motsetning og beskrive det som en form for *inverse panopticon* (Newell, 2020). *Sousveillance* som *inverse panopticon* har i likhet med overvåking sosial kontroll som formål, men ønsker hovedsakelig å skape en balanse i det allerede eksisterende overvåkingssamfunnet (Mann & Ferenbok, 2013).

Mens Mann ønsket at *sousveillance* skulle skape en balanse i forhold til overvåkingen fra autoriteter og dermed bidra til et samfunn med gjensidige blikk, hevdet den franske informatikeren Ganascia (2010) at *sousveillance* allerede var dominerende i samfunnet. Ut fra et noe annet perspektiv introduserte Ganascia (2009) *catopticonet*, som i likhet med *sousveillance* er et konsept som innebærer at alle kan dokumentere alles atferd og har tilgang til all informasjon i et transparent informasjonssamfunn. *Catopticonet* fikk ifølge Ganascia (2009) sitt navn på grunn av Manns (1998) tidligere idé om *reflectionism* - et begrep som beskriver de prosessene som bruker teknologi for å speile byråkratiske organisasjoner. Nærmere bestemt stammer navnet fra *catoptrics*, det vil si læren om lysrefleksjon og speil (Ganascia, 2009). *Catopticonet* tar kort beskrevet utgangspunkt i tre grunnprinsipper innenfor *sousveillance*. Disse grunnprinsippene innebærer at samfunnet skal være fullstendig transparent, at alle skal ha mulighet til å se og at alle kan kommunisere med alle. I praksis går *catopticonet* ut på at det ikke finnes noe hierarki, men heller en fullstendig transparens i

samfunnet (Ganascia, 2009). Likevel mente Ganascia (2010) at fullstendig transparens i et samfunn var noe uoppnåelig.

2.9 Surveillance i samfunnet

En annen forsker som i likhet med Mann har vært sterkt opptatt av overvåkingens innvirkning på samfunnet, er den amerikanske sosiologiprofessoren Gary Marx. Marx (2005) har skilt mellom det han kalte organisasjonsovervåking og ikke-organisasjonsovervåking, det sistnevnte utført av individer. Istedenfor å benytte seg av selve termen *sousveillance* beskrev Marx (2005) dermed dette fenomenet som en type overvåking som utføres av individer. For å kunne forstå overvåking utført av individer mente imidlertid Marx (2005) at man først måtte forstå hvordan overvåking hadde utviklet seg.

Ifølge Marx (2005) har det alltid eksistert overvåking i den forstand at det har blitt foretatt nøye observasjoner av andre, ofte mistenkte eller mistenkelige personer. Overvåking er med andre ord ikke noe nytt fenomen - innhenting av informasjon om andre individer har foregått i uminnelige tider. Marx (2005) påpekte også at slik innsamling av informasjon har foregått på ulike måter, og at det ikke bare dreier seg om at organisasjoner overvåker individer, slik man ofte tenker på overvåking i dag, men at overvåking også har foregått innenfor forskjellige likestilte grupper og har blitt gjennomført av andre individer. I tillegg skilte Marx (2005) mellom det han kalte tidlig bruk av overvåking og ny overvåking. Det Marx (2005) kalte ny overvåking er delvis sammenfallende med det som ble beskrevet av Mann (Mann, 2002; Mann et al., 2003) idet Marx understreket at ny overvåking kunne oppleves som revolusjonerende fordi den lener seg på en enorm teknologisk utvikling. Mens tidligere tiders overvåking utført av organisasjoner gjorde det nødvendig å være i nærheten av overvåkingsobjektet, innebar utviklingen av overvåkingsteknologien i det 20. århundre at man kunne overvåke fra nærmest uendelige avstander ved hjelp av satellitter. I tillegg gjorde ny teknologi det mulig å overvåke alt fra ulike sosiale kontekster til ulike geografiske steder. I likhet med Mann (2002) var Marx (2005) også oppmerksom på at slike endringer i overvåkingsteknologien hadde ført til en nærmest kategorisk tilnærming til overvåking: istedenfor å overvåke bare de som var mistenkte for noe, gjennomførte man heller overvåking av hele grupper av befolkningen. Det følgende sitatet viser hvordan Marx tenkte seg at overgangen til moderne overvåkingsteknologi førte til en mer kategorisk tilnærming til overvåking:

In a striking innovation, surveillance is also applied to contexts (geographical places and spaces, particular time periods, networks, systems and categories of person), not

just to a particular person whose identity is known beforehand. For example police may focus on “hot spots” where street crimes most commonly occur or to seek to follow a money trail across borders to identify drug smuggling and related criminal networks. The new surveillance technologies are often applied *categorically* (e.g., all employees are drug tested or travelers are searched, rather than those whom there is some reason to suspect (Marx, 2005, s. 2).

Marx (2005) påpekte dessuten at det er viktig å skille mellom organisasjoner som overvåker individer med en viss tilknytning til de samme organisasjonene, uten at de nødvendigvis er en del av dem, for eksempel hvordan organisasjoner overvåker personer som er kunder i en bank, og overvåking rettet mot et bredere utvalg av omgivelser og sosiale trender. Den sistnevnte formen for overvåking kan ifølge Marx (2005) også foregå på et mer personlig plan, i tilfeller hvor individer har et ønske om å samle inn informasjon om andre enkeltpersoner. Dette fenomenet har Marx (2005) valgt å kalle «personal surveillance», og han har påpekt at denne personlige overvåkingen ofte er rettet mot personer i bestemte roller, for eksempel familiemedlemmer eller venner. Men Marx (2005) la også til at disse rollene har rom for forandring. En slik oppfatning av personlig overvåking og mulige endringer i relasjonen mellom den som overvåker og den som overvåkes kan sammenlignes med det Mann (2004) beskrev som reversering av hierarkiet (hierarchy reversal). For eksempel beskrev både Mann (2004) og Marx (2005) hvordan en taxisjåfør som kunne være overvåkingsobjektet for en passasjer den ene dagen, den neste dagen kunne være den personen som utførte overvåking nedenfra. Marx (2005) nevnte endelig at det er viktig å skille mellom to ulike oppfatninger av overvåking. Den ene oppfatningen kan man hevde står i stil med hvordan Mann har (2002, 2004) oppfattet overvåking på en kritisk måte og understreket skadeligheten av den. På den andre siden pekte Marx (2005) også på en mer positiv holdning til overvåking som innebærer at man setter sin lit til teknologien og overvåkingens muligheter til å bekjempe mange reelle farer og risikoer.

2.10 Sousveillance i samfunnet

I avsnittene ovenfor har overvåking og mot-overvåking blitt drøftet som teoretiske begreper, samtidig som jeg har vist til eksempler på hvordan overvåking og mot-overvåking kan arte seg i praksis. Selv om Mann et al. (2003) viste til forsøk med sousveillance i praksis, kan denne utforskningen av hvordan sousveillance fungerer tolkes ganske snevert. I en artikkel i tidsskriftet *Social Semiotics* i 2006 utvidet imidlertid Torin Monahan, professor i media- og teknologistudier, perspektivet på sousveillance betydelig og stilte spørsmål om mot-

overvåking også kan ha en funksjon i politiske prosesser. Monahan (2006) bygde dermed videre på Manns (2002, 2004) arbeider og hans tidlige eksperimenter. I denne forbindelsen nevnte også Monahan (2006) at det som kunne betraktes som Manns nokså tvilsomme fremgangsmåter for å praktisere *sousveillance* likevel kunne være nyttige for en videre samtale om begrepet *sousveillance*. Spesielt antydte Monahan (2006) at Manns tidlige prosjekter kunne bidra til at man stilte seg mer kritisk til den offentlige overvåkingen som eksisterte, samt stilte nødvendige spørsmål om denne overvåkingen. Et eksempel Monahan (2006) nevnte var at hvis offentlig overvåking er ment å øke sikkerheten, så kan man spørre seg hvorfor mot-overvåking og enda flere kameraer ikke ville kunne øke den offentlige sikkerheten ytterligere. For å svare på dette spørsmålet har Monahan analysert Manns «Shooting Back» prosjekt og konsekvensene av det:

Beyond this (somewhat dubious) educational goal, the Shooting Back project further aspires to explode in rhetoric behind systematic public surveillance in places of commerce. For example, the project raises the following question: if surveillance is intended for public safety, then would not more cameras increase the potential for such safety? The answer is an obvious «no,» because the primary (intended) function of cameras in stores is theft prevention, and they are as often trained on employees as on customers (Monahan, 2006, s. 524).

Manns nevnte prosjekt gikk kort beskrevet ut på at man skulle dokumentere hva sikkerhetsvakter og annet butikkpersonell foretok seg i form av video, samtidig som man skulle stille spørsmål ved bruken av overvåkingskameraer i butikkene. Til slutt ble det gjort mer tydelig at oppførselen til de som jobbet der ble dokumentert, og man forsøkte å fremprovosere reaksjoner ved å peke videokameraene i ansiktet på arbeiderne (Monahan, 2006). Monahan (2006) la også til at Manns «Shooting Back» prosjekt riktignok tok i bruk tvilsomme metoder for å fremme sine poenger, men at den provoserende måten prosjektet ble gjennomført på likevel kan øke oppmerksomheten for hvordan det oppleves å bli overvåket og hvordan det oppleves å bli mot-overvåket. Mot-overvåking i praksis skiller seg fra overvåking på den måten at det førstnevnte innebærer en mer personlig opplevelse av å bli overvåket enn når man ikke vet hvem som overvåker, slik det skjer ved offentlig overvåking utført av organisasjoner, hevdte Monahan (2006). I Monahans (2006) perspektiv er mot-overvåking definitivt en måte å involvere seg i politiske prosesser på, med det siktemål å gjøre maktbalansen mellom de som overvåker og de som blir overvåket jevnere.

I samsvar med Monahans (2006) konklusjon om mot-overvåkingens rolle i det sosiale og politiske landskapet, påpekte Mirzoeff (2011) at man ikke bare har muligheten til å involvere seg i politiske prosesser ved å benytte seg av retten til å se, men at man faktisk må benytte seg av denne retten. Dette perspektivet, som vektlegger retten til å blande seg inn i politiske prosesser, angår spørsmålet om hvem som kan og bør gjennomføre mot-overvåking. Svaret, ifølge Mirzoeff (2011), er at alle besitter en slik rett og bør benytte seg av den.

Mann og Ferenbok (2013) har også drøftet betydningen av økt kompleksitet i maktforholdet mellom autoriteter som overvåker og overvåking nedenfra. Ifølge Mann og Ferenbok (2013) kan en slik kompleksitet henge sammen med den teknologiske utviklingen, spesielt med hvordan kulturen i stadig større grad blir mediert av bærbar teknologi og databehandlende enheter. Spesielt drøftet Mann og Ferenbok (2013) hvordan maktforhold og demokrati har blitt påvirket av mobil teknologi og hvordan sousveillance kan benyttes som et sosialt redskap for å skape politisk forandring. I tillegg var de opptatt av hvilke konsekvenser utviklingen i mobil teknologi hadde for overvåking nedenfra. Med hensyn til dette pekte Mann og Ferenbok (2013) på de nye mulighetene utviklingen i hverdagslig bærbar teknologi innebar og hevdet at sousveillance var mer avhengig av denne utviklingen enn det surveillance var, fordi de som overvåket allerede hadde tilgang til mer avansert teknologi. At mer avansert teknologi har blitt tilgjengelig for individer og kan brukes til å utøve sousveillance kan dermed ha særlig betydning når det gjelder å skape bedre balanse i maktforholdet mellom overvåker og overvåkingsobjekt. I tillegg er det viktig å være klar over at en slik teknologisk utvikling ikke bare gjør det lettere å utøve sousveillance, men også gjør at distribusjonen av mot-overvåkingsmateriale kan skje på nye måter. Ifølge Mann og Ferenbok (2013) har sousveillance alltid hadde hatt et dårligere utgangspunkt enn overvåking utført av organisasjoner på grunn av teknologisk underlegenhet, men utviklingen både med hensyn til teknologisk gjennomføring av sousveillance og videre mediadistribusjon av materialet har gitt nye muligheter for sosial og politisk forandring gjennom sosiale nettverk. Den teknologiske utviklingen har rett og slett åpnet opp for utallige nye muligheter ved at individer til enhver tid kan samle informasjon, lagre den og, ikke minst viktig, dele den. Dette innebærer med andre ord at individer ikke bare kan samle informasjon om eller filme overdreven bruk av vold eller andre overgrep, men at de raskt kan distribuere og kommunisere slikt innhold til andre i et forsøk på å oppnå politisk handling og forandring (Mann & Ferenbok, 2013).

Som nevnt har Mann og Ferenbok (2013) poengtert at sousveillance har vært mer avhengig av den teknologiske utviklingen enn surveillance. Samtidig som teknologisk utvikling kan øke

den makten overvåkeren har over overvåkingsobjektet, har utviklingen gitt nye muligheter til overvåkingsobjektet ved at det ikke bare legges til rette for mot-overvåking, men også for å mobilisere politisk makt mot de som overvåker. Likevel mente Mann og Ferenbok (2013) at det er viktig å være klar over at den teknologiske utviklingen i seg selv ikke er nok til å mobilisere til politisk handling, men at det først er gjennom en kombinasjon av teknologi og sosiale nettverk at virkelig forandring blir mulig. Et kritisk spørsmål som Mann og Ferenbok (2013) stilte med hensyn til den økte tilgjengeligheten av teknologi og sosiale nettverk, var om dette bare ville bidra til mot-overvåking eller om alle ganske enkelt ville bli delaktige i et større overvåkingsnettverk.

2.11 Overgang til analysen

I samsvar med Ethan Zuckerman (2016), en kommunikasjons- og informasjonsforsker ved University of Massachusetts, vil jeg trekke frem hvordan Steve Mann så ut til å nærmest snuble over et begrep som skulle passe perfekt til noe annet enn det begrepet opprinnelig var tiltenkt da han lanserte det en gang på 1990-tallet. Zuckerman (2016) nevnte i den forbindelsen at mens Mann var mest opptatt av bærbar opptaksteknologi, beskyttelse av personvern og å jevne ut maktovertaket til de som overvåker, kan han samtidig ha gitt oss nøkkelkonseptet for hvordan vi beskriver og forstår allestedsnærværende kameraers rolle i opptak og dokumentasjon av politivold mot svarte personer. I sin omtale av Manns lansering av begrepet *sousveillance*, la Zuckerman (2016) til at Mann nok forutså at disse allestedsnærværende kameraene og den teknologiske utviklingen skulle komme til å få en enorm sosial påvirkningskraft ettersom individer kunne holde autoriteter ansvarlige for deres overtramp. I tillegg til at smarttelefoner i kombinasjon med sosiale medieplattformer og live-streaming plattformer, det vil si digitale plattformer hvor man kan distribuere innhold direkte fra smarttelefonen til en digital plattform i sanntid, kan bidra til å holde autoriteter ansvarlige mer generelt, kan de altså bidra til å holde politibetjenter ansvarlige for politivold spesielt. I likhet med journalistikk- og mediaforskeren Mary Bock (2016) påpekte imidlertid Zuckerman (2016) at *sousveillance* til tross for dette potensialet ikke alltid fungerer på ønsket måte fordi videomateriale og tilskuervideoer ikke alltid er tilstrekkelig for å holde noen ansvarlig, eller for å oppnå rettferdige sanksjoner mot politiet. Ja, Bock (2016) nevnte faktisk i denne sammenhengen at hvis man skal vurdere *sousveillance* og opptak av politivold kun ut ifra den straffen de i politiet som utøver politivold mottar, kan man betrakte det som en slående fiasko. I de neste kapitlene i oppgaven vil jeg analysere de tre utvalgte tilskuervideoene som dokumenterer politivold mot Rodney King, drapet på Eric Garner og drapet på George Floyd

med fokus på den medieteknologiske og sosiopolitiske konteksten disse tilfellene av sousveillance fant sted i. Analysen som tar utgangspunkt i disse tre tilfellene vil ta for seg hvilken rolle digital teknologi, medieplattformer og kontekst kan spille for sousveillance. Fokus på teknologisk utvikling og medieplattformer kan gi en bedre forståelse av hvordan disse elementene kan ha virket inn. Som det vil fremgå, varierer både den digitale teknologien som ble brukt til å filme de ulike hendelsene, og de tre ulike medieplattformene som ble brukt til å distribuere tilskuervideoene. Ikke overraskende er det Rodney King-hendelsen som skiller seg mest fra de to andre hendelsene med tanke på både teknologi og plattform, da hendelsen fant sted for over 30 år siden. De tre utvalgte tilskuervideoene vil også fungere som et utgangspunkt for en analyse av de muligheter og begrensninger som ligger i sousveillance når det gjelder systemisk forandring med tanke på større sosial rettferdighet.

Den følgende analysen vil blant annet gå nærmere inn på hvordan George Hollidays handlinger i 1991 gjorde at Rodney King ble et symbol på rasebasert urettferdighet i 30 år, hvordan Ortas tilskuervideo av drapet på Eric Garner ga liv til ordene som skulle runge i årene fremover - «I can't breathe» - og hvordan Fraziers dokumentasjon av drapet på George Floyd i 2020 ga nytt liv til Garners ord og kampen mot rasisme i USA. I tillegg til konsekvensene de tre tilfellene fikk vil analysen gå nærmere inn på i hvilken grad disse konsekvensene kan ha blitt muliggjort av digital teknologi og spredning av tilskuervideoer på massemedieplattformer og sosiale medieplattformer, samt på hvilken betydning den konteksten tilfellene oppstod i kan ha hatt for de konsekvensene de fikk. For å eksemplifisere denne tilnærmingen: Hva kunne gjøre at drapet på Eric Garner skilte seg fra drapet på den svarte tenåringen Michael Brown i Ferguson, USA, bare to uker etter Garners død? Én måte de to tilfellene på nesten samme tid kan skilles fra hverandre på er nettopp at i tilfellet Eric Garner ble en tilskuervideo av drapet kjapt distribuert og kommunisert på ulike medieplattformer for å mobilisere politisk makt, mens tilfellet Brown ikke opplevde den samme spredningen av videomateriale som tilfellet Eric Garner. Kanskje Edward Snowdens avsløringer av National Security Agencys (NSA) omfattende overvåking av offentligheten i 2013 hadde en betydning for at flere ble mer oppmerksomme på masseovervåking av befolkningen og benyttet seg av overvåking nedenfra som et tiltak mot all overvåking? Spesielt kan det være grunn til å anta at den teknologiske utviklingen og spredningen av videomateriale i digitale sosiale nettverk kan ha spilt en stor rolle for konsekvensene av de handlingene som ble begått i de tre valgte tilfellene. Dette er i samsvar med Mann og Ferenboks (2013) påstand om at den teknologiske utviklingen i mye større grad skaper

muligheter for politisk handling. Fokus på den teknologiske utviklingen kan dermed også bidra til å belyse hvordan de utvalgte tilfellene skiller seg fra andre tilskuervideoer av overdreven politivold mot svarte amerikanere.

3. «Den første virale videoen»: George Holliday og politivolden mot Rodney King

3.1 George Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King

"... turned what would otherwise have been a violent, but soon forgotten, encounter between the Los Angeles police and an uncooperative suspect into one of the most widely watched and discussed incidents of its kind" (Douglas O. Linder).

Videoen av den brutale bankingen av Rodney King blir ofte omtalt som den første virale videoen. Hendelsen fant sted 3. mars 1991 i Los Angeles, USA. Utgangspunktet for hendelsen var at Rodney King og to andre passasjerer i en hvit Hyundai endte opp i en høyhastighetsbiljakt med politiet etter at King, som kjørte beruset, nektet å stoppe bilen. Etter en lang forfølgelse av både politibiler og politihelikopter ble King til slutt stoppet og bedt om å gå ut av bilen og deretter legge seg på ned på bakken. De to andre passasjerene i bilen la seg raskt ned på bakken, mens King ikke reagerte like hurtig og først satte seg ned på knærne. Dette «mislykkede» forsøket på å legge seg flatt ned på bakken førte til at King ble skutt med et håndholdt elektrosjokkvåpen to ganger. Den virale tilskuervideoen, som ble filmet av George Holliday fra sin balkong på den andre siden av veien, tok opp handlingen etter avfiringen av elektrosjokkvåpenet. Denne ni minutter og 20 sekunder lange videoen skulle få stor betydning for hvordan hendelsen ble oppfattet. Likevel var det de første 89 sekundene av den som var de viktigste - det var nemlig innenfor denne tidsrammen omtrent alle slagene og sparkene skjedde.

Helt i begynnelsen av tilskuervideoen kan man se at King prøver å reise seg og løpe.

Politibetjentene mente i sitt forsvar at dette viste King som gikk til angrep på politibetjent Powell, men King påsto senere at han prøvde å flykte fordi en av politibetjentene sa: «We're going to kill you, n*****. Run!». Med mye støy rundt hendelsen og fra helikopteret over er det riktignok ikke mye fra videoen som er tydelig nok til at man kan høre det.

Etterfulgt av Kings forsøk på å reise seg, ga Powell King et kraftig slag i hodet med batongen sin, noe som førte til at King falt tilbake på bakken. Det påfølgende omtrent halvannet minuttet ble King offer for 56 batongslag og mange spark, i tillegg til at politibetjent Briseno trakk på Kings nakke og øvre del av ryggen, og man kan se at King vrir seg i smerte. Etter de 89 sekundene med brutale slag og spark ble King til slutt lagt i håndjern. King ble etter hvert eskortert til sykehuset i en ambulanse, og det viste seg at han hadde flere brukne bein, kraniebrudd og flere brudd i ansiktet. Uvitende om at hendelsen ble filmet påsto

politibetjentene at King kun hadde fått mindre skader og at eventuell vold de kunne ha utført var svært begrenset.

Konsekvensene av hendelsen begynte med at George Holliday solgte videomaterialet sitt til den lokale nyhetsstasjonen KTLA. KTLA sendte deretter tilskuervideoen på de lokale nyhetene og solgte senere innholdet til den nasjonalt dekkende nyhetskanalen CNN. Den nasjonale nyhetsendingen vakte enda sterkere reaksjoner, og tilskuervideoen var like etter en del av det internasjonale nyhetsbildet. Den omfattende nyhetsdekningen og de sterke reaksjonene på hendelsen førte til at de mest delaktige i den brutale bankingen av King, sersjant Koon og politibetjentene Powell, Wind og Briseno, ble siktet for overdreven bruk av vold og angrep med dødelig våpen. To av dem ble i tillegg siktet for å produsere falske rapporter (History, 2010).

I Los Angeles forekom i 1992 de verste opptøyene siden 1965, inkludert Watts-demonstrasjonene, som en direkte konsekvens av den brutale bankingen av King og av at politibetjentene som var involvert ble frikjent. De voldelige demonstrasjonene varte i dagevis og førte til at over 50 mennesker ble drept og over 2300 skadd, samt til over en milliard dollar i bygningsskader (Wallenfeldt, 2022). King ble i forbindelse med opptøyene bedt om å holde tale for å roe ned tilstanden i byen. Et perspektiv på Kings rolle kan være at han ble gjort til et redskap for å forsøke å bevare roen ettersom han ble bedt om å holde en tale som ble skrevet til ham. Likevel improviserte King, og talen hans 1. mai, 1992 inneholdt hans meste kjente sitat: «can we all get along?».

Etter en lang kamp mot avhengighet av stoff og alkohol døde King i 2012 i en drukningsulykke i sitt eget svømmebasseng, 47 år gammel (Wilson & Duke, 2012). Obduksjonen fastslo at det var en ulykke som følge av at King hadde alkohol, kokain, marijuana og PCP i seg da han døde, i tillegg til at han hadde en hjertefeil.

Før jeg går mer spesifikt inn på tilskuervideoen av politivolden mot Rodney King i lys av den teknologiske utviklingen, nærmere bestemt begrensninger med hensyn til opptaksteknologi og distribusjonsmuligheter, samt Hollidays rolle som utøver av sousveillance (se del 3.4), er det nødvendig å presentere en historisk og samtidig kontekst for å forstå dette tilfellet av sousveillance av politivold rettet mot svarte personer i USA. Denne konteksten, som blir drøftet i 3.2 og 3.3, er samtidig relevant for forståelsen av tilfellene Garner og Floyd.

3.2 Historisk kontekst for overvåking og sousveillance i USA

Associate professor i “black studies” ved University of Texas, Simone Browne, utga i 2015 boken *Dark Matters: On the surveillance of blackness*. I denne boken rettet Browne (2015) oppmerksomheten mot overvåkingen av svarte amerikanere, som hun mente var underfokusert i tidligere overvåkingsstudier. Ifølge Browne (2015, s. 9) spiller imidlertid «blackness», som hun beskrev som opplevelsen av å være svart eller å leve som svart, utvilsomt en sentral rolle i hvordan overvåking har blitt praktisert, kommunisert og vedtatt.

Brownes (2015) utgangspunkt er et spørsmål om hvilke konsekvenser det ville fått hvis den historiske konteksten til den transatlantiske slavetiden og slavetidens etterdønninger hadde inngått i ordsiftet innenfor det hurtig voksende feltet som kalles overvåkingsstudier. Browne (2015) har dermed ikke bare vært opptatt av hvordan overvåking har blitt praktisert overfor svarte amerikanere i senere tid, men har satt dette inn i en omfattende historisk kontekst datert tilbake til 1700-tallet. Mange av de historiske tilfellene som Browne (2015) har tatt for seg er eksempler på rasistisk motivert overvåking av svarte mennesker. Disse eksemplene viser blant annet hvordan svarte mennesker ble fysisk merket som slaver som en form for overvåking, samt hvordan svarte mennesker i New York City på 1800-tallet måtte bære med seg lys hvis de skulle ferdes ute etter at det hadde blitt mørkt, slik at de skulle være lette å holde øye med (Browne, 2015, s. 11).

I tillegg til at Browne (2015) ga mange slike eksempler på historisk, primitiv overvåking av svarte mennesker, pekte hun på hvordan disse historiske eksemplene kan bli sett på som forløpere til de moderne (dvs. nåtidige) overvåkingsteknologiene. Brownes (2015) agenda er med andre ord å analysere overvåking av svarte mennesker i en nåtidig kontekst som ledd i overvåkingsstudier, sett på bakgrunn av hvordan svarte mennesker historisk sett har blitt overvåket. *Dark Matters* er dermed tenkt å fylle et tomrom i litteraturen om overvåking med sitt fokus på overvåking av svarte personer i både historisk og nåtidig belysning.

Browne (2015) antyder at krysningen hvor blackness møter surveillance avslører pågående rasisme og manglende frigjøring av svarte amerikanere. På grunn av denne mangelen på frigjøring blir den historiske konteksten som omhandler slavetiden vesentlig for overvåkingsstudier som virkelig ønsker å ta tak i hvordan man kan unngå rasistisk motivert overvåking og de skadelige konsekvensene av slik overvåking. Browne (2015) har også sett nærmere på diskusjoner om sousveillance, inkludert arbeider av Steve Mann som ble presentert tidligere. Browne (2015, s. 21) har dermed videreført målsettingen sousveillance har om å nøytralisere overvåking gjennom å introdusere begrepet «dark sousveillance». I et

historisk perspektiv kan dark sousveillance ifølge Browne (2015) beskrives som de strategiene svarte mennesker har benyttet seg av for å holde seg ute av syne, samt de strategiene de har benyttet seg av for å forsøke å frigjøre seg fra slaveriet. Som en form for sousveillance påpekte Browne (2015) at dark sousveillance i likhet med sousveillance mer generelt forsøker å motvirke overvåking, samtidig som det forsøker å mobilisere kritikk av raserelatert overvåking. For å beskrive den historiske konteksten som dark sousveillance inngår i uttrykte Browne (2015, s. 21) seg på denne måten:

Dark sousveillance, then, plots imaginaries that are oppositional and that are hopeful for another way of being. Dark sousveillance is a site of critique, as it speaks to black epistemologies of contending with antiblack surveillance, where the tools of social control in plantation surveillance or lantern laws in city spaces and beyond were appropriated, co-opted, repurposed, and challenged in order to facilitate survival and escape.

Som dette sitatet viser, kan dark sousveillance forstås som et komplekst begrep som både gir håp og reiser kritikk og motstand i forsøk på å overleve og overvinne sosial kontroll gjennom overvåking ovenfra.

Browne (2015) har brukt en tverrfaglig tilnærming for å utforske både historiske og moderne overvåkingstrender. Denne tilnærmingen baserer seg blant annet på sosiologi, kulturstudier og svart feministisk teori. Med dette som utgangspunkt har hun belyst hvordan overvåking av svarte mennesker har vært og stadig forblir både en sosial og politisk norm. Med sitt unike perspektiv har Browne (2015) forsøkt å knytte forbindelser mellom den historiske og pågående overvåkingen av svarte mennesker som grunnlag for nye måter å forstå overvåking i dagens samfunn på. En slik forståelse av den overvåkingen av svarte mennesker som fortsatt foregår, kan også kaste lys over sousveillance som opposisjonell strategi.

3.3 Media witnessing og black witnessing

Som allerede nevnt, påpekte Browne (2015) at svarte amerikanere historisk sett har vært utsatt for overvåking, og hun trakk paralleller mellom en historisk og en moderne overvåkingspolitikk og overvåkingspraksis. I tillegg introduserte Browne (2015) begrepet «dark sousveillance», som hovedsakelig går ut på å benytte seg av mot-overvåking for å overvinne eller bekjempe sosial kontroll. Disse perspektivene kan også fungere som et godt utgangspunkt for å etablere den konteksten som sousveillance forekommer i når det gjelder de tre casestudiene som blir analysert i denne oppgaven, inkludert tilfellet Rodney King. Denne

konteksten handler særlig om hvordan svarte personer historisk sett har vært offer for overvåking og om hvordan overvåking spesielt rettet mot svarte personer fortsatt eksisterer i dag. For å forstå hvordan denne konteksten er relevant for de tilfellene av *sousveillance* som står sentralt i denne oppgaven, er det nødvendig å se nærmere på hvem som har brukt *sousveillance* som et redskap og hvordan dette redskapet har blitt brukt i praksis.

I tråd med en kontekstuell forståelse av *sousveillance* har Allissa Richardson (2016), en amerikansk professor og forsker innenfor journalistikk-feltet, pekt på tre teoretiske rammeverk som kan bidra til å forklare og utforske hvordan svarte personer kan fungere som vitner («black witnessing»). Dette begrepet (dvs. black witnessing) henger sammen med begrepet «media witnessing». Frosh og Pinchevski (2009; referert fra Richardson, 2016) har redegjort for det sistnevnte begrepet ved å beskrive tre prosesser som kan forklare det nærmere. Disse tre prosessene handler ifølge Frosh og Pinchevski (2009; referert fra Richardson, 2016) om vitner *i* media, om at media er vitne til noe og om at man kan være vitne til noe *gjennom* media. Diskusjonen om «media witnessing» har blant annet dreid seg om hvilken type media witnessing som er mest effektiv og om hvordan de ulike typene innebærer ulike grader av opplevd nærhet til en hendelse. I tillegg diskuterte Frosh (2019) hvordan en av de mest vanlige måtene å være vitne til noe på gjennom media dreier seg om bruken av sosiale medieplattformer. I den forbindelsen beskrev Frosh (2019, s. 83) sosiale medieplattformer som «witnessable worlds». Sosiale medieplattformer kan forstås som «witnessable worlds» på den måten at medieinnhold som deles på disse plattformene blir en begivenhet i en slik verden. Dessuten mente Frosh (2019) at digitale sosiale nettverk er «witnessable worlds» fordi de deler en rekke kommunikasjonsdimensjoner som strekker seg utover brukernes geografiske plasseringer. Med utgangspunkt i en klassisk forståelse av media witnessing og de ulike posisjonene man kan ha som vitne til noe, undersøkte Richardson (2016) hva grunnen kunne være til at det er mer sannsynlig at en fattig svart person påtar seg rollen som vitne til menneskerettighetsbrudd enn at en hvit person med middelklassebakgrunn gjør det.

I forhold til en klassisk forståelse av media witnessing som beskriver ulike innfallsvinkler for å interagere med hendelser og media, har black witnessing ifølge Richardson (2016) tre kjennetegn som gjør at denne typen media witnessing skiller seg ut. Black witnessing tar blant annet et ståsted som oppleves som *sousveillance* for å kjempe for svartes rettigheter. I tillegg benytter black witnessing seg av ulike sosiale medier, hovedsakelig Twitter, som en nyhetskanal for å oppdatere om overgrep. Det tredje kjennetegnet på black witnessing er

hvordan man tar i bruk offentlige rom med forskjellige politiske agendaer for å nå ut til et mangfoldig publikum. I forbindelse med sin drøfting av black witnessing har Richardson (2020) også pekt på at black witnessing kan involvere ulike typer vitner. Som eksempel nevnte Richardson (2020, s. 7) at moderne svarte vitner kan være i frontlinjene slik Santana var det i 2015 da hun dokumenterte at politibetjenten Michael Slager skjøt den ubevæpnede svarte amerikaneren Walter Scott. Men på den annen side kan de også være vitner på avstand slik de utallige menneskene som blokkerte Brooklyn Bridge i New York var det etter at tilskuervideoen av drapet på Eric Garner gikk viralt i 2014 (Richardson, 2020).

De tre kjennetegnene på black witnessing gjør at black witnessing går utover det å være vitne til medierte hendelser ved å innebære et engasjement rettet mot overgrep mot andre svarte amerikanere. Et slik engasjement vises ofte i form av handling og mobiliserte demonstrasjoner som en konsekvens av det som blir kommunisert og delt svarte personer imellom. Dette kan skje i både offentlige og private rom, inkludert i digitale sosiale medier hvor svarte amerikanere deler informasjon (Richardson, 2016). Slike vitnesbyrd har blitt stadig vanligere ettersom politivold og andre overgrep mot svarte amerikanere har blitt dagligdags innhold på forskjellige medieplattformer. Konkrete handlinger knyttet til black witnessing kan innebære å bruke sin stemme til å snakke for de som ikke lenger kan snakke selv, det vil si de drepte. De som påtar seg rollen som vitne ved å fortsette å fortelle historien for de som ikke lenger kan er ofte de samme personene som utøver sousveillance og dermed dokumenterer slike hendelser. Jeg skal komme tilbake til hvordan personer som utøver sousveillance, spesielt med tanke på de utvalgte eksemplene, tar på seg en slik rolle som vitne og hvorfor de gjør det.

Richardson (2016) har poengtert at alle nylige hendelser av politivold utført av hvite politibetjenter mot svarte menn og kvinner, på det tidspunktet da hun skrev dette, var blitt dokumentert og filmet av øyevitner som enten var afroamerikanere eller latinamerikanere. En forklaring på dette er at det er mer sannsynlig at mer vanskeligstilte svarte personer er vitne til slike hendelser, men i tillegg viser det seg altså at nesten alle øyevitner som utøver sousveillance i slike situasjoner er det man kan kalle «socially blackened». Socially blackened er et begrep som ble lansert av Collins (2009; referert fra Richardson, 2020, s. 13) og som betegner det at man har blitt undertrykket og derigjennom påført en lavere sosial status. Et slikt begrep er ifølge Collins (2009; referert fra Richardson, 2020) særlig relevant for personer som er fra Latin-Amerika eller Midtøsten, kvinner med minoritetsbakgrunn og personer som er dårlig kledd. På bakgrunn av dette blir de som er offer for «social blackening» ofte ignorert

av autoritetspersoner og andre makthavere. Som det også skjedde i de utvalgte eksemplene, hvor både Holliday og Orta er latinamerikanere, kan dermed personer som ikke nødvendigvis er svarte amerikanere likevel ta på seg en rolle i samsvar med black witnessing.

Samlebetegnelsen «social blackening» omfatter de fleste minoriteter, som også opplever at de, i likhet med svarte amerikanere, er mer utsatt for blant annet politivold enn det hvite amerikanere er. Et viktig poeng som Richardson (2020) har nevnt i sammenheng med at disse personene oftere påtar seg rollen som et vitne og utøver det hun kalte «protest journalism», som i hovedsak betegner det samme som sousveillance, er at de forstår at de er nødt til å dokumentere en slik hendelse fordi de lettere kan se seg selv i offerets sted.

På denne måten har Richardson (2020) også understreket at hvite personer ikke nødvendigvis har med seg den samme bagasjen som svarte personer har i møte med bilder og videoer av overgrep, som for eksempel i tilfellene Rodney King, Eric Garner og George Floyd, og at de dermed opplever bildematerialet på en annen måte. Blant annet trakk Richardson (2020, s. 12) fram Elizabeth Alexanders analyse av svarte personers reaksjoner på tilskuervideoen av politivolden mot King i 1991, hvor flere rapporterte at de kunne se seg selv i offerets sted. Dette at svarte personer lettere kan identifisere seg med ofrene kan med andre ord tenkes å ha grunnlag i den tunge bagasjen av «blackness» de kan ha fått gjennom tidligere erfaringer, noe som i sin tur kan øke sjansen for at de mobiliserer til handling og demonstrasjoner. Richardson (2020) påpekte i tråd med dette at hvite personer har lettere for å holde en avstand til slike brutale hendelser nettopp fordi de ikke har den samme bagasjen som det svarte har.

I tråd med Richardsons (2016) syn kan man oppsummere begrepet black witnessing ved å vise til at black witnessing ikke bare innebærer at afroamerikanere tar frem smarttelefonkameraet for å filme et overgrep eller en annen voldshendelse, men at begrepet mer grunnleggende dreier seg om et mediert perspektiv for å utfylle manglende eller mangelfull informasjon i svarte personers kulturelle rom. Det er også et viktig poeng at en del viktige kanaler som tidligere kommuniserte slik informasjon har sluttet å gjøre det, blant annet fordi diverse aviser ikke gis ut lengre. Dette har antagelig bidratt til at fenomenet black witnessing har trengt nye plattformer for å kommunisere og mobilisere til politisk handling, eksemplifisert gjennom fremveksten av «Black Twitter», et delingsnettverk for afroamerikanere som har blitt essensielt for deling av informasjon og nyheter (Richardson, 2016). «Black Twitter» er ifølge Marc Lamont Hill (2018), professor i medievitenskap ved Temple University, en digital plattform som muliggjør at den yngre generasjonen av svarte vitner kan motsette seg overvåkingspraksis rettet mot svarte personer i USA og statlig

kriminalisering av svarte amerikanere, uten at de er avhengig av støtte fra tradisjonelle nyhetsmedier. Jeg skal komme tilbake til viktigheten av sosiale medieplattformer i analysen av de utvalgte eksemplene, men det er rimelig å anta at slike sosiale nettverk har vært svært sentrale i utviklingen av hvordan resultatene av sousveillance distribueres og kommuniseres, spesielt fra 2013 og frem til i dag. Dette er en rimelig antagelse fordi afroamerikanere mer enn noen annen folkegruppe ser ut til å dele nyheter på sosiale medier (Richardson, 2016). Når det gjelder den enorme veksten av «Black Twitter» spesielt, synes denne å henge sammen med fremmarsjen av Black Lives Matter-bevegelsen (BLM), en bevegelse som muliggjorde de enorme demonstrasjonene i forbindelse med drapene på Michael Browne og Eric Garner i 2014 på høyden av BLM-bevegelsen (Richardson, 2020). I tillegg til at en ny plattform for spredning av informasjon og nyheter dermed ble tilgjengelig for svarte amerikanere, har den teknologiske utviklingen bidratt til å minske det digitale skillet for svarte amerikanere.

3.4 Hollidays tilskuervideo med fokus på de teknologiske begrensningene

Noen av begrensningene som følger med teknologien som ble brukt til å filme den brutale bankingen av Rodney King er at bildet og oppløsningen til videoen er i kornete svart-hvitt, samt at filmkameraet til George Holliday ikke var like tilgjengelig som for eksempel smarttelefoner er i dag. På grunn av at Holliday måtte bruke tid på å ikke bare hente sitt nye Sony Handycam, men også på å sette det opp, gikk man glipp av begynnelsen på situasjonen. I tillegg ble deler av tilskuervideoen i stor grad påvirket av at Holliday justerte på kameraet i flere sekunder i begynnelsen av videoen. Til tross for slike begrensninger, som var uunngåelige gitt den tidens teknologi, ga den brukte teknologien muligheten til å dokumentere en hendelse som, hvis det ikke hadde vært for Hollidays handlinger, kunne gått i glemmeboken sammen med andre lignende tilfeller av politivold på den tiden. Holliday sa senere i et intervju at han var fascinert av den nye teknologien han hadde skaffet seg, og at han rett og slett filmet alt og alle (Smith, 2021). Med tanke på distribusjon av videomateriale gjennom medieplattformer var ikke alternativene mange i 1991. Holliday forsøkte å få mer informasjon om hendelsen hos politiet dagen etterpå, men politiet var verken interessert i å gi ut noen informasjon eller interessert i Hollidays tilskuervideo. Holliday vendte seg deretter til den lokale nyhetsstasjonen i Los Angeles, KTLA, som til slutt ble ansvarlig for den første delingen av tilskuervideoen (Smith, 2021).

Tilskuervideoen av politivolden mot Rodney King i 1991 gikk senere viralt før begrepet viral i mediesammenheng i det hele tatt eksisterte. Roger Guenveur Smith (2017) antyder også i sitt «one-man-show» at King var tidenes første reality-tv stjerne, selv om bakgrunnen til denne

kjendisstatusen var dypt tragisk. På en måte var ikke det mest påfallende ved King-saken at King ble offer for den brutale volden til politiet, men at hendelsen faktisk ble filmet.

Som nevnt ovenfor, kan Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King betraktes som den første virale videoen. Bock (2016) har likevel pekt på at selv om tilskuervideoen har blitt nøye studert på grunn av den eksplosive makten den hadde, dreide det seg samtidig om et veldig begrenset videobevis. Man kan si at videoen var eksplosiv på den måten at den ga saken en enorm oppmerksomhet, men likevel begrenset fordi den ikke holdt som bevis i saken mot politibetjentene. Denne begrensningen, som førte til at politibetjentene ble frikjent, kan delvis forklares ved de teknologiske begrensningene som fantes i 1991. Som tidligere beskrevet, inkluderte disse begrensningene lite tilgjengelig opptaksutstyr, lang tid brukt på å kalibrere utstyret og dårlig bildekvalitet. Disse teknologiske begrensningene resulterte i et produkt som ikke var tilstrekkelig til å gi noen direkte konsekvenser av politivolden, det vil si utover de store demonstrasjonene som fant sted i Los Angeles året etter på grunn av politibetjentenes frikjennelse.

Selv om Hollidays tilskuervideo kom til å bli et symbol som langt på vei definerte urett begått mot svarte personer, og som også har blitt stående som et vesentlig historisk eksempel på sousveillance og dokumentasjon av politivold, er det grunn til å løfte frem distribusjonen av tilskuervideoen som nok en teknologisk begrensning. Hollidays tilskuervideo av politivolden mot King fikk riktignok internasjonal oppmerksomhet, men den ble utelukkende vist gjennom tradisjonelle nyhetsmedier. På denne måten fikk ikke denne tilskuervideoen muligheten til å gå gjennom den sosiale media-testen (se s. 50), og det ble heller ikke mulig å utnytte den påvirkningskraften som en vurdering på sosiale medieplattformer kunne hatt. Dermed uteble også de motstridende narrative til tradisjonelle nyhetsmedier versus sosiale medieplattformer som er typiske for dagens situasjon. King-saken ville med stor sannsynlighet hatt nytte av at tilskuervideoen hadde blitt delt på sosiale medieplattformer, dersom slike plattformer hadde vært en like stor del av hverdagen da som nå. Til tross for dette ble altså Rodney King et symbol på urett begått mot svarte personer.

Selv om Hollidays tilskuervideo skiller seg enormt fra de to andre eksemplene på tilskuervideoer av politivold når det gjelder den teknologiske utviklingen, finnes det også en del likheter når det gjelder hans rolle som vitne. Holliday snublet nærmest over hendelsen, men gjorde likevel en i utgangspunktet nærmest dagligdags hendelse til en av de mest sette og omtalte eksemplene på politivold. På den måten kan man si at Holliday kan beskrives som et tilfeldig forbipasserende vitne til en krisehendelse, som likevel påtok seg en rolle som et

aktivt vitne. Som nevnt tidligere var Holliday også latin-amerikaner og kan som følge av dette ha hatt et insentiv til å dokumentere hendelsen fordi han sannsynligvis hadde bedre grunnlag for å identifisere seg med offeret enn de som står utenfor en slik minoritetsgruppe i USA.

I tillegg kan det tenkes at Holliday bar med seg en del av det Peters (2020; referert fra Richardson, 2020) har omtalt som svarte personers tunge bagasje. I Richardsons (2020) drøfting av Peters' begrep pekte hun på hvordan svarte vitner på grunn av sin bagasje kan risikere liv og sikkerhet for å dokumentere politivold. Den bagasjen svarte personer ofte bærer på kan gjøre at de blir knyttet sammen av det som kan kalles svart vitnesbyrd. I de tre utvalgte eksemplene kan man også tolke det slik at Holliday, Orta og Fraziers felles dokumentasjon av politivold mot svarte personer knytter dem sammen som vitner på tvers av både tid og rom (Richardson, 2020). I tillegg kan motivasjonen til svarte vitner ha sitt grunnlag i at skillet mellom tilskuer og offer delvis viskes ut på grunn av deres felles tunge bagasje. Den akademiske diskursen som handler om *media witnessing* har ofte fokusert på at tilskuervideoer og annet videomateriale kan distansere tilskueren fra offeret, men Richardson (2020) har antydnet, med utgangspunkt i at svarte tilskuere ofte ser seg selv i offerets sted, at afroamerikanere fra en hvilken som helst sosioøkonomisk klasse kan kjenne seg igjen i offeret uavhengig av avstanden mellom dem og offeret.

Når hvite personer ser tilskuervideoene av politivolden mot King og drapene på Garner og Floyd, har de ofte muligheten til å holde en trygg avstand til hendelsene. Uten den tunge bagasjen svarte personer bærer på har hvite personer, ifølge Peters (2020; referert fra Richardson, 2020), vanskeligere for å sette seg inn i de ekstreme reaksjonene svarte personer har på de samme hendelsene fordi de nærmest føler at overgrepene skjer mot dem selv. Felles for de tre tilskuervideoene som står sentralt i denne oppgaven er det også at vitner som selv ikke er svarte personer likevel kan oppføre seg som svarte vitner på grunn av det tidligere omtalte fenomenet *social blackening* (Richardson, 2020).

4. «Kameraets autoritet»: Ramsey Orta og drapet på Eric Garner

4.1 Ramsey Ortas tilskuervideo av drapet på Eric Garner

Tilfellet Eric Garner omhandler hendelsen som tok livet av Garner ved at en politibetjent kvelte Garner med et forbudt kvelertak. Hendelsen fant sted 17. juli 2014 i New York, USA, og den førte til at seksbarnsfaren Eric Garner døde like etter hendelsen. Tilskuervideoen ble filmet av Ramsey Orta. Ortas tilskuervideo ble først offentlig etter at den hadde blitt publisert i New York Daily News, og videoen gikk viralt kun et par timer etter offentliggjøringen. Orta var blant annet medlem av aktivisme-nettverket «Copwatch», som forsøker å dokumentere overgrep av politibetjenter for å stoppe politivold. Videoen viser at Garner ble stoppet av politibetjent Daniel Pantaleo, som mistenkte Garner for å selge ulisensierte sigaretter. Garner reagerte motvillig på arrestasjonsanklagen og sa at han var lei av å bli trakassert av politiet. Deretter eskalerte situasjonen ved at Pantaleo tok et brutalt og ulovlig kvelertak på Garner i et forsøk på å tvinge ham i bakken. Pantaleo og Garner braste inn i et butikkvindu på vei ned og endte opp på bakken, hvor Pantaleo fortsatt holdt et hardt kvelertak rundt Garner. Pantaleo fortsatte så med å presse ansiktet til Garner ned i bakken samtidig som Garner gjentok at han ikke fikk puste 11 ganger. Garner ble deretter relativt raskt bevisstløs og ble etter hvert fraktet til sykehus med ambulanse. Han ble erklært død på sykehuset omtrent en time etter hendelsen. Selv om dødsårsaken ble offentliggjort som kvelning, var Pantaleos forsvar opptatt av at den dårlige helsetilstanden til Garner var en medvirkende årsak til at han døde som følge av hendelsen.

Ettervirkningene av denne hendelsen og den virale tilskuervideoen var mange. Blant annet ble det gjennomført flere demonstrasjoner i New York og Oakland mot rasisme og politivold i USA. Demonstrasjonene ble mer voldelige og utbredte etter at en jury i desember samme år valgte å ikke tiltale Pantaleo. Ikke før 2019 fikk hendelsen reelle konsekvenser for Pantaleo i det han ble avskjediget fra politiet i New York. I 2020 skulle det også bli kjent at Pantaleo hadde blitt gransket for oppførselen sin hele syv ganger tidligere (History, 2020).

Før jeg går nærmere inn på tilskuervideoen av drapet på Eric Garner, med fokus på Ortas rolle som utøver av sousveillance (se del 4.5), vil jeg drøfte noen begreper og fenomener som er spesielt relevante for denne analysen. Dette gjelder begreper om synlighet og oversynlighet (del 4.2), beskyttende teknologi (del 4.3) og cop-watching (del 4.4), som kan bidra til å belyse betingelser og konsekvenser forbundet med å være en utøver av sousveillance.

4.2 Synlighet og oversynlighet

Ifølge Kelly Ross (2020), professor i engelsk og amerikansk litteratur og historie ved Rider University, tilbød Steve Mann med sin lansering av begrepet *sousveillance* et korrektiv til Foucaults overdrevne opptatthet av overvåking og det å «se» ovenfra. Samtidig mente Ross (2020) at Mann ikke var tilstrekkelig opptatt av synligheten til de aktørene som var involvert i overvåking og mot-overvåking. Et aspekt ved *surveillance* og *sousveillance* er hvor synlig de som utøver aktivitetene fremstår. I likhet med Browne (2015) har Ross (2020) vært spesielt opptatt av hvordan svarte personer som utøver *sousveillance* ofte blir sett på som «hypervisible». Browne (2015) har pekt på at svarte personer generelt er «in a state of permanent illumination» (s. 67), og at svarte personer har blitt og fortsatt blir ekstra synlige i møte med overvåking. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på Ross' (2020) begrep om *hypervisibility* i forbindelse med utføring av *sousveillance*.

Ross (2020) argumenterte blant annet for at det finnes fire typer synlighet når det gjelder overvåking og *sousveillance*. Ett skille går mellom synlig og usynlig overvåking, hvor den usynlige overvåkingen foregår på en måte som gjør at man ikke kan se de som overvåker. På samme måte har Ross (2020) skilt mellom en usynlig og en synlig måte å utøve *sousveillance* på. En vesentlig forskjell mellom synlig overvåking og synlig *sousveillance* er at den synlige overvåkeren ofte blir beskyttet av makt, mens den synlige mot-overvåkeren utsettes for større risiko ved å gjøre seg synlig. Det er her Ross' (2020) begrep om *hypervisibilitet* eller *oversynlighet* kommer inn i bildet. Ved å være synlig tar utøveren av *sousveillance* alltid en risiko, men dersom utøveren av *sousveillance* er et svart vitne, øker denne risikoen enormt fordi svarte personer historisk sett har blitt sett på som oversynlige (Ross, 2020). Gjentatte ganger har man da også sett de negative konsekvensene svarte vitner kan oppleve når de utøver synlig *sousveillance*. Ross (2020) brukte blant annet eksempelet om Kianga Mwamba som i 2014 tok videoopptak av politivold og dermed, ved å være oversynlig, raskt kom i politibetjentenes søkelys og ble arrestert for angrep på en politibetjent. Smarttelefonen hennes ble konfiskert, og selv om hun ble sluppet ut dagen etterpå, hadde politiet slettet videoen fra smarttelefonen hennes (Ross, 2020).

I tillegg til å være en høyst aktuell problematikk, har *racialized surveillance* og *hypervisibility* av svarte personer som utøver *sousveillance* vært en stor utfordring historisk sett. Ifølge Ross' (2020) var synliggjøringen av svarte personer gjennom overvåking under slavetiden utelukkende en strategi for å bevare kontrollen over dem. Fordi de som gjorde motstand allerede hadde blitt oversynlige på grunn av dette, måtte de ta ekstraordinære tiltak for å

kunne gjøre seg til usynlige mot-overvåkere. Ross (2020) trakk frem eksempelet med Charles Ball som rømte fra fangenskap i 1837. Balls vellykkede rømningsforsøk indikerte ifølge Ross "... that he is able not only to invert the position of the watcher and watched (or eavesdropper and speaker, in this case) by watching from below but also, by hiding "in some obscure place," to make himself nonvisible" (Ross, 2020, s. 305). Denne måten å bytte plass med de som overvåket på, og ved å gjøre seg til en usynlig mot-overvåker, førte til at Ball kunne unngå de negative konsekvensene som kunne forekomme om hans mot-overvåking ble oppdaget.

Videre utdypet Ross (2020) farene ved å være en synlig mot-overvåker ved å peke på Mwamba-tilfellet nevnt ovenfor. Ifølge Ross (2020) kom farene tydelig frem gjennom de konsekvensene det fikk for henne å utøve synlig sousveillance, og i tillegg gjorde det at hun var en svart amerikansk kvinne henne til et enda mer synlig offer. Heldigvis muliggjorde teknologien at den tilskuervideoen det ble påstått at politiet hadde slettet, som også kunne vise at Mwamba var uskyldig, ble sikkerhetskopiert (Ross, 2020). Dermed ble rollene også snudd på hodet ved at politibetjentene som utførte politivolden igjen ble synlige gjennom Mwambas dokumentasjon. På denne måten eksemplifiserer Ross (2020) også teknologiens sentrale rolle i sousveillance. Mwambas tilfelle er en tydelig demonstrasjon av hvordan teknologien kan være med på å beskytte de som mot-overvåker uavhengig av synligheten deres. Teknologien som er ment til å beskytte de som ser nedenfra er dessuten i stadig utvikling nettopp på grunn av hvor sårbare de er.

4.3 Beskyttende teknologi

I likhet med hvor hurtig Mwamba fanget oppmerksomheten til de amerikanske politibetjentene hun filmet, påpekte de to cyber aktivistene de Guzman og Olive (2015) at det samme problemet eksisterer i Brasil, hvor politiet tar fra personer smarttelefonen i løpet av sekunder hvis de oppdager at de dokumenterer en lignende hendelse. de Guzman og Olive (2015) har derfor viet enormt med tid på å utvikle programvare som er ment å beskytte aktivister når de dokumenterer overgrep. Eksempler på slik programvare er blant annet Mobile Justice, CameraV og ObscuraCam, som er ment å beskytte både metadata til tilskuervideoer og identiteten til personen som tok videoen (Ross, 2020). Disse utviklerne og aktivistene er en del av prosjektet «A bigger brother» og har som mål å gjøre de som utfører sousveillance usynlige i møte med autoriteter (Ross, 2020).

de Guzman og Olive (2015) nevnte blant annet at politiet i Rio de Janeiro var ansvarlige for over 400 drepte sivile i året, ifølge en rapport fra Amnesty International. Samtidig pekte de på

at brasilianere hadde en stor utfordring med å dokumentere politiets aktiviteter, noe som førte til at politiet nesten aldri ble siktet eller straffet. Et av de tiltakene for å sikre trygg dokumentasjon av autoriteter i Brasil som de Guzman og Olive (2015) har vært engasjert i, er som nevnt CameraV. CameraV har altså som formål å gjøre det tryggere å dokumentere politivold. Den mest tydelige måten CameraV vil gjøre dette på er ved å skjule at man tar opptak med en smarttelefon, ved at det for eksempel vises et bakgrunnsbilde samtidig som man gjør et opptak. Den andre, og mindre synlige, måten CameraV skal beskytte de som utøver sousveillance på, er ved å beskytte metadata til de videoene som dokumenterer blant annet politivold. Ifølge de Guzman og Olive (2015) har sosiale medieplattformer gjort veldig lite for å beskytte de som velger å dele tilskuervideoer eller annen sensitiv informasjon for å holde autoriteter ansvarlige for overgrep. Makten til å dokumentere brudd på menneskerettigheter har nå blitt tilgjengelig for alle, og derfor har det blitt særdeles viktig å beskytte de sivile som tar en stor risiko for å gjøre det de føler er riktig. Uten beskyttelse av metadata på videoer som deles har det blitt for enkelt for de som ønsker å finne ut av hvem som står bak videoene å gjøre nettopp det. de Guzman og Olive (2015) presenterte dette dilemmaet slik: "... the very tools of activism had become mechanisms of self-surveillance". Med andre ord har smarttelefoner som hovedverktøy for å utøve sousveillance og dokumentere autoriteter nedenfra blitt brukt til å overvåke mot-overvåkerne selv via data og metadata delt på sosiale medieplattformer.

4.4 Cop-watching og kameraets autoritet

I tillegg til at synligheten til overvåkeren kan øke på grunn av tilskuervideoer delt på sosiale medier, blir synligheten til overvåkeren, i dette tilfellet politiet, ytterligere fremhevet gjennom organisert cop-watching. Cop-watching utføres hovedsakelig av grupper med aktive vitner som ønsker å forebygge tilfeller av politivold ved å oppsøke relevante situasjoner og dokumentere politiatferd. Ifølge Bock (2016) tar dermed slike grupper i bruk digitale medieteknologier for å utfordre offisielle versjoner av diverse hendelser. I tillegg forsøker disse gruppene å utfordre autoriteten til politiet, samt autoriteten til tradisjonelle medier. Man kan ut fra slike kjennetegn på cop-watching grupper skille dem fra andre vitner som utøver sousveillance og deres tilskuervideoer. Blant annet skiller de seg ut fordi cop-watching aktivt søker å dokumentere politiet i aksjon og aktivt involverer seg i samfunnet og demokratiske prosesser. Ifølge Allan (2013; referert fra Bock, 2016) kan man mer bestemt skille de som er involvert i cop-watching fra to andre typer vitner ved at de inntar det han betegnet som en «third subject position». I motsetning til vitner som tilfeldigvis har blitt vitner til en

krisehendelse eller likegyldige forbipasserende vitner, er medlemmer av cop-watching gruppene både selvreflekterende og målbevisste når det gjelder sin rolle som vitner.

Selv om cop-watching stort sett skjer ut fra et ønske om å utgjøre en forskjell og å bidra til positiv forandring, har Bock (2016) presentert resultater fra en intervjuundersøkelse som viste at motivasjonen til de som var med i slike grupper kunne være svært varierende, og at flere av de deltakerne som ble intervjuet kunne sies å ha tvilsomme motiver for å engasjere seg i cop-watching. For å nevne noen typer motivasjon hos deltakerne i denne undersøkelsen, var noen motivert av sinne og bekymring, mens andre var mest motivert av antiautoritære holdninger. Bock (2016) nevnte i den forbindelse at alle kan ha en stemme, men samtidig kan man stille spørsmål ved om det er noen som hører etter. Relevant for dette spørsmålet pekte Dewey (2012; referert fra Bock, 2016) på at man er avhengig av å dele informasjon mellom likeverdige for at demokratiet skal kunne fungere. Til syvende og sist er man avhengig av at ulike stemmer både blir hørt og respektert, istedenfor at enhver bare kaster stemmen sin inn i den digitale offentlige sfæren i et håp om å bli hørt. I tillegg til at motivasjonen hos de som utøver cop-watching ser ut til å være varierende, er det selvsagt også vanskelig å håndtere det å blande seg inn i politiets arbeid juridisk sett (Bock, 2016).

Som med det meste, finnes det åpenbart både positive og negative sider ved cop-watching. Likevel tjener cop-watching definitivt et viktig formål. Ifølge Bock (2016) kan man ikke si at cop-watching nødvendigvis dokumenterer flere tilfeller av politivold enn det som ellers blir dokumentert. Det er likevel en viss makt i kameraets autoritet. Bare ved å være til stede med et kamera klart til å dokumentere eventuelle overtredelser fra politiet, kan man muligens bidra til å forhindre tilfeller som det ville være aktuelt å dokumentere (Bock, 2016). Som Mirzoeff (2011) også påpekte, er det gjensidige blikket på autoriteter helt nødvendig for sosial likhet. Kanskje er cop-watcherne minst like viktige på grunn av den måten de bruker blikket sitt på og fordi kameraer kan fungere som en disiplinerende kraft, som på grunn av selve de tilskuervideoene de produserer. Eller som Bock (2016, s. 29) ordla seg: "... cop-watching draws authority *occasionally* from video evidence, but *consistently* from the combination of camera and activist".

4.5 Ortas rolle som utøver av sousveillance

I forhold til King-saken var forutsetningene til tilskuervideoen av drapet på Eric Garner noe helt annet. Holliday, som våknet tilfeldig av sirener utenfor og hadde et nytt kamera tilgjengelig som han tilfeldigvis bestemte seg for å bruke til å filme hendelsen, var nesten den rake motsetningen til Ramsey Orta, som filmet drapet på Eric Garner. Tjuetre år etter King-

saken var man kanskje generelt mer bevisst mulighetene til å utøve sousveillance i møte med politiet dersom overgrep skulle forekomme. Man kan dessuten anta at Orta var over gjennomsnittet bevisst disse mulighetene ettersom han var medlem av Copwatch. Nærmere bestemt er Copwatch er en gruppe aktivister som opprinnelig ble stiftet i California i 1990, og som er opptatt av å observere og dokumentere politiets handlinger med tanke på overdreven bruk av vold eller andre forsømmelser. Gruppen mener at ved å observere politiet kan politivold forhindres gjennom en form for mot-overvåking. I 2013 mottok Copwatch James Madison Award for sin dedikasjon og åpenhet (The Berkeley Daily Planet, 2013). I et intervju med Time Magazine nevnte da også Orta at han var kjent med dårlig oppførsel fra politiet i møte med andre, og siden han allerede brukte telefonen da han og Garner ble konfrontert av politiet, følte han at han burde filme det som var i ferd med å skje (Sanburn, 2015). Orta, som tok i bruk teknologi i form av en lett tilgjengelig smarttelefon, kunne muligens ha delt videoen på sosiale medier eller andre massemediaplattformer, men valgte heller å sende videoen til New York Daily News dagen etter hendelsen (Sanburn, 2015). Likevel spredte videoen seg kjapt og gikk viralt allerede den første timen etter publiseringen.

Som tidligere nevnt kan det tenkes at man var spesielt opptatt av å dokumentere politivold rundt den tiden da drapet på Eric Garner fant sted. En av grunnene til dette kan ha vært Snowdens avsløringer av National Security Agencys utbredte masseovervåking av offentligheten. Befolkningen kan rett og slett ha blitt mer oppmerksom på viktigheten av å motvirke slik masseovervåking ved å dokumentere autoriteters atferd i etterkant av disse avsløringene. I tillegg var drapet på Garner nok et tilfelle i en lang rekke av overgrep utført av politiet i USA. I slike perspektiv er det mulig å betrakte tilskuervideoer av politivold som en konsekvens av tilstanden i det amerikanske samfunnet anno 2014. I denne delen skal jeg se nærmere på Ramsey Ortas rolle når det gjaldt å dokumentere drapet på Garner og på hvordan hans deltakelse i organiserte cop-watch grupper kan ha bidratt til at hans dokumentasjon av hendelsen gjorde den til noe mer bemerkelsesverdig enn nyheten om nok et drap på en svart amerikaner. Med utgangspunkt i Bocks (2016) undersøkelse av diverse cop-watching grupper, deres medlemmer og motivasjonen deres for å være med i slike grupper, kan det virke som om Orta er en person som kunne passe inn i flere av de beskrivelsene Bock har gitt av medlemmene. Som en latin-amerikaner kan Orta også klassifiseres som det Collins (2009; referert fra Richardson, 2020) har kalt *socially blackened*, det vil si som en person som i stor grad kan identifisere seg med ofre for politivold innenfor upriviligerte minoritetsgrupper.

I kjølvannet av drapet på Garner og den oppmerksomheten Orta mottok i forbindelse med den virale tilskuervideoen, uttrykte han i et intervju at han angret på at han i det hele tatt lot seg involvere i hendelsen (Sanburn, 2015). Orta nevnte at grunnen til dette var at livet hans hadde blitt ødelagt som følge av den, delvis fordi han ble arrestert etter hendelsen. Orta ble imidlertid hovedsakelig arrestert på grunn av urelaterte våpensiktelsler og en narkotikadom, men han ble brakt inn av politiet på grunn av sin tilknytning til drapet på Garner gjennom dokumentasjonen av hendelsen. Det kan dermed være verdt å diskutere hvorvidt den som utøver *sousveillance* samtidig tar på seg en rolle som kan gi ulike problemer for den det gjelder. Tidligere har jeg diskutert synlighet og oversynlighet i forbindelse med de som utøver *sousveillance*, i tillegg til deres sårbarhet og ulike måter å være et vitne på (se del 4.2). Når det gjelder ulike måter å være et vitne på, kan det dreie seg om aktivt oppsøkende vitner (for eksempel vitner som er medlemmer av *cop-watch* grupper), tilfeldig forbipasserende som blir vitner til krisehendelser og likegyldige forbipasserende. Man kan anta at Orta hovedsakelig faller innenfor kategorien aktivt oppsøkende vitner ettersom han var medlem av en *cop-watch* gruppe, men at han i situasjonen hvor Garner ble drept samtidig befant seg i rollen som en forbipasserende til en krise, riktignok ikke helt tilfeldig siden han bodde i nærheten og kjente Garner forut for den fatale hendelsen. Som medlem av en *cop-watch* gruppe er det rimelig å anta at han påtok seg rollen som et aktivt oppsøkende vitne fordi han var bevisst på muligheten for et overgrep fra politiets side under en slik konfrontasjon og var klar til å dokumentere en potensiell hendelse (Sanburn, 2015).

Dersom man ser Ortas rolle som et aktivt vitne i sammenheng med synligheten og sårbarheten til de som utøver *sousveillance*, kan det være forståelig at Orta kom til å angre på at han involverte seg i en slik hendelse. Samtidig kan denne reaksjonen virke noe overraskende på grunn av hans involvering i *cop-watching* og dermed sannsynligheten for at han allerede var bevisst på mulige negative konsekvenser av å dokumentere politivold. På grunn av disse konsekvensene sa også Orta i et intervju at selv om han visste at han hadde gjort det riktige, ville han, hvis han hadde fått sjansen til å gjøre det om igjen, i det minste ha sendt tilskuervideoen til nyhetsstasjonen anonymt (Sanburn, 2015). Som Richardson (2020) også var inne på, kan de som utøver *sousveillance* og inntar en rolle som et svart vitne lett komme til å oppleve kryssende hensyn, slik Orta tilsynelatende gjorde. Fordi vitnene og utøverne av *sousveillance* ofte tilhører en gruppe som er *socially blackened*, forstår de at en dokumentasjon av slike hendelser er en måte «å gjøre det som er riktig» på. På den annen side

må de som utøver sousveillance samtidig vurdere om de heller skal fokusere på selvbeskyttelse for å unngå mulige dramatiske konsekvenser.

Det kan også være verdt å merke seg at tilskuervideoen av drapet på Garner ble distribuert til et redaksjonelt medium. Sammenligner man med tilskuervideoen som Holliday tok av politivolden mot Rodney King i 1991, kunne nok Ortas tilskuervideo ha blitt distribuert på en helt annen måte enn den videoen Holliday tok. Likevel valgte også Orta å distribuere videoen gjennom et lokalt redaksjonelt medium, noe han ikke (som Holliday) var nødt til på grunn av teknologiske begrensninger. Ortas måte å distribuere tilskuervideoen på var faktisk særdeles interessant fordi de teknologiske mulighetene og tilgangen til sosiale medieplattformer definitivt var et alternativ for ham for å kunne påvirke mest mulig. Hvorfor valgte så Orta denne distribusjonsformen når hans tilskuervideo av drapet på Garner muligens kunne fått samme globale innflytelse som Fraziers tilskuervideo av drapet på George Floyd hvis han hadde spredt den i sosiale medier?

Det kan selvsagt være vanskelig å svare på et slikt spørsmål uten å få et direkte svar fra Orta selv om hvorfor han gjorde det på nettopp den måten. Likevel kan man med utgangspunkt i Ellis' (2021) tanker om motstridende narrativer formidlet av redaksjonelle nyhetsmedier og sosiale medier våge seg til en kvalifisert gjetning. I den ligger det at det symbiotiske forholdet politiet har hatt til tradisjonelle nyhetsjournalister (Ellis, 2021) kan ha bidratt til Ortas avgjørelse. Muligens antok han i 2014 at en spredning av videoen på sosiale medier ikke kunne konkurrere tilstrekkelig med det offisielle politinarrativet. I tillegg til at Orta nok hadde ganske liten tillit til politiet i utgangspunktet, kan det tenkes at han opplevde at det var vanskelig å bryte gjennom det forholdet politiet hadde med tradisjonelle nyhetsjournalister og at han derfor benyttet seg av et redaksjonelt medium heller enn sosiale medier for å spre tilskuervideoen. En annen side av saken kan være at sosiale medieplattformer har sett en enorm utvikling bare de siste årene, og at dette trolig ikke var det mest åpenbare valget for spredning av slikt videomateriale tilbake i 2014 (Ortiz-Ospina, 2019).

Noe annet det er verdt å merke seg om Ortas rolle er at han som vitne og medlem av en cop-watching gruppe skiller seg tydelig fra de andre to eksemplene jeg har fokusert på, hvor utøverne av sousveillance helt klart kan defineres som tilfeldige forbipasserende til en krisehendelse. Man kan dermed si at motivasjonen hans for utøvelsen av sousveillance både var den samme som og forskjellig fra motivasjonen til Holliday og Frazier. Den samme motivasjonen i alle eksemplene synes å være viljen til å dokumentere urett, muligens basert på at alle vitnene kan sies å være *socially blackened* og derfor lettere kunne identifisere seg med

offeret. Dette kan ha bidratt til at de gikk fra å være likegyldige vitner til å være aktivt involverte vitner. Det punktet som gjør at motivasjonen til Orta samtidig skiller seg fra de to andres, er at han i utgangspunktet er et aktivt oppsøkende vitne. En likhet med Fraziers dokumentasjon av drapet på Floyd er imidlertid at den allestedsnærværende smarttelefon-teknologien spilte en sentral rolle i det som kan beskrives som et forsøk på å balansere maktforholdet mellom overvåking og *sousveillance* (Bakir, 2015). For medlemmer av *cop-watching* grupper har denne teknologiske utviklingen utvilsomt vært vesentlig for at man skal kunne oppnå en slik balanse. Manns (2003, 2004) tidlige spådom om hvordan man kunne oppnå balanse var nettopp gjennom en form for *mutual watching* hvor masseovervåking og *sousveillance* var blitt likestilte og like fremtredende i samfunnet. I denne sammenhengen kan man likevel spørre seg om dokumentasjon av politivold virkelig har vært vellykket med tanke på å oppnå et slikt gjensidig blikk.

5. «Facebook og Black Twitter»: Darnella Frazier og drapet på George Floyd

5.1 Darnella Fraziers tilskuervideo av drapet på George Floyd

Drapet på George Floyd fant sted 25. mai 2020 i Minneapolis, USA. Politiet rykket ut etter at det hadde blitt rapportert inn at Floyd hadde brukt en falsk 20-dollarseddel til å kjøpe sigaretter (The New York Times, 2021). Politiet sa i en tidlig uttalelse at Floyd så ut som om han var i påvirket tilstand, i tillegg til at de mente at han gjorde motstand mot arrest etter at de hadde beordret ham til å gå ut av bilen. Kroppskameraer brukt av politiet skulle senere vise nøyaktig hva som foregikk, og disse viste blant annet at politiet uprovosert trakk våpen og videre eskalerte sammenstøtet ved at tre politibetjenter la ham i bakken med ansiktet ned, en av dem, Chauvin, med kneet sitt på nakken til Floyd (The New York Times, 2021). Floyd ga gjentatte ganger uttrykk for at han ikke fikk puste, men Chauvin presset likevel kneet sitt mot nakken til Floyd i hele åtte minutter og 46 sekunder, helt til en ambulanse ankom stedet. 8:46 ble et symbol på politivold som er assosiert med drapet på Floyd. Senere, under rettsaken, kom det likevel frem at den korrekte tiden Chauvin knelte på nakken til Floyd var 9 minutter og 29 sekunder, det vil si lengre enn først antatt (Bogel-Burroughs & Fazio, 2021). Floyd ble brakt til sykehuset i ambulansen, men ble erklært død senere den samme kvelden. Sytten år gamle Darnella Frazier filmet hele hendelsen og lastet den opp på Facebook-siden sin, noe som førte til at videoen hurtig gikk viralt og umiddelbart skapte sterke reaksjoner (Bogel-Burroughs & Fazio, 2021).

I likhet med tilfellet Eric Garner førte drapet på George Floyd til store demonstrasjoner. Den virale tilskuervideoen ga nytt liv til Black Lives Matter-bevegelsen og begrenset seg ikke kun til USA denne gangen. Bevegelsen overskred alle landegrenser og ble et globalt fenomen.

Før jeg går nærmere inn på tilskuervideoen av drapet på George Floyd med hovedfokus på mediedistribusjon (del 5.4), vil jeg kontekstualisere denne analysen ved å vise til noen relevante sider ved den teknologiske utviklingen den senere tid (del 5.2 og 5.3). I den siste delen av dette kapittelet (del 5.5) vil jeg i forlengelsen av diskusjonen om mediedistribusjon i del 5.4 drøfte fremveksten av den sosiale medieplattformen Black Twitter spesielt.

5.2 Å fortsette å se selv om man ikke vil

Ifølge Richardson (2020) har hun ofte blitt spurt om den eneste grunnen til at politivold og drap på svarte amerikanere har blitt en del av overskriftene hos nyhetsmedier er de lett tilgjengelige smarttelefonene. Selv om det å være vitner for svarte personer kan dateres mye

lenger tilbake (Browne, 2015; Richardson, 2020), er det nok langt på vei sant at en økning i sirkulasjon og eksponering har funnet sted på grunn av smarttelefoner og tilgang til flere medieplattformer. Viktigheten av smarttelefoner bør med andre ord ikke undervurderes – de har også vært en medvirkende faktor til at nyheter og informasjon ikke lengre er forbeholdt eliten (Richardson, 2020). Som Meyer (2015) har påpekt, er ikke det mest bemerkelsesverdige rettslige bilde- og videomateriale lenger det som blir tatt av profesjonelle fotografer eller av politiets kroppskameraer, men heller de opptakene som blir gjort av vanlige mennesker som tar frem telefonkameraene sine. Denne endringen med hensyn til dokumentasjon og distribusjon av informasjon henger definitivt sammen med den store teknologiske omveltningen, men også med at individer ofte rapporterer nøytrale bilder, det vil si bilder som avdekker situasjonene slik de virkelig er. Meyer (2015) har i den forbindelse også hevdet at den teknologiske utviklingen har vært med på å endre kulturen og spesielt pekt på hvordan utviklingen av kamerateknologi i mobiltelefoner har bidratt til en dokumentasjon som øker sjansene for rettferdighet.

Som jeg allerede har vært inne på, har også afroamerikaneres tilgang til sosiale medieplattformer gjort at informasjonsflyten deres har nådd et nasjonalt og globalt publikum. Richardson (2020) har understreket at smarttelefoner har spilt en sentral rolle i denne utbredelsen og at ingen annen medieproduksjonsenhet har hatt større innvirkning på hvordan vi interagerer med, skaper og deler nyheter og informasjon enn det smarttelefoner har hatt. I 2020 hadde 98 % av alle afroamerikanere tilgang til en smarttelefon. En slik økning i tilgang til teknologi, kombinert med sosiale medier, har gjort at «svarte vitner» kan organisere seg globalt, i tillegg til at det har gitt et økt handlingsrom for aktivister (Richardson, 2020).

Samtidig er det viktig å være klar over at den økte spredningen og eksponeringen av blant annet tilskuervideoer av politivold og drap på svarte personer muligens kan bringe med seg noen negative konsekvenser. Richardson (2020) poengterte blant annet at tilskuervideoer av politivold kan gjøre at man blir likegyldig til hendelsene idet de går i ett med sportsnyhetene. Dessuten pekte hun på hvordan mediers rapportering av slike videoer kan mislykkes når det gjelder å menneskeliggjøre ofrene. Jeg skal komme tilbake til dette problemet i kapittel 6. I samme gate har Boylan (2021) pekt på at det er viktig å reflektere over hvordan man ønsker å interagere med visuell kultur, basert på at noen av studentene hennes ga uttrykk for at de ikke orket å «se» mer. En overeksponering for brutale videoer av drap og politivold kan dermed tenkes å fungere mot sin hensikt. Boylan (2021) stilte seg derfor spørsmålet om man kan utruste mennesker til å se på den måten de foretrekker å se. Richardson (2020) gjenkalte på

sin side hvordan hun oppfattet drapene på de svarte amerikanerne Oscar Grant i 2009 og Trayvon Martin i 2012 og spesielt hvordan hun ikke orket å se mer. Richardson (2020) nevnte også at det kan tolkes som en av ulempene ved black witnessing at svarte vitner forventes å se på grusomheter samtidig som det forventes at de skal fortsette fremover. Dette er ledd i en gammel og destruktiv tradisjon som fortsatt eksisterer blant svarte amerikanere, ifølge Richardson (2020).

Selv om Boylans (2021) studenter og Richardson (2020) selv rapporterte at de til tider ikke orket å se mer, har Richardson understreket viktigheten av å fortsette å rette blikket mot og å dokumentere politivold. Den historiske kampen mot rasisme i USA har på denne måten overlevert stafettspinnen til unge svarte vitner som kun er utstyrt med hurtig internettilgang, sosiale medier og en smarttelefon til å dokumentere politivold (Richardson, 2020). Med andre ord: denne generasjonen er befolket med svarte vitner som ikke lar det være en mulighet å se bort.

5.3 Sosiale medieplattformers rolle

For å forstå hvordan den teknologiske utviklingen har bidratt til å revolusjonere sousveillance-prosessen er det også viktig å være klar over at sosiale medieplattformer har spilt en sentral rolle i denne utviklingen. Sosiale medier har ifølge Ellis (2021), en britisk kriminolog med konsekvensene av digital mediateknologi som spesialfelt, rett og slett endret den offentlige diskursen om politiatferd fullstendig, og de har etablert seg som plattformer for å vurdere politiets atferd. Sosiale medieplattformer har på denne måten redefinert det forholdet politiet tidligere hadde til offentligheten. Ellis (2021) pekte blant annet på at politiets forhold til offentligheten tidligere var basert hovedsakelig på politiets interaksjon med nyhetsjournalister. I senere tid, etter utbredelsen av sosiale medier, har imidlertid politiets forhold til offentligheten blitt «digitalisert» på en måte som gjør at man kan omgå politiets forhold til tradisjonelle nyhetsmedier, som syntes å gi dem en politisk fordel (Ellis, 2021). Til tross for at tilskuervideoer nå blir distribuert direkte på sosiale medieplattformer som utgangspunkt for en vurdering av politiatferd, hevdet Ellis (2021) at politiets talspersoner ofte kan diskreditere tilskuervideoer på varierende grunnlag. Det er ofte omstridt hvordan politiet velger å respondere på anklager om overdreven voldsbruk ettersom politiet også kan sies å ha «monopol» på legitim bruk av vold.

Det kan synes åpenbart at det digitaliserte forholdet politiet har fått til offentligheten har både positive og negative sider. For politiet har det bydd på utfordringer fordi det har vært en nødvendighet for dem å ha en viss kontroll over hvordan politiarbeid har blitt portrettert i

media (Ellis, 2021). Det nærmest symbiotiske forholdet mellom politiet og nyhetsjournalister har gjort at det har vært mulig å ivareta offentlighetens tillit til politiet. Med den økende rekkevidden til sosiale medieplattformer har det blitt vanskeligere å opprettholde offentlighetens tillit til politiet, blant annet fordi det spres mange flere tilskuervideoer av politivold enn tidligere. Det Linneman (2010; referert fra Ellis, 2021) har kalt «uncontrolled police image» viser til at sousveillance av politiets offentlige atferd gir politiet en annen type synlighet enn det de tidligere har hatt. I tillegg kan sousveillance ved hjelp av distribusjon i sosiale medier føre til en vurdering av tilskuervideoer av politiatferd i en hastighet og et omfang man ikke har sett maken til tidligere (Ellis, 2021). Tilfeller av politivold, som man har sett utallige av de siste årene, kan dermed over natten endre den oppfatningen man har av politiet og føre til at mange millioner mennesker mister tilliten til politiet (Ellis, 2021).

Det kan hevdes at sousveillance representerer et nødvendig perspektiv stilt overfor politiets egne medieutsagn. Som Ellis (2021) påpekte, er den umiddelbare konklusjonen til politiet i møte med media som regel at politiets bruk av vold kunne rettferdiggjøres fordi offeret opptrådte aggressivt eller truende. Den allestedsnærværende medieteknologiske granskingen av politiet gjennom sousveillance og sosiale medieplattformer kan sies å innebære en overgang fra den mer tradisjonelle «front page» testen til den mer dagsaktuelle «social media» testen (Ellis, 2021). Den opprinnelige testen for politiovertredelser ble ofte sagt å være en «front page» test, som ble sett på som selve referansepunktet for å evaluere politiets handlinger. Mer spesifikt ble politiatferd vurdert ut ifra hvordan politiets handlinger ble representert på forsiden av store aviser. Overgangen til den sosiale medie-testen kan beskrives som en overgang til en digital evaluering av politiets handlemåte som inkluderer reaksjoner og tilbakemeldinger på politiets overtredelser online, i tillegg til reaksjoner fra personer ansikt til ansikt (Ellis, 2021).

Ellis (2021) beskrev også hvordan den teknologiske utviklingen og sosiale medieplattformer har ført til motstridende narrativer som kjemper om kontroll over hvordan politiet blir representert i mediebildet. De motstridende narrative stammer delvis fra en uoverensstemmelse mellom representasjon av politiet i sosiale medier og i tradisjonelle nyhetsmedier. Ellis (2021) oppsummerte ideen om motstridende narrativer om politiets aktiviteter i media ved å understreke at tilskuervideoer distribuert i sosiale medier kun er én del av et komplisert medielandskap som er i stadig utvikling. Ifølge Ellis (2021) kan sosiale medier også fungere som en katalysator for mobilisering av handlinger og direkte påvirke endringer i politipraksisen i tråd med det samfunnet forventer. Dette viser til at sosiale medier

kan fungere slik at de setter måten politiet opptrer på under sterkt press. Selv om den sosiale medie-testen kan være effektiv for å holde politiet ansvarlig for sine overtredelser, synes det likevel å være en grense for hvor stor påvirkningskraft sosiale medier har når det gjelder å skape ekte forandring, hevdet Ellis (2021).

5.4 Tilskuervideoen av drapet på George Floyd med fokus på revolusjonerende teknologi

Som tidligere nevnt var 17 år gamle Darnella Frazier den modige personen som holdt opp kameraet på sin smarttelefon i hele 9 minutter og 29 sekunder for å dokumentere drapet på George Floyd. I det følgende vil jeg spesielt se på hvordan distribusjonen av tilskuervideoen på sosiale medieplattformer kom til å spille en sentral rolle for de konsekvensene drapet på George Floyd fikk for de politibetjentene som var involvert, samt på hvordan den virale videoen førte til antirasistiske protester på et globalt nivå. Mobiltelefoner med kamera og smarttelefoner hadde en stund vært et vanlig redskap for å gjennomføre sousveillance og spesielt for å rette blikket mot politiet. Det man imidlertid kan hevde var en del av et paradigmeskifte, er at Frazier delte tilskuervideoen på sin egen Facebook-side, noe som førte til at spredningen av videoen foregikk mye hurtigere enn i noen av de andre tilfellene. Som Mann og Ferenbok (2013) antydte, muliggjorde den teknologiske utviklingen i form av bærbare digitale enheter ikke bare en mer tilgjengelig opptaksteknologi for å gjennomføre sousveillance, men den teknologiske utviklingen førte også med seg nye måter å distribuere mot-overvåkingsmateriale på. I dette perspektivet kan man hevde at den teknologiske utviklingen av digitale enheter også endret hvor lett det er å spre videomateriale på ulike medieplattformer og sosiale nettverk via slike enheter.

For å videreføre Mann og Ferenboks (2013) tankerekke innebærer den teknologiske utviklingen at de aller fleste har fått tilgang til en smarttelefon eller lignende enheter som muliggjør at de til enhver tid kan samle, lagre og dele informasjon. Teknologien tilbyr samtidig flere muligheter for hva man kan gjøre med de hendelsene man eventuelt dokumenterer med sin digitale enhet, det vil si i form av å distribuere og kommunisere innholdet på massemedieplattformer og sosiale medieplattformer som en oppfordring til politisk handling og forandring. Når det gjelder tilskuervideoen av drapet på Floyd ser man spesielt hvor effektiv distribusjonen og kommunikasjonen gjennom sosiale nettverk var da tilskuervideoen fungerte som et startskudd for antirasistiske protester verden over. En slik spredning av innhold ved hjelp av ny digital teknologi kan dermed sees som en av de mest vesentlige forskjellene mellom dette og de andre to tilfellene. I tilfellet George Floyd fikk

tilskuervideoen nesten umiddelbart større rekkevidde enn de tidligere eksemplene fordi den i utgangspunktet ikke bare ble spredd nasjonalt, men også i internasjonale sosiale nettverk og dermed kommuniserte hurtigere til politisk handling verden over.

Tilskuervideoen av drapet på George Floyd, som ble filmet av Darnella Frazier, ble dermed revolusjonerende på grunn av den globale oppmerksomheten den skapte gjennom distribusjonen via sosiale medier. Selve distribusjonen via sosiale medier og den enorme utbredelsen videomaterialet dermed fikk kan blant annet ha bidratt til at konkurransen mellom narrativene til sosiale medier og tradisjonelle medieplattformer ble vunnet av de førstnevnte. I tillegg ble det tydelig at det sosiale medielandskapet nå hadde utviklet seg slik at det mest naturlige stedet å dele en slik tilskuervideo nettopp var sosiale medier. For eksempel hadde Facebook hatt en økning i antall aktive brukere fra 1.33 milliarder i 2014 til 2.38 milliarder i 2019 (Ortiz-Ospina, 2019). Og tilskuervideoen spredte seg kjapt videre fra Fraziers Facebook-side til andre sosiale medieplattformer.

Noe det kan være verdt å merke seg er at den teknologiske utviklingen samtidig danner grunnlag for flere likheter mellom Fraziers og Ortas tilskuervideoer. Ifølge Bock (2016) har den allestedsnærværende smarttelefonen mye av æren for at man enkelt kan dokumentere hendelser og spre videomateriale som kan bidra til å holde autoriteter ansvarlige. Så tidlig som 2005 kan man se at telefonkameraer ble brukt til å dokumentere krisehendelser, for eksempel bombingene av undergrunnen i London (Bock, 2016). Før kameratelefoner og smarttelefoner også ble utbredt i lavt og middels lønnede samfunnsgrupper var man rett og slett avhengig av profesjonelle kamerateam fra nyhetsredaksjoner for å dokumentere slike krisehendelser. Nå ser man imidlertid, i tråd med Richardsons (2020) beskrivelse av de tre ulike typene vitner, at det stadig opptrer tilfeldige vitner som kombinerer tekst og praksis for å dokumentere politivold.

En slik økning i tilfeldig forbipasserende vitner har som forutsetning en teknologi i form av smarttelefoner som hurtig kan dokumentere hendelser og dele tilskuervideoer. Disse tilskuervideoene blir en del av det kompliserte medielandskapet som er i stadig utvikling. Delingen av videomateriale på sosiale medier blir blant annet en del av det todelte medielandskapet hvor sosiale medieplattformer forteller én historie, mens tradisjonelle nyhetsmedier rapporterer en annen sannhet, kanskje spesielt når det gjelder tilskuervideoer av politivold. Dette innebærer også at politiet som institusjon har blitt en komplisert sammensetning av motstridende narrativer, representert ved sosiale medieplattformer på den ene siden og tradisjonelle nyhetsmedier på den andre. Når det gjelder Fraziers tilskuervideo

av drapet på George Floyd er det likevel grunn til å tro at hennes narrativ fort ble dominant på grunn av den hurtige og omfattende spredningen av videomaterialet via sosiale medieplattformer. I tillegg virker det rimelig å anta at en av grunnene til at politibetjentene som var involvert ble siktet såpass raskt, i motsetning til det som har vært tilfelle ved andre, lignende hendelser, var nettopp den enorme oppmerksomheten tilskuervideoen ga denne saken. Sammenlignet med Ortas tilskuervideo av drapet på Garner fikk da også Floyd-saken et helt annet utfall. Det er grunn til å spørre om ikke distribusjonsplattformene, i hvert fall delvis, var ansvarlige for så ulike konsekvenser. Begge tilskuervideoene viser en detaljert gjenfortelling av hendelsene slik de utspilte seg, men i tilfellet Garner kunne autoritetene bruke mye mer tid på å forsvare den overdrevne bruken av vold. Ettersom Pantaleos handlinger ikke fikk noen nevneverdige konsekvenser før flere år senere, kan man på en måte også si at forsøket på å forsvare handlingene hans var vellykket.

Når det gjelder tilskuervideoen av drapet på Floyd fikk man imidlertid et helt annet utfall. Politiet ble siktet umiddelbart og relativt hurtig dømt for drap og medvirkning til drap. Var det nettopp det enorme presset skapt gjennom distribusjon på sosiale medieplattformer som var årsaken til denne vesentlige forskjellen mellom de to sakene? Garners ord runget igjen i 2020, og til tross for at overgrepet mot Floyd hadde et lengre hendelsesforløp, kan man se flere likheter i de to tilskuervideoene. Men Mann og Ferenbok (2013) mente, som tidligere nevnt, at det først var gjennom fremveksten av sosiale medieplattformer at sousveillance virkelig kunne utgjøre en forskjell. Med andre ord at en kombinasjon av mot-overvåking og distribusjon på sosiale medieplattformer var en forutsetning for en mobilisering som kunne føre til virkelig forandring. Ser man Floyd- og Garner-sakene i sammenheng, synes de å gi støtte til Mann og Ferenboks (2013) tanker om dette. Sett i lys av konsekvensene kan det antas at Ortas distribusjon av tilskuervideoen av drapet på Garner til et redaksjonelt medium kan ha utgjort en forskjell, selv om det selvsagt er vanskelig å bedømme hvor stor forskjellen som følger av ulike distribusjonsformer er.

5.5 «Black Twitter»

I del 5.3 ble det pekt på at sosiale medieplattformer kan tilby et alternativt narrativ til det som blir presentert i tradisjonelle nyhetsmedier, i tillegg til at de har etablert seg som plattformer for å vurdere politiets atferd. Ifølge Ellis' (2021) kan dermed sosiale medieplattformer spille en viktig rolle i kampen om kontrollen over hvordan politiets atferd blir kommunisert gjennom media. I denne sammenhengen kan det være særlig relevant å se nærmere på hvordan «Black Twitter» som et nettbasert samfunn på en sosial medieplattform kan fungere

«counter-public», det vil si i opposisjon til den offentlige meningen (Hill, 2018). Denne delen er dermed tenkt å utdype betydningen av sosiale medieplattformer i en kontekst av sousveillance, slik det har blitt vektlagt i tidligere deler av dette kapittelet.

Da André Brock, associate professor i medievitenskap ved Georgia Institute of Technology, først skrev om Black Twitter i 2012, beskrev han det som “a user-generated source of culturally relevant online content, combining social network elements and broadcast principles to share information” (Klassen & Fiesler, 2022, s. 3). Dette er en definisjon som bærer preg av det tidspunktet den ble lansert på. Black Twitter har sett en enorm utvikling etter at Brock ganske enkelt definerte det som et nettbasert samfunn som delte informasjon med andre brukere. I 2020 så Brock derfor seg nødt til å oppdatere definisjonen av Black Twitter. Han beskrev nettsamfunnet på denne måten:

Black Twitter is an online gathering (not quite a community) of Twitter users who identify as Black and employ Twitter features to perform Black discourses, share Black cultural commonplaces, and build social affinities. While there are a number of non-Black and people of color Twitter users who have been “invited to the cookout,” so to speak, participating in Black Twitter requires a deep knowledge of Black culture, commonplaces and digital practices (Brock, 2020, s. 81).

I Brocks (2020) oppdaterte definisjon kan man spore overgangen fra noe som i 2012 stort sett handlet om å dele informasjon med andre brukere til noe som handler om å fungere som en sosial og kulturell arena for deltakelse i aktuelle diskurser. Det kan også legges til at Brock (2018) nevnte at Black Twitter som en sammenkomst på en sosial medieplattform kunne bidra til at brukere fikk artikulert sin identitet og deltatt i svart diskurs på Twitter.

I tillegg til å være en kulturell arena for svarte personer på Twitter, er det mest relevant for denne oppgaven å se nærmere på hvordan Black Twitter kan fungere «counter-public» ved å være en plattform som aktivister kan bruke til å mobilisere til forandring gjennom å dele sousveillance-materiale. Ved å beskrive Black Twitter som en digital motoffentlig («counter-public») plattform fremhevet Hill (2018) at det dreier seg om en virtuell, digital plattform hvor brukerne aktivt motsetter seg statlig maktbruk og offentlige narrativ og deltar i viktige dialoger. Tidligere i oppgaven har det blitt redegjort for og drøftet at svarte personer i USA langt fra er ukjente med målrettede overvåkingspraksiser. Selv om Browne (2015) med sitt begrep om dark sousveillance har understreket hvordan svarte personer også i et historisk perspektiv har forsøkt å motsette seg overvåking, kan Black Twitter betraktes som et av de

viktigste *moderne* verktøyene de har for å motsette seg sosial undertrykkelse, mobilisere til politisk organisering og yte både symbolsk og materiell motstand mot politivold (Hill, 2018). Som tidligere nevnt (se del 3.3), muliggjør slike plattformer og digitale motoffentligheter at unge svarte vitner ved hjelp av den teknologiske utviklingen innenfor smarttelefoni kan distribuere politivold og sosial urettferdighet på et globalt nivå. Hill (2018) nevnte også i den forbindelsen av denne unge generasjonen av svarte vitner i teknologiens tidsalder ikke trenger å finne seg i å være passive objekter for statlig overvåking, men at de ved hjelp av smarttelefoner og annen teknologi kan holde staten og andre statlige institusjoner ansvarlige for vold mot svarte personer og andre former for sosial urettferdighet. I sin diskusjon av Black Twitter brukte Hill (2018) drapet på Michael Brown i 2015 for å illustrere det enorme online-engasjementet den digitale motoffentligheten har fått. Ved hjelp av sosiale medieplattformer og nettsamfunn som Black Twitter har man i slike tilfeller, ifølge Hill (2018), sett at det enorme offentlige presset man kan skape ved hjelp av distribusjon og aktivisme på nett kan få betydelige konsekvenser. Det er likevel verdt å legge merke til at Hill (2018), i likhet med Ellis (2021), også ser begrensningene ved *sousveillance* i kombinasjon med sosiale medieplattformer. Selv om det til tider kan virke som om narrativet på sosiale medier er det dominerende narrativet som vil føre til ansvarliggjøring av gjerningspersoner, påpekte også Hill (2018) at det å stå opp mot den amerikanske staten ikke er noen enkel oppgave.

Som spesielt eksempelet med tilskuervideoen av drapet på George Floyd har vist, kan det betraktes som revolusjonerende at man nå kan distribuere resultatene av *sousveillance* og annen mot-overvåking av sosial urettferdighet globalt via sosiale medieplattformer. Til tross for at det kan være vanskelig å oppnå varige systemiske endringer gjennom deling av slikt materiale på sosiale medieplattformer (se kapittel 6 for videre diskusjon), bør ikke dette føre til at de positive mulighetene overses. For eksempel viste det seg i forbindelse med tilskuervideoen av drapet på George Floyd at *sousveillance* og videobevis kan bidra til ansvarliggjøring av gjerningspersoner. Ytterligere positive konsekvenser kan ifølge Hill (2018) være at *sousveillance* og mulighetene for distribusjon av innholdet på digitale plattformer er med på å omforme daglige forhold for svarte personer i USA, spesielt gjelder dette yngre svarte personer som vokser opp med umiddelbar tilgang til den relevante teknologien. De konkrete tiltakene yngre svarte personer gjennom tilgang til teknologien tar i bruk for å motsette seg statlig overvåking og rasistisk motivert vold inngår i det å flytte det som tidligere var private interaksjoner mellom borgerne og rettsvesenet over i bredere offentlige og motoffentlige fora. På denne måten kan Black Twitter og andre digitale

motoffentligheter, samt de digitale verktøyene man bruker når man utøver sousveillance, muliggjøre en ny type diskurs, nye former for motstand og, ifølge Hill (2018), viktigst av alt, overlevelse.

Fordi Black Twitter er en sosial medieplattform som muliggjør sirkulasjon av sousveillance og tilbyr et alternativt narrativ om tilfeller av politivold rettet mot svarte personer, kan Black Twitter ses på som et kulturelt produkt som organiserer digitale praksiser for svarte vitner. Ifølge Richardson (2016) har den kulturelle digitale arenaen man kaller Black Twitter gitt svarte vitner en ideell plattform for å distribuere nyheter og informasjon. Som tidligere nevnt, henger utbredelsen av Black Twitter antagelig også sammen med den enorme økningen som har funnet sted med hensyn til svarte amerikaneres tilgang til smarttelefoner og mobilteknologi som gir en enkel tilgang til Twitter. I tillegg kan sider ved Twitters modell, som bruk av hashtags, gjøre det mulig for svarte vitner å finne andre likesinnede på den sosiale medieplattformen. Det er da heller ingen annen etnisk gruppe som deler nyheter på sosiale medieplattformer i like stor grad som svarte amerikanere (Richardson, 2016). Kort sagt kan Black Twitter både beskrives som en kulturell arena som gjør at svarte personer kan delta i kulturelle praksiser og identitetsbygging og som en digital sammenkomst preget av politisk aktivisme og sinne over sosial urettferdighet og rasistisk motivert vold (Brock, 2020, s. 81). Ifølge Brock (2020) er Black Twitter viktig fordi denne sosiale medieplattformen forsøker å øke synligheten til og informasjonen om svart identitet og å bryte inn i mainstream-sirkelen for å mobilisere til forandring.

6. Politivold, et medieproblem?

6.1 Politivold som et medieproblem

Kan gjentatte møter med videoer av drap på svarte amerikanere, både gjennom tradisjonelle nyhetsmedier og på sosiale medieplattformer, rett og slett føre til at man blir desensitivisert når det gjelder drap på svarte amerikanere? Et annet relevant spørsmål som Richardson (2021) har stilt er hvorfor skal man skal fortsette å dele videoer av politivold når det eneste disse videoene gjør er å traumatisere svarte personer. Man trenger ikke flere bevis på at svarte personer i USA blir drept av politiet i større grad enn andre folkegrupper. Videoene som går sin i gang i tradisjonelle nyhetsmedier som om de var høydepunkter fra sportsdøgnet, ser ikke lenger ut til å ha noen ønsket effekt når det gjelder en systemisk forandring av den amerikanske politiinstitusjonen. Ut fra et slikt perspektiv tjener tilskuervideoene og videoene tatt av kroppskameraer eller andre overvåkingskameraer stort sett ikke noe annet formål enn det å være en påminnelse om hvor lite verdt livet til en svart person i USA er. På denne måten kan politivold i USA også betraktes som en form for medieproblem fordi de motstridende narrativene ikke lenger er tilstrekkelige til å holde politiet ansvarlig. De siste årene da drap på svarte personer har blitt dokumentert og distribuert gjennom en kombinasjon av mobiltelefoner, kroppskameraer og sosiale medier, har gjort slike videoer til en vanlig forekomst (Bero, 2023). Det er mulig å hevde at tilskuervideoer delt på sosiale medier stort sett har gått fra å forsøke å rette opp hvordan hendelser av politivold blir portrettert i tradisjonelle medier, til å bli en påminnelse om at drap på svarte personer ikke blir tatt alvorlig nok.

At videoer av drap på svarte personer som deles i ulike medier ikke lenger ser ut til å ha noen ønsket effekt, har ikke gått upåaktet hen. I et forsøk på å forklare denne utviklingen tok journalisten Jamil Smith (2015), i en artikkel i *The New Republic*, utgangspunkt i Rodney King-saken for å poengtere at i 1991 var det utrolig viktig at så mange som mulig fikk se hva som skjedde med King. Ifølge Smith (2015) husket de fleste i USA at de hadde sett bilder av lynsjing i svart og hvitt, men de levde i uvitenhet om tilsvarende vold i nåtiden. Amerikanere trengte rett og slett en påminnelse om at politivold fortsatt var et alvorlig problem. Hollidays tilskuervideo av politivolden mot Rodney King fungerte dermed som en oppvekker for befolkningen, samtidig som den skapte frykt for at man selv kunne bli den neste Rodney King. I dag har man imidlertid sett utallige «neste Rodney King», og det som fungerte som en oppvekker for deler av befolkningen i 1991, har ikke lenger samme funksjon. I dette ligger det at dagens samfunn, spesielt i USA, har blitt så vant til politivold mot svarte personer at det

sjeldnere skaper de samme reaksjonene. Kanskje har de enorme reaksjonene uteblitt i flere tilfeller fordi politivold mot svarte personer har blitt dagligdagse hendelser, eller kanskje det er på grunn av at forsøk på å forhindre politivold ikke ser ut til å fungere. I en artikkel i *The Guardian* nevnte Tayo Bero (2023) nylig at det har vært en evig syklus siden 1991 når det gjelder reaksjonene på politivold mot svarte personer. Som med King i 1991, Garner og Brown i 2014 og Floyd i 2020, har reaksjonene på politivold mot og drap på svarte personer bestått av vitnesbyrd og motstand, etterfulgt av svært liten eller ingen ansvarliggjøring av politiet (Bero, 2023).

Fordi videomateriale av drap på svarte personer sirkulerer fritt i ulike medier ut fra et ønske om systemisk forandring, men uten særlig påvirkningskraft, har Richardson (2020b) understreket at medieplattformer burde behandle videomateriale av drap på svarte personer med den samme respekten som fotografier av lynsjing. Ifølge Richardson (2020b) burde slike tilskuervideoer kun brukes på lik linje med tidligere generasjoners korte bruk av tilsvarende bildemateriale, og bare i en kontekst av å søke sosial rettferdighet. Dagens tilskuervideoer burde derfor bare benyttes i korte perioder for å skape en oppmerksomhet som har muligheten til å utgjøre en forskjell, heller enn å gjøres tilgjengelige over lengre perioder som en slags «highlight-reel» på diverse medieplattformer. I samsvar med Ross' (2020) perspektiver på synlighet, nevnte en av grunnleggerne av BLM-bevegelsen, Patrisse Cullors, i et intervju hvordan slike offentlige delinger av tilskuervideoer påvirker offerets familie og andre svarte personer. Cullors sammenlignet også videoene av drap på svarte personer med lynsjebilder og påpekte at det har blitt vanlig å bli deprimert av svarte personers død, samtidig som flere ser dette som underholdning (Levin, 2023). I tråd med Ross' (2020) perspektiver mente Cullors også at videoene som sirkulerer av svarte personers død, gjør personene oversynlige i tillegg til at den overveldende hyppigheten av slike videoer reduserer verdien av dem.

Kombinasjonen av oversynlighet og den reduserte verdien av videoene skaper grunnlag for de mest inhumane omstendigheter for svarte personer, ifølge Cullors (Levin, 2023). Cullors opplevde for øvrig at hennes eget søskenbarn led en såkalt «in-custody death», ved at han døde av hjerteinfarkt etter å ha fått elektrisk sjokk gjentatte ganger av et elektrosjokkvåpen brukt av politiet i Los Angeles, USA.

Etter årevis med deling av videomateriale som bevis på overgrep fra politiet og den uendelige syklusen som Bero (2023) har pekt på, kan det være vanskelig å forestille seg noen økt sannsynlighet for systemisk forandring på dette området i USA. Isteden har offentligheten blitt en del av de siste øyeblikkene i livene til de mange ofrene for dødelig kraft fra politiet,

ved å se de uendelig mange videoene. Bero (2023) nevnte også i denne sammenhengen at ettersom de som har makt til å bidra til systemisk forandring ikke gjør noe, så vil ikke nok et videobevis forandre noens mening om systematisk rasisme rettet mot svarte personer.

Det er likevel viktig å holde fast ved at ord betyr noe, og nyhetsjournalister har absolutt et ansvar for å kontrollere hvordan politiarbeid rapporteres til offentligheten. Som Ellis (2021) understreket, kan sosiale medieplattformer fungere som et korrektiv til det offisielle narrativet som blir formidlet av politiet, et narrativ som ofte blir gjentatt av tradisjonelle nyhetsmedier. På den måten har sosiale medier vært med på å endre fullstendig hvordan motstridende narrativer om politivold inngår i den offentlige diskursen i USA. Til tross for dette ser man at tradisjonelle nyhetsmedier fortsatt har en stor påvirkningskraft på hvordan offentlighetens meninger formes. Ofte fokuserer, ifølge Higgins (2021), nyhetsdekningene av kriminelle hendelser på å balansere det motstridende narrativet, men likevel ender de opp med å rapportere hendelsene i politiets favør. I denne forbindelsen synes det relevant å se på hvordan medieplattformer og deres journalister kan komme til å gjenspeile de kulturelle omstendighetene som forsterker en rasistisk tradisjon i politiatferd. De tilskuervideoene som står i fokus i denne masteroppgaven kan fungere som eksempler på dette. De offisielle narrativene som ble frigjort i forbindelse med politivolden mot Rodney King og drapet på Eric Garner var blant annet at King og Garner hadde brutt loven og at de som «kriminelle» ble stoppet av «gode» politibetjenter. Ordene som brukes til å ramme inn slike hendelser kan som antydning ovenfor ha stor betydning for hvordan hendelsene blir oppfattet av offentligheten. Det offisielle narrativet blir blant annet formet av nyhetsmedier som ofte omtaler ofrene for politivold som aggressive og kriminelle og som har en tendens til å beskrive brutal banking med batong som en kringel eller «basketak» (Higgins, 2021). Et annet eksempel på slike beskrivelser kan være at et drap utført av politiet kan bli omtalt som en «in-custody death», som en måte å frasi seg en del av ansvaret for en slik hendelse på. Dette ble blant annet brukt som argument da drapet på Eric Garner fikk minimale konsekvenser for Pantaleo. Selv om Garner døde som følge av det forbudte kvelertaket utført av Pantaleo, beskrev autoritetene som forsvarte den overdrevne voldsbruken at Garner døde som følge av dårlig helse. Det kan dermed hevdes at selv om sosiale medieplattformer kan gi et viktig korrektiv til politiatferd fremstilt i tradisjonelle nyhetsmedier, har de tradisjonelle nyhetsmediene et like stort ansvar for innrammingen av politiatferd i offentlige kanaler og synliggjøringen av dårlig politioppførsel.

6.2 Politikultur i USA

Et perspektiv som ofte dukker opp i forbindelse med sirkulasjonen av tilskuervideoer og debatten de reiser er hvordan politivold ofte har sin rot i en råttne politikultur. I 2020 viste en spørreundersøkelse omtalt i det velrenommerte amerikanske nyhetsmagasinet *The Atlantic* at i forbindelse med drapet på George Floyd var én av to personer mer opprørt over politiets handlinger enn de var av protestene som oppsto i kjølvannet av drapet (Brooks, 2020). Ifølge Brooks (2020) kan dette tyde på en endring i det amerikanske samfunnet fordi det innebærer en helt annen offentlig reaksjon enn det som var tilfelle når King ble offer for politivold i 1991. Så sent som i 2018 var det flere registrerte velgere i USA som var motstandere av BLM-bevegelsen enn de som støttet den (Brooks, 2020). I 2020 hadde imidlertid holdningene endret seg og flertallet av registrerte velgere støttet nå bevegelsen. Ifølge Brooks (2020) har trolig tilskuervideoer av politivold og andre overgrep filmet og delt via smarttelefoner bidratt til dette skiftet. Dokumentasjon av politivold skyller så å si over smarttelefonene til mennesker over hele verden og dette kan utvilsomt ha vært en oppvekker for den amerikanske befolkningen som har ført til en større forståelse for en systemisk rasistisk behandling av svarte personer i USA.

Brooks (2020) har også pekt på to sentrale teorier som har sirkulert i den evige debatten om hva som forårsaker den hyppige politivolden mot svarte amerikanere. Begge teoriene tar utgangspunkt i at politisystemet i USA er iboende ødelagt. Den første teorien diskuterer forekomsten av politivold på et individuelt nivå. Den går ut på at politivolden hovedsakelig stammer fra et fåtall av «råtne epler» i politiet, det vil si fra personer som får et kick av å utøve vold mot svarte personer, og at det er disse personene man må sikte seg inn på individuelt for å få slutt på politivolden (Brooks, 2020). Den andre teorien, som kan virke mer troverdig gitt det store omfanget av politivold, går ut på at politivold henger sammen med en systemisk rasistisk politiinstitusjon. Brooks (2020) har likevel pekt på at det kan finnes sannhet i begge teoriene, og han har brukt Chauvin, som myrdet George Floyd, for å eksemplifisere at individuelle politibetjenter som stadig mottar klager på sin atferd absolutt eksisterer. Men i tillegg har amerikansk historie vist at selve politiinstitusjonen har blitt brukt til å opprettholde maktforholdet mellom svarte og hvite personer (*a racial hierarchy*; Brooks, 2020). National Association for the Advancement of Colored People (NAACP) (2023) går så langt som å sammenligne politiet direkte med slavepatroljer fra Carolina på starten av 1700-tallet. Denne sammenligningen viser til hvordan slavepatroljene etablerte et system av terror og frykt for å holde kontrollen over slavene, samtidig som de benyttet seg av overdreven vold

for å oppnå ønsket slaveatferd (NAACP, 2023). En slik sammenligning kan virke overdrevet, men Brooks (2020) har i hvert fall sluttet seg til at all grusomhet tar utgangspunkt i avhumanisering.

Brooks (2020) standpunkt er for øvrig at eksisterende bevis tilsier at problemet verken ligger på det individuelle eller det systemiske nivået, men at problemet heller ligger i organisasjonskulturen til noen politistasjoner eller politidistrikter. De som blir rekruttert til politiet i USA er ifølge Brooks (2020) og Moore (2020) ofte idealistiske personer, og motivasjonen som de fleste har til felles er at de ønsker å hjelpe mennesker i nærmiljøet. I tillegg har psykologen Blumberg og hans medarbeidere pekt på at politiet bruker en integritetsskala til å rekruttere til politiet, og at politiet aldri ville tatt inn såkalte «råtne epler» på grunn av de strenge bakgrunnsjekkene som gjennomføres (Blumberg et al., 2015).

Imidlertid kan en av hovedgrunnene til den problematiske politikulturen som finnes på en del politistasjoner ha sin bakgrunn i politiutdanningen i USA. Ifølge Brooks (2020) stammer noe av denne kulturen fra at politiet blir lært opp til å ha et kynisk verdensbilde. Jussprofessoren Seth Stoughton (2014; referert fra Brooks, 2020) påpekte dessuten at en av grunnene til at politiet avfyrer våpnene sine i utide er at de er redde, og at grunnen til at de er redde er at de konstant i løpet av politiopplæringen har blitt fortalt at de burde være redde. Denne påstanden kan virke spesielt relevant i situasjoner som drapet på Michael Browne, hvor en ubevæpnet svart tenåring ble skutt og drept av politiet. En av grunnene til at slike situasjoner oppstår kan også være at politiet opplever situasjonen som en «oss-mot-dem» situasjon, og at de ikke ser et menneske lenger, men kun en gjerningsmann, på grunn av at en avhumaniserende holdning har fått fotfeste hos politiet. Det er ikke til å komme bort fra at flertallet av ofrene for politivold i USA er svarte amerikanere. Det virker derfor rimelig at de fleste ekspertene er av den oppfatningen at hovedgrunnen til dette er at det faktisk finnes systemisk rasisme blant ansatte ved politistasjoner hvor de fleste politibetjentene er hvite personer (Moore, 2020).

Dersom man tar disse perspektivene på politivoldens opphav i USA i betraktning, kan det synes påfallende at det ikke var noen bakenforliggende trussel mot politiet som ga dem grunn til å være redde ved noen av de tre hendelsene som står i fokus her. Dermed kan det være mer nærliggende å tenke seg at alle tre hendelsene vitner om en holdning fra politiets side som bidrar til å avhumanisere svarte amerikanere. En slik tolkning er i tråd med det synet at politikulturen er en viktig årsak til en stor del av de tilfellene av politivold som svarte personer utsettes for i USA. Som Moore (2020) har pekt på, er det vanlig for unge politibetjenter som vil bli akseptert og likt på en politistasjon at de tillegger seg holdningene

og verdiene til resten av gruppa - det vil si holdninger og verdier som historisk sett har en rasistisk slagside rettet mot svarte personer.

6.3 Begrensninger ved sousveillance

Som nevnt tidligere i oppgaven, er Zuckerman (2016) en av dem som har vært opptatt av hvorfor man bør fortsette å dokumentere politiatferd. Zuckerman diskuterte i den forbindelse den allestedsnærværende opptaksteknologien som skulle gjøre det mulig å holde politiet ansvarlig for overdreven bruk av vold og dødelig kraft. Noe senere tok Zuckerman (2020) Manns (2003, 2004) ideer om maktbalanse og betydningen av allestedsnærværende opptaksteknologi et steg videre. I kjølvannet av Fraziers tilskuervideo av drapet på Floyd ga Zuckerman (2020) uttrykk for et håp om at kombinasjonen av allestedsnærværende smarttelefoner og videostrømme-plattformer skulle være tilstrekkelig for holde politiet ansvarlig. En rekke undersøkelser fra de siste årene tyder imidlertid på at dette ikke har vært tilfelle. I likhet med Benthams idé om at panopticon som mekanisme ville være tilstrekkelig for å forhindre dårlig oppførsel, forestilte Zuckerman (2020) seg at tanken på å bli overvåket nedenfra gjennom sousveillance ville regulere politiets atferd. Denne parallellen til panopticon hang med andre ord sammen med at politibetjentene ville oppleve at de til enhver tid kunne bli overvåket og holdt ansvarlige av individer med kameratelefoner. Et av formålene med kroppskameraer på politiet var for øvrig også at politiet skulle regulere sin egen atferd og dermed unngå unødvendig og overdreven bruk av vold. Kroppskameraer på politiet i kombinasjon med den allestedsnærværende teknologien for å dokumentere politivold skulle forhåpentlig være mer enn nok for å bevisstgjøre politiet på at de kunne bli holdt ansvarlige for overgrep.

Zuckerman (2020) påpekte at selv om det var en god teori at sousveillance skulle fungere på samme måte som panopticonet, har det ikke har fungert slik i praksis. En studie av Yokum et al. (2017) undersøkte om det var forskjeller mellom 1000 politibetjenter i Washington som hadde på seg kroppskameraer og 1000 politibetjenter som ikke hadde på seg kameraer. Yokum et al. (2017) forventet å finne vesentlige forskjeller i atferd mellom betjentene i den gruppen som visste at den ble overvåket og betjentene i den gruppen som ikke ble det, men måtte konkludere med at de observerte forskjellene i atferd var statistisk ubetydelige. I en annen undersøkelse av Ariel et al. (2016), som var et globalt prosjekt, viste det seg at politiets bruk av kroppskameraer faktisk økte volden *mot* politiet uten at den reduserte mengden politivold utført *av* politiet. I samsvar med Bocks (2016) bemerkning om at sousveillance var en slående fiasko hvis det ble vurdert utfra antallet dømte politibetjenter, påpekte Zuckerman

(2020) at mellom 2005 og 2014 ble bare 48 politibetjenter siktet for drap eller uoverlagt drap selv om mer enn 1000 personer ble drept av politiet i USA hvert år.

De to nevnte undersøkelsene av politiets bruk av kroppskameraer, i tillegg til den lave andelen av siktede politibetjenter, kan tyde på at man ikke har klart å holde politiet ansvarlig for politivold i etterkant av hendelser. Politikameraer og mulighetene for å bli overvåket ser med andre ord ikke ut til å være tilstrekkelig for å regulere politiets atferd. Zuckerman (2020) har et overbevisende poeng når det gjelder grunnen til at sousveillance ikke ser ut til å ha fungert etter hensikten. Han antyder nemlig at selv om bilder og videomateriale betyr noe, så har maktforhold også en meget stor betydning. I Benthams panopticon hadde fengselsbestyreren eller den som overvåket makt til å straffe dårlig oppførsel, mens de som overvåker politiet nedenfra ikke har den samme makten. Zuckerman (2020) kommenterte derfor at noe man kanskje kan lære av drapene på blant andre Floyd og Garner er at individer med smarttelefoner som dokumenterer politivold stort sett er maktesløse når det gjelder å skape systemisk forandring. En rimelig slutning synes med andre ord å være at sousveillance og tilskuervideoer har makt til å mobilisere til demonstrasjoner og engasjement hos personer som ønsker forandring, men at tilskuervideoer av politivold likevel ikke er tilstrekkelige for å skape reelle forandringer. Mann og Ferenboks (2013) håp om at kombinasjonen av sousveillance og sosiale nettverk og medieplattformer var det som skulle til for å skape forandring har dermed ikke blitt virkeliggjort. I stedet kan det virke som om utfallet stort sett har vært mobilisering ut fra et ønske om forandring, heller enn reell forandring. En av de reelle endringene tilskuervideoer riktignok har ført med seg er at politiet i større grad har benyttet seg av kroppskameraer, men dette har altså ikke vist seg å være like effektivt som man kunne håpet på.

6.4 Medieoppmerksomhet

I tillegg til *hvordan* politivold mot og drap på svarte personer blir omtalt i nyhetsmedier, kan det være verdt å merke seg *hvor mye* medieoppmerksomhet slike saker får og *hvor ofte* de blir omtalt. For å belyse dette har Zuckerman et al. (2019) gjennomført en kvantitativ analyse av medieinnhold for å undersøke forekomsten av nyhetssaker etter at drap på svarte personer har funnet sted i USA. Mer spesifikt undersøkte Zuckerman et al. (2019) omfanget av den medieoppmerksomheten drap på svarte personer utført av politiet i USA fikk etter drapene på Eric Garner og Michael Brown i 2014 og fram til 2016. Selv om Zuckerman et al. (2019) antyder noen begrensinger i datasettet de analyserte, kunne de likevel trekke en slutning om at drap på svarte personer i USA som følge av politivold i denne perioden stort sett ble omtalt

som en del av et mønster, heller enn som isolerte hendelser. Et annet funn ut fra denne medieanalysen var at en 33 år gammel svart mann som ble drept av politiet, før drapet på Brown hadde 39.34% sjanse for å få minst en nyhetsartikkel publisert om drapet (Zuckerman et al., 2019). Etter drapet på Brown fant Zuckerman et al. (2019) at det var 24.92% større sjanse for at en lignende person ville få minst en artikkel publisert om hendelsen. Selv om det i denne oppgaven har blitt reist spørsmål om konkrete handlinger for å fremme systemisk forandring knyttet til politiet i USA, er det et positivt tegn at Zuckerman og hans medarbeidere fant at drap på svarte personer i den nevnte perioden hadde blitt omtalt som en del av et større mønster heller enn som isolerte hendelser som lettere kunne ha blitt oversett.

Noe av grunnlaget for den økte medieoppmerksomheten som politiets drap på svarte personer i USA fikk, kan være knyttet til lanseringen av BLM-bevegelsen i 2013 og til den enorme økningen i oppmerksomhet som denne bevegelsen fikk i 2014 som følge av drapene på Eric Garner og Michael Brown. Medieoppmerksomheten som drapet på Garner skapte var riktignok mindre knyttet til hans død enn til at Pantaleo ikke ble funnet skyldig i drapet (Zuckerman et al., 2019). Selve drapet på Garner fikk kun moderat mediedekning, i likhet med politivolden mot Rodney King, som også fikk størst oppmerksomhet etter at de politibetjentene som var ansvarlige ble frikjent i 1992.

Zuckerman et al. (2019) brukte også en modell for å forsøke å forklare forholdet mellom oppmerksomhet i sosiale medier og nyhetsdekning. Med denne modellen prøvde de å forutsi at drap på svarte personer etter drapet på Brown hovedsakelig ble dekket i nyhetsmedier så lenge det var oppmerksomhet og engasjement rundt sakene i sosiale medier. Isteden viste det seg imidlertid at nyhetsmedier sluttet å dekke sakene lenge før det var noe signifikant fall i oppmerksomheten for de samme sakene på sosiale medieplattformer. Det kan være mange grunner til at nyhetsmedier avslutter dekningen av saker om drap på svarte personer i USA. For eksempel kan større, høyprofilerte nyheter inntreffe, noe Zuckerman et al. (2019) observerte da et nylig drap på en svart person havnet i skyggen av det dramatiske amerikanske presidentvalget i 2016. Sannsynligvis flyttet ulike nyhetsmedier journalister som arbeidet med politivold over til å arbeide med dekningen av presidentvalget. Andre ganger kan det skje at nyhetsmedier skifter fokus fra den faktiske hendelsen til en dekning av demonstrasjoner og protester som følger av det opprinnelige politidrapet på en svart amerikaner, noe som ser ut til å ha vært tilfelle med hensyn til oppmerksomheten rundt BLM-bevegelsen. Zuckerman et al. (2019) understreket også at det ikke nødvendigvis forhindrer politivold at sakene går sin gang i både sosiale medier og tradisjonelle nyhetsmedier. Balik (2016; referert fra Zuckerman et

al., 2019) påpekte i den forbindelse at man ikke kunne se noen nedgang i antallet som ble drept av politiet i etterkant av drapet på Michael Brown i 2014. Ifølge Zuckerman et al. (2019) lykkes ikke alltid media med å fortelle offentligheten *hva* de skal tenke, men ofte lykkes de likevel med å fortelle offentligheten *hva* de skal tenke *på*.

Som diskutert tidligere kan det reises spørsmål om hvordan nyhetsmedier innrammer tilfeller av politivold eller drap på svarte personer. Likevel kunne det observeres at amerikanske medier økte dekningen av drap på svarte personer betydelig i etterkant av drapet på Brown. At Zuckerman et al.'s (2019) undersøkelse kunne dokumentere en betydelig økning i dekningen av slike saker kan tolkes som at amerikanske nyhetsmedier ville at befolkningen skulle tenke på svarte personers død i møte med politiet. Den omtalte medieanalysen konkluderte blant annet med at Browns død i møte med politiet fungerte som en katalysator for amerikanske nyhetsmediers dekning av drap på svarte personer i USA. I tillegg rettet denne hendelsen spesielt søkelyset mot den uproporsjonale bruken av politivold mot svarte personer, sammenlignet med politivold rettet mot andre folkegrupper. På den annen side er det usikkerhet forbundet med om sosiale medieplattformer har lyktes med å skape et skifte i innrammingen av politivold mot svarte personer i mediebildet. Noe av nedgangen i oppmerksomhet viet til saker om politivold mot svarte personer kan ganske enkelt forklares ved at sakenes levetid tar slutt når oppmerksomhetszyklusen har gått sin gang. Det er likevel verdt å merke seg at hovedgrunnen til økningen i medieoppmerksomhet over ett år etter drapet på Michael Brown var at nyhetsmedier begynte å omtale drap på svarte personer som en del av et mønster heller enn som enkeltstående hendelser. Zuckerman et al. (2019) pekte imidlertid også på at nedgangen i saker omtalt i redaksjonelle nyhetsmedier kom lenge før nedgangen i omtale på sosiale medier, noe som kan tyde på at oppmerksomheten rundt drap på svarte personer fra aktivister ikke var tilstrekkelig for å holde sakene aktuelle i det offentlige mediebildet.

6.5 En «Groundhog Day» av politivold

Dekningen av saker som omhandlet drap på svarte amerikanere økte altså ifølge Zuckerman et al. (2019) i perioden etter drapet på Michael Brown og Eric Garner i 2014, men så fulgte en nedgang i medieoppmerksomheten. Det samme skjedde i 2020 etter at tilskuervideoen av drapet på George Floyd gikk viralt, men spørsmålet er hvor stor påvirkning denne videoen egentlig hadde på den offentlige diskursen om politivold i USA. I samsvar med funnene fra undersøkelsen til Zuckerman et al. (2019), hevdet Williams (2021) i en nyhetsartikkel at også denne gangen skulle økningen i engasjement og mediedekning vare i rundt ett års tid. Det er

verdt å merke seg at Williams (2021) pekte på at det største frafallet i engasjement så ut til å gjelde hvite personer som hadde opptrådd støttende til BLM-bevegelsen og aktivt deltatt i diverse demonstrasjoner i kjølvannet av drapet på Floyd. Støtte fra hvite personer til BLM-bevegelsen og sosial rettferdighet i USA toppet seg ifølge Williams (2021) kort tid etter drapet på Floyd. Joe Flynn og Pearl Dowe, begge professorer i *African American studies*, hevdet at det ikke var uvanlig at hvite personers støtte gradvis minket i forbindelse med engasjement knyttet til større sosial rettferdighet (Williams, 2021). Desto lenger engasjementet til de hvite støttespillerne varer, jo tydeligere blir det hvor langt unna man er å kunne løse rasismeproblemet i USA. Å innse de enorme utfordringene og den store arbeidsmengden det ville innebære å i det hele tatt nærme seg en løsning, kan rett og slett virke demotiverende for hvite personer som har engasjert seg i borgerrettigheter for svarte amerikanere (Williams, 2021).

Zuckerman et al.'s (2019) funn når det gjaldt nedgangen i mediedekning over tid etter drapet på Brown i 2014, ser altså ut til å ha sin parallell i den nedgangen i medieoppmerksomhet som fant sted etter drapet på Floyd i 2020. Likevel er det vesentlige forskjeller mellom de etterfølgende diskursene om drap på svarte amerikanere som fant sted i de to tilfellene. Tilskuervideoen av drapet på Floyd skulle nemlig sette i gang et engasjement på sosiale medieplattformer som man aldri hatt sett maken til tidligere. Med lanseringen av BLM-hashtaggen i 2013 kom denne voksende bevegelsen til å nå nye høyder i etterkant av den virale tilskuervideoen. En analyse av over 50 millioner Twitter-innlegg fra 2013 til 2021 viste blant annet at støtten til BLM-bevegelsen online bidro til et vedvarende skifte i retning av en mer høylytt og offentlig debatt om politiets overgrep mot svarte personer (Wirtschaftler, 2021). I de syv første dagene etter Floyds død så man en enorm økning i aktivisme på sosiale medieplattformer, og BLM-hashtaggen var på et tidspunkt inkludert i 13% av alle innleggene på Twitter. Den økte oppmerksomheten BLM-bevegelsen fikk i etterkant av drapet på Floyd har gjort det mulig å argumentere for et vedvarende skifte i aktivisme på sosiale medier som følge av at BLM-bevegelsen har blitt en etablert og legitim institusjon for sosial rettferdighet. Det er likevel, som tidligere nevnt, vanskelig å måle hvor stor påvirkning oppgangen i oppmerksomhet og aktivisme har hatt på politireform og systemisk forandring i USA. Tilskuervideoen av drapet på Floyd, kombinert med stemmen til BLM-bevegelsen, akselererte likevel aktivismen på sosiale medieplattformer og bidro til at et korrigerende narrativ om politiets atferd fikk en sterkere tilstedeværelse på digitale medieplattformer.

For over 30 år siden, i 1991, var Janet Gilmore (2021), kommunikasjonsdirektør ved UC Berkeley, en av dem som håpet at tilskuervideoen av politivolden mot Rodney King skulle være tilstrekkelig for å holde Los Angeles-politiet ansvarlige for sine handlinger, i tillegg til at den ville forhindre fremtidig politivold mot svarte amerikanere. Sett i ettertid kan dette virke naivt fordi det definitivt ikke ble tilfelle. Parallellen mellom tilskuervideoene av politivolden mot King og drapet på Floyd er ifølge Gilmore (2021) åpenbar. I begge tilfeller er det snakk om den evige syklusen av reaksjoner på politivold mot svarte personer som Bero (2023) var inne på, og utfallet av rettsaken mot Chauvin skulle igjen vise seg avgjørende for hvordan reaksjonene ble. Grunnen til at utfallet av rettsaken skapte en ny bølge av medieoppmerksomhet for svarte personers død i USA var trolig at det så altfor mange ganger tidligere hadde skjedd at politibetjenter ikke hadde blitt holdt ansvarlige, men heller frikjent for overdreven bruk av vold eller drap på svarte personer. Gilmore (2021) spurte seg derfor hvor mange generasjoner av svarte amerikanere som måtte fortsette å se døde svarte personer sirkulere på ulike medieplattformer før man ville komme til å se noen form for forandring eller virkelig betydningsfulle politireformer. Drapet på Floyd kan bli sett på som nok en tilskuervideo av drap på en svart person som fikk nasjonal og global medieoppmerksomhet og igjen understreket behovet for en reell politireform. Effekten av politiets bruk av kroppskameraer har ikke fungert slik man hadde håpet (se del 6.3), og man har ikke sett noen forandring i antallet svarte personer drept av politiet i USA per år. I motsetning til mange andre som ønsker at individer skal holde politiet ansvarlige for sine handlinger gjennom sousveillance, har Gilmore (2021) antydnet at økt føderal overvåking ville være et alternativt tiltak for å oppnå en bredere systemisk forandring som kan forhindre den store mengden politivold i USA.

Gilmores (2021) forslag om økt føderal overvåking av befolkningen er selvsagt kontroversielt. For eksempel antydnet Ganascia (2010) at overvåkingssamfunnet er svært sentralisert og basert på en hierarkisk sosial struktur. I kontrast til dette, og til tanken om mer overvåking ovenfra, står sousveillance-samfunnet, som tar utgangspunkt i et delokalisert, egalitært samfunn. Benjamin (2019, s. 22) la til at det er et stort sprik mellom et egalitært samfunn og urettferdige praksiser som kjennetegnes av subtile former for diskriminering. Denne typen diskriminering blir ofte kamuflert som fremgang selv om teknologien som benyttes gjør det lettere å iverksette rasistiske handlinger. Blant annet har Benjamin hevdet at rasistiske teknologier og underliggende diskriminering utgjør en del av business-modellen til store selskaper som Twitter, hvor mer trafikk er lik større inntekt (Benjamin, 2019, s. 23).

Uavhengig av de foreslåtte tiltakene mot politivold i USA, enten de dreier seg om mer overvåking, mindre overvåking, aktivister på sosiale medier eller ansvarliggjøring av politiet gjennom bruk av smarttelefoner, virker det som det eksisterer en gjentakende syklus av reaksjoner på politiets gjentatte overgrep mot svarte personer. Som tidligere nevnt, består denne syklusen av vitnesbyrd om drap på svarte personer etterfulgt av motstand og mangel på å holde gjerningspersonene ansvarlige. Som det også kommer tydelig frem i de tre utvalgte eksemplene, er det faktisk svært uvanlig at politiet i USA blir holdt ansvarlige. Zuckerman (2020) pekte på at bare 48 politibetjenter hadde blitt siktet for drap mellom 2005 og 2014, selv om over 1000 personer blir drept av politiet i USA hvert år. Likevel finnes det avvik fra denne normalen, og Cineas og Collins (2021) la vekt på at domfellelsen av Chauvin for drapet på Floyd var et slikt unntak. Cineas og Collins (2021) omtalte derfor dette tilfellet som et brudd på den nevnte syklusen. Det kan som diskutert tidligere være vanskelig å si noe bestemt om hvorvidt de tre eksemplene som står sentralt i denne oppgaven har bidratt til noen reell forandring. Cineas og Collins (2021) argumenterer imidlertid, i likhet med Wirtschafter (2021), for at tilskuervideoen av Floyd og den utypiske domfellelsen av Chauvin brakte med seg et vedvarende skifte med hensyn til engasjementet for rettferdighet for svarte personer på sosiale medier og med hensyn til hva amerikanere tenker om politiet.

Deler av den offentlige diskursen om politivold mot svarte personer i USA går nettopp ut på at man må dele tilskuervideoer av politiets overgrep via digitale medieplattformer. Som en motvekt til dette synet har Richardson og flere andre referert tidligere hevdet at man må forhindre at man blir nummen til svarte personers død som sirkulerer i det uendelige på ulike medieplattformer. Smith (2015) påpekte blant annet at den evinnelige delingen av tilskuervideoer i sosiale medier og på nyhetsplattformer er med på å retraumatisere den svarte delen av befolkningen i håp om at man til slutt skal kunne få til en systemisk endring. Personer som Holliday, Orta og Frazier, som dokumenterte overdreven bruk av vold fra politiet, dokumenterte og delte videomaterialet av overgrepene i håp om at noen skulle gjøre noe. Smith (2015) hevdet imidlertid at det kan virke forgjeves å dele tilskuervideoer fordi man som samfunn ikke bare har blitt likegyldige til medieoppslag om svarte personers død, men at man også langt på vei har tatt politiets side. En slik desentivisering er nettopp en forutsetning for at drap på svarte personer i USA kun skal forbli en fotnote i dagens mediebilde. Smith (2015) nevnte spesielt at Time Magazine i en utgave fra 2015 hadde «Black Lives Matter» på forsiden i etterkant av drapet på en svart person. Selv om BLM-bevegelsen har endt opp med å bli en viktig del av den amerikanske mediekulturen, kan det å komme på forsiden til Time

regnes som en svært begrenset sosial fremgang for svarte personer. Hvis dette er så langt Time strekker seg når det gjelder omtalen av politidrap på svarte personer i USA, i hvilken grad vil da tilskuervideoer av svarte personer kunne føre til reelle endringer av rettssystemet?

6.6 Synlighet og oversynlighet 2.0

”The invisibility of a person is also the visibility of race” (Sofia Samatar, 2015).

Som Ross (2020) var inne på, er synlighet og oversynlighet en viktig del av diskursen om sousveillance, spesielt når det gjelder tilfeller av politivold rettet mot svarte personer i USA. Sett i lys av synspunkter som tidligere har blitt diskutert i denne oppgaven og de tre utvalgte eksemplene, har det blitt tydelig at det eksisterer to motstridende standpunkt når det gjelder denne delen av diskursen. På den ene siden vektlegges betydningen av å ta sitt ansvar som vitne og å se på tilskuervideoene av politivold mot svarte personer. På den andre siden vektlegges det at man helst bør unngå og se på de utallige videoene som florerer på sosiale medieplattformer og i nyhetsmedier. Selv om disse to standpunktene er mer nyanserte enn det som kommer frem her, er det hovedsakelig dette diskusjonen om tilskuervideoer av drap på svarte personer som deles på digitale medieplattformer dreier seg om. For eksempel har Fain (2016) forklart hvorfor det var av ytterste viktighet at man valgte å se på tilskuervideoene av politivold, mens Juhasz (2016) heller har vært opptatt av hvordan man kunne unngå å se de utallige tilskuervideoene av politivold. Richardson (2020, 2021), som de siste årene har vært særlig opptatt av hvordan man behandler tilskuervideoer av drap på svarte personer, har oppfordret til at man behandler slike tilskuervideoer med respekt og varsomhet. De to hovedstandpunktene i denne diskursen tar utgangspunkt i spørsmål om synlighet og oversynlighet. Som Ross (2020) pekte på, kan svarte vitner og ofre fremstå som oversynlige, og på samme måte kan man si at problematikken rundt synlighet og oversynlighet er knyttet til tilskuervideoer av politivold.

Ifølge Fain (2016) er det svært viktig at man bevitner den uretten som blir begått i de delte tilskuervideoene. Selv om man har et valg om å se eller ikke se disse tilskuervideoene av drap på og politivold mot svarte personer, mente Fain (2016) at man burde erkjenne og absorbere den smerten som kommer frem i slike videoer. Dette er fordi det å være vitne til slike hendelser reflekterer et ønske om rettferdighet, samtidig som valget å ikke se tilskuervideoene innebærer at man velger uvitenhet og likegyldighet til den urettferdigheten som finner sted. Fain (2016) antydte i tillegg at det å være vitne til hendelsene gjennom media er en måte å forsterke menneskeligheten til ofrene på, som en motvekt til omtalen av dem som enda flere eksempler på svarte kriminelle personer. Ved å huske navnene til dem som har blitt

urettferdig drept av politiet i USA, mente Fain (2016) at det lettere kunne mobiliseres til et ønske om systemisk forandring og rettferdighet. Likevel er det kanskje grunn til å frykte at det bare er navnene som blir husket, mens menneskene bak navnene blir glemt. Et slikt argument kan finne en viss støtte i Zuckerman et al.'s (2019) undersøkelse av medieoppmerksomhet, som viste at oppmerksomheten for saker som gjelder politivold mot svarte amerikanere hadde en tendens til å avta etter cirka ett år. Det som huskes av tilskuervideoene som dokumenterte politivold er ikke nødvendigvis menneskene eller livene til ofrene, men bare hvordan deres siste øyeblikk artet seg.

Argumentet om at man burde benytte seg av retten til å se, og at man faktisk har et ansvar for å se, henger også sammen med viktigheten av å dokumentere politivold. Som tidligere drøftet i denne oppgaven, har et vesentlig formål med sousveillance vært ønsket om å mobilisere til forandring ved å kombinere dokumentasjon av urettferdighet med de teknologiske mulighetene som digitale medieteknologier tilbyr. Derfor er det ifølge Fain (2016) også viktig at disse tilskuervideoene blir sett av et så mangfoldig amerikansk publikum som mulig for å kunne skape en sosial forandring. Selv om det fortsatt ikke er noen tegn til en vesentlig systemisk forandring innenfor politiet i USA, så tilbyr sosiale medieplattformer og ulike nyhetsmedier nå et mer nyansert blikk på politivold. Tidligere var det oftere slik at man ganske enkelt antok at politiet var uskyldige i slike tilfeller og, som Fain (2016) nevnte, at offeret bare var nok et eksempel på en aggressiv svart kriminell person. I samsvar med det uttalte formålet til sousveillance påpekte også Fain (2016) at slike antagelser kan falle bort når man blir presentert for videobevis, samtidig som videoene gjør narrativet om en råttan politikultur mer troverdig. Det er altså verdt å merke seg at Fain (2016) i sin argumentasjon for viktigheten av å se tilskuervideoene av drap på svarte personer ikke var opptatt av at man skulle se for å se. Det er heller snakk om å bære vitnesbyrd om og dokumentere tilfeller av politivold som deltaker i en felles sosial smerte som kan bidra til at samfunnet forenes gjennom et mer empatisk blikk på disse tilskuervideoene.

På den annen side har Richardson (2020, 2021) som nevnt vært opptatt av man skal slutte å dele tilskuervideoer av drap på svarte personer i sosiale medier og i nyhetsmedier. Et av hennes hovedargumenter er at man ikke lenger har noe å tjene på å dele slike videoer. I utgangspunktet hadde man håpet på at avgjørende videobevis for politivold skulle være nok til å skape systemisk og politisk forandring, men ettersom dette ikke har vært tilfelle, kan tilskuervideoer av svarte personers død tenkes å være mer skadelige enn ganelige. Tilskuervideoer av politivold var ment å fungere som visuelle bevis for ulovlige handlinger og

dessuten representere alternative narrativ til de offisielle versjonene av hendelsesforløpene som politiet annonserte. Richardson (2021) har imidlertid pekt på at tilskuervideoer av svarte personer som blir drept av politiet heller bidrar til gjentatt retraumatisering av svarte personer i USA. I tillegg er det ganske ofte marginaliserte grupper som ser seg nødt til å dokumentere slike hendelser ved hjelp av omfattende videobevis for å kunne oppleve et snev av rettferdighet og ansvarliggjøring av gjerningspersonene. Men ifølge Richardson (2021) er det ikke lenger tilfelle at man avdekker den råtne politikulturen ved deling av tilskuervideoer. En mulighet kan være at tilskuervideoer av drap på svarte personer kan inkluderes som bevis hvis det blir nødvendig, men at man forsøker å sette en stopper for at nyhetsmedier profiterer på at personer klikker seg inn for å se på slike tilskuervideoer. Richardson (2021) har blant annet foreslått at nyhetsplattformer som tjener penger på at tilskuervideoer av drap på svarte personer sirkulerer på deres nettside skal straffes.

I likhet med Richardson har Juhasz (2016) vært opptatt av at man burde kunne la være å se på de utallige tilskuervideoene av drap på svarte personer. Juhasz' (2016) argumentasjon kan ses i sammenheng med Reynolds dokumentasjon av at Castile ble drept av politiet i 2016. Juhasz påpekte at man har et individuelt ansvar for om man velger å se tilskuervideoene eller ei, men nevnte at hun selv ikke hadde sett den nevnte tilskuervideoen og at hun eller ikke hadde noen intensjon om å gjøre det. Som Richardson (2020, 2021) mente Juhasz (2016) at tilskuervideoer av politivold mot svarte personer burde holdes unna offentligheten, men samtidig hevdet hun at man kunne se og dele tilskuervideoene for å gi hendelsene en historisk forankring eller relatere dem til spørsmål om rettferdighet. Det kan imidlertid virke som om Juhasz (2016) unnlot å gå til kjernen av den rasistiske problematikken i USA. At hun diskuterte tilskuervideoen av drapet på Castile i detalj med utgangspunkt i bare ett stillbilde og det hun hadde blitt fortalt, kan nok også virke provoserende på noen. I tillegg mente hun at videoens profesjonalitet, spesielt når det gjaldt kameraarbeidet, var en av hovedgrunnene til at den hadde gått viralt, selv om hun altså hevdet at hun aldri hadde sett denne tilskuervideoen selv. Det kan utvilsomt virke provoserende at Juhasz diskuterte hvordan visse kvaliteter i tilskuervideoen kunne gjøre at den gikk viralt, mens hun i hovedsak unngikk problematikken som dreier seg om at slike tilskuervideoer blir delt på diverse medieplattformer.

Diskursen om synlighet og oversynlighet dreier seg altså om hvorvidt man bør være vitne til disse tilskuervideoene av politivold eller om man heller bør la være å dele og se på dem. Argumentet om at man bør slutte å se på tilskuervideoene er delvis basert på en overeksponering for drap på svarte personer i USA. Den oversynligheten til svarte personer

som dette opprettholder og skaper kan noe paradoksalt også gjøre ofrene for volden mer usynlige som personer (Samatar, 2015). I dette ligger det at når den oversynligheten som er til stede i forbindelse med politivold og dokumentasjon av volden gradvis forsvinner på grunn av nedgangen i medieoppmerksomhet (Zuckerman et al., 2019), blir også ofrene mer usynlige som personer. Isteden husker man kanskje navnet på offeret og mest sannsynlig om det var en svart eller en hvit person, men mennesket bak navnet og hendelsen kan ha blitt usynlig. Sagt på en annen måte: navnet har rett og slett erstattet mennesket i tilskuervideoen av drapet på en svart person. En medvirkende årsak til at mennesket etter hvert blir usynlig og erstattes av synligheten til hendelsen eller saken om drapet på den svarte personer kan være en overfladisk medieomtale. Ofte kan man se i nyhetsmedier at livet til en person som har blitt drept av politiet ikke beskrives spesielt detaljert. I noen tilfeller kan man også se at det bare nevnes i forbigående at politibetjenten er en hvit person og/eller at offeret er en svart person når de involverte i en hendelse beskrives.

For å oppsummere kan man si at svarte personer i utgangspunktet er oversynlige i møte med politiet, samtidig som de som utøver sousveillance også blir oversynlige. I tillegg kan tilskuervideoene av drap på svarte personer beskrives som oversynlige den første perioden etter hendelsen gjennom en form for overeksponering på sosiale medier og i redaksjonelle nyhetsmedier. Samtidig kan det virke som om personen som ble offer for politivold gradvis blir mindre synlig over tid, og at det som forblir synlig bare er at offeret var en svart person.

6.7 Variasjon i reaksjoner på politivold

Mangelen på systemisk forandring i form av politireformer i USA er som tidligere påpekt påtagelig. Engasjementet og aktiviteten på sosiale medieplattformer når det gjelder politivold rettet mot svarte personer burde tilsi at systemisk forandring i større grad var mulig. Man kan argumentere for at medieinnrammingen av tilfeller av politivold rettet mot svarte amerikanere har et forbedringspotensiale. Dessuten synes noe av mangelen på tiltak for å forhindre politivold å kunne forklares ut fra Bradford et al.'s (2016) undersøkelse av hvordan politivold legitimeres.

Bradford et al. (2016) har blant annet undersøkt hvordan deler av offentligheten aksepterer tilfeller hvor politiet benytter seg av overdreven voldsbruk. Disse forskerne gjennomførte spørreundersøkelser i England og Wales i 2015 og lanserte to hovedforklaringer på hvorfor politivold ble akseptert av noen, i tillegg til en rekke mulige forklaringer på hvorfor noen ikke reagerer med avsky på politivold. I tråd med denne oppgavens problemstilling har det tidligere blitt diskutert hvordan man kan bruke sousveillance og tilskuervideoer som våpen for

å forhindre politivold. Tilsynelatende burde de fleste være tilbøyelige til å innta en rolle som motstandere av politivold rettet mot svarte personer. Ut fra Bradford et al.'s (2016) undersøkelse kan det imidlertid virke som at politiet noen steder har lettere for å beholde støtte fra offentligheten enn andre steder.

Blant de faktorene som kan forklare hvorfor den offentlige oppfatningen av politiets arbeid ikke forandrer seg etter et tilfelle av politivold, er at folk allerede har et forhold til politiet, enten dette forholdet er reelt eller noe man bare forestiller seg. Dette forholdet gjør at det kan være kognitivt enklere for befolkningen å reagere på tilfeller av politivold med tiltro til politiet, enn å tro at det faktisk er politiet som er på feil side av loven. Andre faktorer kan være at man ikke er i stand til å bedømme situasjonen man blir presentert for på en korrekt måte, blant annet fordi man mangler deler av informasjonen om hendelsen. Som tidligere nevnt kan tilskuervideoer brukt som bevismateriale bidra til å utfylle informasjonen og gjøre det vanskeligere å avfeie slike hendelser. Det er også mulig at deler av offentligheten avfeier feilhandlinger fra politiet fordi de selv er i en mer privilegert posisjon og derfor kan tillate seg å la hendelser av politivold passere.

Bradford et al. (2016) diskuterte en rekke faktorer som kan bidra til å forklare hvorfor deler av offentligheten uttrykker forståelse for tilfeller av politivold. Likevel opererer de med to hovedforklaringer på hvorfor offentlige reaksjoner på politivold kan være så varierende. Den ene forklaringen er at mennesker som opplever å være i samme sosiale gruppe som politiet utvikler en felles sosial identitet. En slik sosial identitet som deles med politiet gjør i sin tur at de i større grad gir sin støtte til politiet og regner politiet som en god representant for sin gruppe. Politiets symbolske makt i kombinasjon med at deler av offentligheten opplever at politiet er gode representanter for deres egen gruppe, gjør at man ved tilfeller av politivold lett oppfatter det slik at politiet har opptrådt rettferdig og at de har handlet ut fra gode motiver. Det kan også nevnes at politiet i anglofone land ofte blir sett på som representanter for noe utover seg selv, for eksempel som et flaggskip for nasjonen eller representanter for staten og det generelle samfunnet. Den andre forklaringen som Bradford et al. (2016) lanserer er kanskje enda mer relevant for de tilfellene som blir diskutert i denne oppgaven og de varierende reaksjonene som offentligheten har vist i forhold til disse tilfellene. Denne forklaringen går ut på at reaksjonene vil variere med etnisk gruppe. Som det ofte er tilfelle med politivold i USA, pekte Bradford et al. (2016) på at offeret for politivold, eller «gjerningspersonen», gjerne kommer fra en etnisk gruppe som er en minoritet. Dersom politiet representerer den dominerende etniske gruppen i et land, det vil si majoriteten, er det

lettere for de som identifiserer seg med den sosiale gruppen politiet inngår i å opprettholde en oppfatning av seg selv som en god og lovlydig borger (Bradford et al., 2016).

Det eksisterer altså en rekke mulige forklaringer på hvorfor noen gir sin støtte til politiet i kjølvannet av tilfeller av politivold. Bradford et al.'s (2016) funn peker spesielt i retning av fordommer knyttet til inn- og utgrupper og politisk ideologi. Men i tillegg understreket de at overdreven bruk av vold fra politiets side kan skape en avstand til de delene av offentligheten som identifiserer seg med samme sosiale gruppe som politiet og bidra til at politiet ekskluderer seg fra den gruppen som opplever seg selv som gode borgere. En begrensning ved Bradford et al.'s (2016) undersøkelse som forfatterne selv nevnte er at det er vanskelig for en slik type undersøkelse å ta i betrakning hvordan personer reagerer på medias omtale av politivold ut fra allerede eksisterende oppfatninger om politiet.

Det er også viktig å være klar over at denne oppgaven hovedsakelig tar utgangspunkt i tilfeller av politivold rettet mot svarte personer i *USA*, hvor dyptsittende politiske holdninger og ideologiske orienteringer i stor grad påvirker hvordan man reagerer. I den forbindelsen kan det være verdt å legge merke til at selv George Holliday ga uttrykk for at han sympatiserte med Los Angeles politiet etter at han hadde dokumentert den brutale politivolden mot Rodney King i 1991 (Risen, 2021). I en amerikansk undersøkelse av Silver og Pickett (2015; her referert fra Bradford et al., 2016) ble blant annet våpenkultur og religiøs fundamentalisme trukket fram som alternative forklaringer på folks reaksjoner på politivold. Ingen av disse forklaringene var imidlertid spesielt relevante i Bradford et al.'s britiske undersøkelse.

Som tidligere nevnt kan innrammingen av slike voldshendelser i media ha stor betydning for hvordan offentligheten oppfatter dem. Benjamin (2019) trakk blant annet frem en undersøkelse fra Stanford University for å vise hvor essensielt det kan være å bruke narrative verktøy når man omtaler tilfeller av politivold i media. Undersøkelsen gikk hovedsakelig ut på at deltakerne ble presentert for sjokkerende tall som viste en enorm statistisk forskjell når det gjaldt arrestasjoner og politiets behandling av svarte personer sammenlignet med andre personer. Deltakerne reagerte på den statistikken de ble presentert for, kanskje noe overraskende, med å ønske strengere straffer og bli mindre støttende til politiske tiltak som ønsket å forhindre kriminalisering av svarte amerikanere (Benjamin, 2019). Med tanke på reaksjonene til deltakerne i denne undersøkelsen kan man hevde at statistikken i seg selv, løsrevet fra en bredere kontekst, hadde en mer negativ enn en positiv konsekvens. Det er langt fra gitt at innsamlede data i seg selv vil endre folks oppfatninger eller bidra til systemisk forandring.

7. Oppsummering, diskusjon og konklusjon

“If there is no progress, Frederick Douglass is still alive” (Roger Guenveur Smith, 2018).

7.1 Oppsummering

Med utgangspunkt i Steve Manns ideer om å kunne balansere maktforholdet mellom de som overvåker og de som blir overvåket ved hjelp av sousveillance, har jeg i denne oppgaven gjort rede for sentrale begreper og teoretiske perspektiver knyttet til sousveillance. Denne teoretiske diskusjonen danner bakgrunn for en analyse av tre utvalgte tilskuervideoer av politivold rettet mot svarte personer i USA, samt av ulike konsekvenser av disse videoene, som fungerer som eksempler på sousveillance utført som motstand mot politivold. I redegjørelsen for begreper og teoretiske perspektiver ble det blant annet fokusert på forholdet mellom surveillance og sousveillance, samt på ulike funksjoner som surveillance og sousveillance kan ha i samfunnet.

Etter en slik teoretisk gjennomgang av grunnleggende ideer om sousveillance (og surveillance) ble de tre utvalgte eksemplene på tilskuervideoer av politivold som inngår i oppgavens empiriske materiale beskrevet og analysert i tre separate kapitler, med fokus på opptaksteknologi, mediedistribusjon, og rollen som utøver av sousveillance. Denne analysen ble ytterligere kontekstualisert ved at sousveillance ble satt inn i en historisk og samtidig kontekst som gjelder motstand mot sosial undertrykkelse av svarte personer, spesielt i USA, ved at rollen som utøver av sousveillance ble problematisert gjennom begreper som synlighet og oversynlighet, og ved at relevante trekk ved den teknologiske utviklingen ble beskrevet. I denne analysen sto dermed oppgavens forskningsspørsmål om hvilken rolle digital teknologi og digitale medieplattformer spiller for sousveillance av politivold rettet mot svarte personer sentralt. I tillegg ble det med utgangspunkt i spørsmålet om kontekstens rolle belyst i et eget kapittel (kapittel 6) hvordan den teknologiske utviklingen og digitale medieplattformer som et sted for distribusjon av tilskuervideoer inngår i en videre kontekst som kan påvirke muligheten for systemisk forandring og motstand mot sosial undertrykkelse i USA. Dette kapittelet kan gi innsikt i noen av mulighetene og begrensningene ved sousveillance. Samlet sett kan denne analysen av de tre tilskuervideoene og sider ved den sosiopolitiske konteksten gi en større forståelse av sousveillance som et kontekstuel, medievitenskapelig relevant problem. I det følgende vil jeg på bakgrunn av den teoretiske gjennomgangen og den gjennomførte analysen diskutere noen utvalgte perspektiver på sousveillance i en medievitenskapelig kontekst og nevne noen begrensninger ved denne oppgaven. Til slutt vil

jeg presentere en kort konklusjon om oppgavens hovedbudkap sett i lys av de tre forskningsspørsmålene.

7.2 Diskusjon

Steve Mann lanserte med *sousveillance* et begrep skulle vise seg å passe svært godt for å diskutere tilfeller av politivold og andre overgrep fra autoriteter som blir dokumentert av mot-observatører. I dag blir *sousveillance* som oftest brukt i forbindelse med en diskusjon om dokumentasjonen av hendelser som tilsvarende de som har blitt analysert i denne oppgaven. På denne måten kan man si at *sousveillance* har skiftet arena etter Manns opprinnelige lansering av begrepet. Ett av de elementene jeg har sett nærmere på i denne oppgaven samsvarer likevel med Manns interesser, nemlig de mulighetene den teknologiske utviklingen tilbyr når det gjelder *sousveillance*. Men i denne oppgaven har fokus vært på den teknologiske utviklingens betydning for å dokumentere politivold rettet mot svarte personer og dermed bidra til systemisk forandring i USA. En del av denne teknologiske utviklingen dreier seg om opptaksteknologi, mens en annen del dreier seg om digitale medieplattformer som kan benyttes for å dele tilskuervideoer av politivold. Den teknologiske utviklingen når det gjelder opptaksteknologi er kanskje først og fremst knyttet til utbredelsen av smarttelefoner, men også til den typen teknologi aktivister som de Guzman og Olive (2015) er opptatt av å utvikle for å kunne beskytte de som utøver *sousveillance*, det vil si for å gjøre dem mindre synlige og dermed mindre sårbare. Det sistnevnte er en side ved den teknologiske utviklingen knyttet til *sousveillance* som vil kunne bidra til at utøverne av *sousveillance* skjermes fra autoriteter, samtidig som de fortsatt kan være effektive når det gjelder å dokumentere autoriteters overgrep.

Med utgangspunkt i den teknologiske utviklingen og de digitale medieplattformene som påvirker hvordan man kan utøve *sousveillance*, har de utvalgte eksemplene forsøkt å tydeliggjøre teknologiens rolle i *sousveillance*. De mest åpenbare funnene man sitter igjen med etter en analyse og diskusjon av disse eksemplene må sies å være at den teknologiske utviklingen ikke bare har gjort det lettere for individer å dokumentere tilfeller av politivold, men også gjort at man med ekstrem letthet kan dele slikt videomateriale via sosiale medieplattformer for å mobilisere til handling og ønske om sosial forandring. Dette kommer blant annet tydelig frem i forskjellene mellom de to tidligste av de utvalgte tilskuervideoene og dokumentasjonen av drapet på George Floyd. Fraziers deling av tilskuervideoen av drapet på Floyd på sin egen Facebook-side gjorde at den globale oppmerksomheten hendelsen så å si umiddelbart fikk, nesten ikke kan sammenlignes med de to andre eksemplene.

Tilskuervideoen av politivolden mot King fikk også internasjonal oppmerksomhet, men den globale rekkevidden som tilskuervideoen av drapet på Floyd fikk, hadde man rett og slett ikke sett maken til tidligere. Teknologien Frazier brukte til å dokumentere hendelsen, hennes mot til å utøve sousveillance i et slikt øyeblikk og muligheten til å distribuere innholdet på sosiale medieplattformer skapte i kombinasjon den globale oppmerksomheten. Det er nettopp disse mulighetene sousveillance kombinert med teknologisk utvikling og digitale medieplattformer kan tilby, en mulighet som gir håp om å kunne påvirke hvordan samfunnet håndterer tilfeller av politivold i USA.

De mulighetene sosiale medieplattformer tilbyr og den rollen de spiller i utøvelsen av sousveillance kan med andre ord sies å være enorm. Som Richardson (2020) har pekt på er blant annet ulike aktive nettforum, som *Black Twitter*, en stor del av grunnen til at man har fått muligheten til å ikke bare øke oppmerksomheten for utfordringer knyttet til sosial rettferdighet, men også til å kunne dele og spre nyheter og tilfeller av politivold. Selv om de aller fleste nå har tilgang til moderne opptaksteknologi i form av en smarttelefon, er man likevel avhengig av muligheten til å distribuere videomaterialet på digitale medieplattformer for å oppnå ønsket effekt med bruk av sousveillance. Dette synet er også i tråd med Mann og Ferenboks (2013) påstand om at sousveillance har blitt fullstendig avhengig av digitale sosiale nettverk for å påvirke og oppnå ønsket resultat gjennom overvåking nedenfra.

Enten man lever i et overvåkingssamfunn eller et samfunn preget av sousveillance, kan det hevdes at muligheten til å begrense politivold i USA aldri har vært bedre. Likevel viser nye tall at antallet som er drept av politiet per år stadig har økt. I 2022 ble 1176 mennesker drept av politiet i USA, det vil si bare et par år etter drapet på George Floyd og etter at debatten om Floyds død brakte ekstra oppmerksomhet til politivold i USA (Levin, 2023). Det mest påfallende er kanskje at 24% av de 1176 som ble drept i 2022 var svarte personer, samtidig som svarte personer kun utgjør 13% av befolkningen i USA (Levin, 2023). Selv med den allestedsnærværende digitale teknologien som muliggjør dokumentasjon av politivold til enhver tid, i kombinasjon med at man alltid kan spre slikt videomateriale på sosiale medieplattformer og i redaksjonelle medier, virker det tilsynelatende som om det ikke finnes noen løsning på overdreven bruk av vold fra politiet i USA, i det minste må det kunne sies at en reell systemisk forandring virker langt unna.

Under arbeidet med denne masteroppgaven fant tilfeldigvis nok et høyprofilert tilfelle av et drap på en svart person i USA sted. Denne gangen var det 29 år gamle Tyre Nichols i Memphis, Tennessee som skulle bli offer for overdreven bruk av vold fra politiet side, noe

som til slutt førte til hans død i januar 2023. Fem uprovoserte svarte politibetjenter utøvde brutal vold mot Nichols, som ble fraktet til sykehuset og senere døde av skadene han ble påført (Balto, 2023). Det er verdt å merke seg noen avvik ved nettopp dette tilfellet av politivold mot en svart person. Blant annet at alle de fem politibetjentene som utførte volden var svarte personer, noe som er i samsvar med det synet at den råtne politikulturen som eksisterer i USA befinner seg på et systemisk, heller enn på et individuelt nivå, som tidligere diskutert i denne oppgaven (se del 6.2). I tillegg ble politibetjentene i dette tilfellet heldigvis hurtig avskjediget og holdt ansvarlige for sine handlinger, delvis på grunn av det videomaterialet som ble tatt opp av de kroppskameraene politibetjentene hadde på seg. Som tidligere drøftet i oppgaven (se avsnitt 6.3), har politikameraer stort sett ikke fungert som man hadde ønsket at de skulle, men i dette tilfellet kom altså kameraene til nytte. Noe underlig var det riktignok at politiet ventet i flere dager med å frigjøre dette videomaterialet, samtidig som de lekket når de hadde planer om å offentliggjøre det. Patton (2023) mente blant annet at denne fremgangsmåten for å frigjøre videoene kunne minne om annonser som dukket opp avisene for å skape oppmerksomhet om kommende lynsjinger på 1800- og 1900-tallet. Men i tillegg til at kroppskameraene kunne bidra til å ansvarliggjøre gjerningspersonene i dette tilfellet, var nyhetsmedier og politiet kjapt ute med å kritisere politibetjentene og unnskyldte seg på deres vegne istedenfor et ofte brukt narrativ som går ut på å forsvare politiets overdrevne bruk av vold. Til tross for dette ble man senere presentert for et motstridende narrativ i den første politirapporten, som utelot bruken av vold mot Nichols og heller beskrev ham som mistenkt for overfall (Salahieh et al., 2023).

Det er kort sagt vanskelig å forestille seg større systemisk forandring når det gjelder politivold rettet mot svarte personer i USA, ettersom det stadig forekommer slike tilfeller. Sousveillance og formidling via sosiale plattformer kan likevel bidra til å opprettholde håpet om at digitale medieteknologier kan utgjøre en forskjell når det gjelder sosial rettferdighet. Det var et slikt håp Mirzoeff formidlet da han beskrev en verden uten politibetjenter som begikk drap på personer basert på deres hudfarge (NYU Steinhardt News, 2020). Det er imidlertid ikke til å komme bort fra at det fortsatt er problemer knyttet til hvordan media omtaler tilfeller av politivold rettet mot svarte personer. I tillegg er det krevende å forstå hvordan man kan benytte seg av sousveillance og medieplattformer på en optimal måte for å fremme systemisk forandring og sosial rettferdighet for de grupper mennesker som er mest utsatt for politivold. En mulig begrensning ved denne oppgaven kan være at den ikke går ennå mer i dybden for å utforske ulike handlingsrom for sousveillance og sosiale medieplattformer. Dette henger blant

annet sammen med at det ble vurdert som nødvendig å bruke forholdsvis mye plass på å klargjøre og diskutere begreper og perspektiver relevante for å forstå fenomenet sousveillance, som grunnlag for en videre analyse med utgangspunkt i det empiriske materialet. En annen begrensning kan selvsagt være at oppgaven tar utgangspunkt i tre bestemte tilskuervideoer for å belyse bruken av sousveillance i kombinasjon med nyhetsmedier og sosiale medieplattformer. Andre muligheter kunne ha vært å gått mer i dybden på ett tilfelle, eller å gjennomføre en bredere undersøkelse basert på flere tilfeller for å lete etter mønstre som kan forekomme når det gjelder politivold rettet mot svarte personer og sousveillance knyttet til disse tilfellene.

7.3 Konklusjon

En rimelig konklusjon som sammenfatter oppgavens hovedbudskap i lys av de tre forskningsspørsmålene som ble introdusert i innledningskapittelet, synes å være at digital teknologi, digitale medieplattformer og sosiopolitisk kontekst spiller helt sentrale roller både når det gjelder utførelsen og konsekvensene av sousveillance. Den teknologiske utviklingen har tatt raske og lange steg fra tilskuervideoen av politivold rettet mot King dukket opp i 1991 til avansert, allestedsnærværende og bærbar opptaksteknologi har blitt tilgjengelig for de aller fleste. Denne bærbare opptaksteknologien, som oftest i form av smarttelefoner, har skapt helt nye muligheter for sousveillance i dagens samfunn og har utvilsomt spilt en stor rolle for at sousveillance har blitt så utbredt som det har blitt. Tidligere kunne ikke individets teknologi på noen måte måle seg med den teknologien organisasjoner brukte for å overvåke offentligheten, men utbredelsen av smarttelefonen har gjort det mulig for vanlige borgere å blande seg i politiske prosesser ved hjelp av mot-overvåking.

Selv om den teknologiske utviklingen har åpnet for nye muligheter for å utøve sousveillance, kreves det også mot og engasjement fra de som ønsker å skape større sosial rettferdighet ved hjelp av sousveillance. Dessuten må man i tillegg til mulighetene være seg bevisst konsekvensene av å dokumentere overgrep fra autoriteter, i dette tilfellet politivold mot svarte personer. Hvis man først er seg bevisst mulighetene til å dokumentere politivold og besitter det motet det krever å innta en rolle som vitne i en slik situasjon, kan utviklingen innenfor sosiale medieplattformer trolig spille en viktig rolle for utfallet av hendelsen. Når personer tar på seg rollen som vitne for å dokumentere politivold eller lignende hendelser, er det nå mulig å spre slikt materiale hurtigere enn noensinne og med større rekkevidde enn man har sett noen gang tidligere. Når det gjelder sousveillance av politivold rettet mot svarte personer, som er et hovedtema i denne oppgaven, er det dessverre slik som blant andre Richardson (2021) har

understreket, at det stort sett er marginaliserte samfunnsgrupper som opplever det som nødvendig, eller at det kreves av dem, å presentere slike visuelle «bevis». Man har imidlertid sett (og stadig ser) flere tilfeller hvor politibetjenter ikke har blitt holdt ansvarlige for vold mot svarte personer, selv om hendelsen ikke bare har blitt dokumentert visuelt, men også delt på digitale medieplattformer. I en slik kontekst kan det uansett virke som om det beste alternativet er å fortsette å forsøke å kombinere de mulighetene den bærbare opptaksteknologien tilbyr med det motet og den bevisstheten det krever å dokumentere slike hendelser av politivold rettet mot svarte personer, for så å dele videomaterialet på digitale medieplattformer med sikte på å holde gjerningspersonene ansvarlige og mobilisere til et ønske om forandring.

Referanseliste

Ariel, B., Sutherland, A., Henstock, D., Young, J., Drover, P., Sykes, J., Megicks, S. & Henderson, R. (2016). Wearing body cameras increases assaults against officers and does not reduce police use of force: Results from a global multi-site experiment. *European Journal of Criminology*, 13(6), 744-755. <https://doi.org/10.1177/1477370816643734>

Bakir, V. (2010). *Sousveillance, media and strategic political communication*. Bloomsbury Publishing.

Bakir, V. (2015). Veillant panoptic assemblage: Mutual watching and resistance to mass surveillance after Snowden. *Media and Communication*, 3(3), 12-25. <https://doi.org/10.17645/mac.v3i3.277>

Balto, S. (2023, 28. januar). *The killing of Tyre Nichols was heinous and shocking. It was also not an aberration*. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/jan/28/the-killing-of-tyre-nichols-was-heinous-and-shocking-it-was-also-not-an-aberration>

Benjamin, R. (2019). *Race after technology*. Polity Press.

Bentham, J. (1969 [1843]). Extract from “Panopticon Papers”. I J. Morra & M. Smith (Red.), *Visual culture: Critical concepts in media and cultural studies*. s. 3-5. Routledge.

Bero, T. (2023, 31. januar). *I’m tired of watching black men like Tyre Nichols die. This shouldn’t be normal*. The Guardian.

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/jan/31/black-men-tyre-nichols-death-not-normal-tayo-bero>

Blumberg, D. M., Giromini, L. & Jacobson, L. B. (2015). Impact of police academy training on recruits’ integrity. *Police Quarterly*, 19(1), 63-86.

<https://doi.org/10.1177/1098611115608322>

Bock, M. A. (2016). Film the police! Cop-watching and its embodied narratives. *Journal of Communication*, 66(1), 13-34. <https://doi.org/10.1111/jcom.12204>

Bogel-Burroughs, N. & Fazio, M. (2021, 20. april). *Darnella Frazier captured George Floyd’s death on her cellphone. The teenager’s video shaped the Chauvin trial*. New York Times. <https://www.nytimes.com/2021/04/20/us/darnella-frazier-video.html>

- Boyan, A. L. (2021). "I don't want to see anymore." *Visual Studies*, 36(3), 189-190.
<https://doi.org/10.1080/1472586X.2021.1969808>
- Bradford, B., Milani, J. & Jackson, J. (2016). Identity, legitimacy and "making sense" of police use of force. *Policing: An International Journal*, 40(3), 614-627.
<https://doi.org/10.1108/PIJPSM-06-2016-0085>
- Brock, A. (2018). Critical technocultural discourse analysis. *New Media & Society*, 20(3), 1012-1030. <https://doi.org/10.1177/1461444816677532>
- Brock, A. (2020). *Distributed Blackness: African American cybercultures*. New York University Press.
- Brooks, D. (2020, 16. juni). The culture of policing is broken. *The Atlantic*.
<https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/06/how-police-brutality-gets-made/613030/>
- Browne, S. (2015). *Dark matters: On the surveillance of blackness*. Duke University Press.
- Bråten, J. (2021). *Tilskuervideoen av drapet på George Floyd som verdenskonstituerende mediefenomen* [Eksamensoppgave]. NTNU.
- Cineas, F. & Collins, S. (2021, 20. april). *Why Chauvin's conviction matters*. Vox.
<https://www.vox.com/2021/4/20/22387556/derek-chauvin-verdict-guilty-murder-manslaughter>
- De Guzman, O. & Olive, L. (2015, 16. desember). *Rebel geeks: A bigger brother*. Al Jazeera.
<https://www.aljazeera.com/program/rebel-geeks/2015/12/16/rebel-geeks-a-bigger-brother>
- Ellis, J. R. (2021). More than a trivial pursuit: Public order policing narratives and the "social media test". *Crime Media Culture*, 17(2), 185-207.
<https://doi.org/10.1177/1741659020918634>
- Fain, K. (2016, 1. september). *Viral black death: Why we must watch citizen videos of police violence*. Jstor Daily. <https://daily.jstor.org/why-we-must-watch-citizen-videos-of-police-violence/>
- Foucault, M. (1975). *Discipline and punish*. 1. utg. Penguin Books.
- Frosh, P. (2019). Screenshot. *The poetics of digital media*. (1. utg., s. 62-92). Wiley.

Ganascia, J. G. (2009). The great catopticon. I M. Bottis (Red.), *Proceedings of the eight international conference on computer ethics – philosophical enquiry: CEPE 2009* (s. 252-266). Ionian University.

Ganascia, J. G. (2010). The generalized sousveillance society. *Social Science Information*, 49(3), 489-507. <https://doi.org/10.1177/0539018410371027>

Gilmore, J. (2021, 5. mai). George Floyd. Rodney King. We've seen it before. *Berkeley Blog*. <https://blogs.berkeley.edu/2021/05/05/george-floyd-rodney-king-weve-seen-it-before/>

Higgins, K., J. (2020, 9. juni). Why police violence is a media problem. *Media@LSE*. <https://blogs.lse.ac.uk/medialse/2020/06/09/why-police-violence-is-a-media-problem/>

Hill, M., L. (2018). “Thank you, black twitter”: State violence, digital counterpublics and pedagogies of resistance. *Urban Education*, 53(2), 286-302. <https://doi.org/10.1177/0042085917747124>

History. (2010, 4. mars). *LAPD officers beat Rodney King on camera*. History.com. <https://www.history.com/this-day-in-history/police-brutality-caught-on-video>

History. (2020, 15. juli). *Eric Garner dies in NYPD chokehold*. History.com. <https://www.history.com/this-day-in-history/eric-garner-dies-nypd-chokehold>

Juhasz, A. (2016, 20. juli). *How do I (not) look? Live feed video and viral black death*. Jstor Daily. <https://daily.jstor.org/how-do-i-not-look/>

Klassen, S. & Fiesler, C. (2022). “This isn’t your data, friend”: Black Twitter as a case study on research ethics for public data. *Social Media + Society*, 8(4), 1-11. <https://doi.org/10.1177/20563051221144317>

Levin, S. (2021, 3. mars). *Rodney King: 30 years after brutal beating, activists say LAPD “still corrupt and violent”*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2021/mar/02/rodney-king-lapd-police-30-years-later>

Levin, S. (2023, 6. januar). «It never stops»: Killings by US police reach record high in 2022. The Guardian. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/jan/06/us-police-killings-record-number-2022>

- Linder, D. O. (u.å.). The Holliday videotape. <https://www.famous-trials.com/lapd/586-videotape>
- Mann, S. (1998). 'Reflectionism' and 'diffusionism': New tactics for deconstructing the video surveillance superhighway. *Leonardo*, 31(2): 93-102.
- Mann, S. (2002). *Sousveillance*. Wearcam. <http://wearcam.org/sousveillance.htm>
- Mann, S. (2004) Sousveillance: Inverse surveillance in multimedia imaging. *Multimedia '04. Proceedings of the 12th annual ACM international conference on multimedia*, pp. 620-627. <https://doi.org/10.1145/1027527.1027673>
- Mann, S. (2020). Wearables and Sur(over)-Veillance, Sous(under)-Veillance, Co(So)-Veillance, and MetaVeillance (Veillance of Veillance) for health and well-being. *Surveillance & Society*, 18(2), 262-271. <https://doi.org/10.24908/ss.v18i2.13937>
- Mann, S. & Ferenbok, J. (2013). New media and the power politics of sousveillance in a surveillance-dominated world. *Surveillance & Society*, 11(1), 18-34. <https://doi.org/10.24908/ss.v11i1/2.4456>
- Mann, S., Nolan, J. & Wellmann, B. (2003). Sousveillance: Inventing and using wearable computing devices for data collection in surveillance environments. *Surveillance & Society*, 1(3), 331-355.
- Marx, G. T. (2005). Surveillance and society. I G. Ritzer (Red), *Encyclopedia of social theory*. Sage. <https://web.mit.edu/gtmarx/www/surandsoc.html>
- Meyer, R. (2015, 29. april). "Thank god for cellphone video cameras". *The Atlantic*. https://www.theatlantic.com/technology/archive/2015/04/thank-god-for-cellphone-video-cameras/391688/?fbclid=IwAR3GoTCVl4PUz7YqVUvQVrEl8QrfZNS8q-HVcLBQI0vFibjPRXfARPaA_uk
- Mirzoeff, N. (2011). *The right to look: A counterhistory of visibility*. Duke University Press.
- Monahan, T. (2006). Counter-surveillance as political intervention? *Social Semiotics*, 16(4), 515- 534. <https://doi.org/10.1080/10350330601019769>
- Moore, L. (2020). Police brutality in the United States. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Police-Brutality-in-the-United-States-2064580>

National Association for the Advancement of Colored People. (u.å.) *The origins of modern day policing*. NAACP. <https://naacp.org/find-resources/history-explained/origins-modern-day-policing>

Newell, B. C. (2020). Introduction: The state of sousveillance. *Surveillance & Society*, 18(2), 257-261. <https://doi.org/10.24908/ss.v18i2.14013>

NYU Steinhardt News. (2020, 23. november). *With ACLS/Mellon fellowship, Nicholas Mirzoeff pursues anti-racist visual activism*. <https://steinhardt.nyu.edu/news/acls-mellonfellowship-nicholas-mirzoeff-pursues-anti-racist-visual-activism>

Ortiz-Ospina, E. (2019, 18. september). *The rise of social media*. Our world in data. <https://ourworldindata.org/rise-of-social-media>

Patton, S. [@DrStaceyPatton]. (2023, 27. januar). *All this advance media hype about tonight's release of the Tyre Nichols murder by police is reminding me of late 19th and early 20th newspaper announcements that invited the public to come watch a lynching*. <https://twitter.com/drstaceypatton/status/1619003996303130624?s=46&t=p9v8YuBv5c2LtmWWQJx-ew>

Poole, S. & Hart, A. (2013). Beyond selfies and twerking... the words that really mattered in 2013. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/dec/29/selfies-twerking-words-really-mattered-2013>

Richardson, A. V. (2016). Bearing witness while black: Theorizing African American mobile journalism after Ferguson. *Digital Journalism*, 5(6), 673-698. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1193818>

Richardson, A. V. (2020a). *Bearing witness while black: African Americans, smartphones & the new protest*. Oxford University Press.

Richardson, A. V. (2020b, 30. august). The problem with police-shooting videos. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/culture/archive/2020/08/the-problem-with-police-shooting-videos-jacob-blake/615880/>

Richardson, A. V. (2021, 21. april). We have enough proof: What's the purpose of sharing violent police videos anymore, other than to traumatize Black communities? *Vox*. <https://www.vox.com/first-person/22391964/george-floyd-derek-chauvin-adam-toledo-police-violence>

Risen, C. (2021, 22. september). George Holliday, who taped police beating of Rodney King, dies at 61. *New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/09/22/us/george-holliday-dead.html>

Ross, K. (2020). Watching from below: Racialized surveillance and vulnerable sousveillance. *Publications of the Modern Language Association of America*, 135(2), 299-314. <https://doi.org/10.1632/pmla.2020.135.2.299>

Salahieh, N., Yan, H. & Valencia, N. (2023, 1. februar). *First police report in Tyre Nichols case does not match video of deadly beating*. CNN. <https://edition.cnn.com/2023/01/31/us/tyre-nichols-investigation-tuesday/index.html>

Samatar, S. (2015). *Skin feeling*. *The New Inquiry*. <https://thenewinquiry.com/skin-feeling/>

Sanburn, J. (2015). Eric Garner witness Ramsey Orta has regrets one year later. *Time*. <https://time.com/ramsey-orta-eric-garner-video/>

Smith, H. (2021, 20. september). George Holliday, who videotaped L.A. police beating Rodney King, dies of covid-19 complications. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/local/obituaries/george-holliday-dead/2021/09/20/0a3ece3a-1a33-11ec-a99a-5fea2b2da34b_story.html

Smith, J. (2015, 13. april). Videos of police killings are numbing us to the spectacle of black death. *The New Republic*. <https://newrepublic.com/article/121527/what-does-seeing-black-men-die-do-you>

Smith, R. G. (Manusforfatter). (2017). *Rodney King* [Enmannsshow]. Netflix.

Smith, R. G. (Manusforfatter). (2018). *Fredrick Douglass Now* [Enmannsshow]. Buffalo 8.

Smith, T. W. (1992). Changing Racial Labels: From “Colored” to “Negro” to “Black” to “African American.” *The Public Opinion Quarterly*, 56(4), 496–514. <http://www.jstor.org/stable/2749204>

Språkrådet. (2021, 11. november). *Hvilke ord kan brukes om hudfarge?* Språkrådet. <https://www.sprakradet.no/svardatabase/sporsmal-og-svar/hvilke-ord-kan-brukes-om-hudfarge/>

The Berkeley Daily Planet. (2013, 8. februar). *Berkeleyans receive awards from society of professional journalists*. The Berkeley Daily Planet.

<https://www.berkeleydailyplanet.com/issue/2013-02-08/article/40755?headline=Berkeleyans-Receive-Awards-from-Society-of-Professional-Journalists-->

Wallenfeldt, J. (2022, 5. september). Los Angeles riots of 1992. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/Los-Angeles-Riots-of-1992>

Williams, J. P. (2021, 25. mai). *A year after George Floyd's killing, white allyship fades*. US News. <https://www.usnews.com/news/national-news/articles/2021-05-25/a-year-after-george-floyds-killing-white-support-for-black-lives-matter-fades>

Wilson, S. & Duke, A. (2012, 23. august). *Police: Rodney King's "accidental drowning" involved drugs*. CNN. <https://edition.cnn.com/2012/08/23/us/rodney-king-autopsy/index.html>

Wirtschafter, V. (2021, 17. juni). *How George Floyd changed the online conversation around BLM*. Brookings. <https://www.brookings.edu/techstream/how-george-floyd-changed-theonline-conversation-around-black-lives-matter/>

Yokum, D., Ravishankar, A. & Coppock, A. (2017). Evaluating the effects of police body-worn cameras: A randomized controlled trial. *Government of the District of Columbia*.

Zuckerman, E. (2016). Why we must continue to turn the camera on police. *MIT Technology Review*. <https://www.technologyreview.com/2016/07/11/70642/why-we-must-continue-to-turn-the-camera-on-police/>

Zuckerman, E. (2020). Why filming police violence has done nothing to stop it. *MIT Technology Review*. <https://www.technologyreview.com/2020/06/03/1002587/sousveillance-george-floyd-police-body-cams/>

Zuckerman, E., Matias, J. N., Bhargava, R., Bermejo, F. & Ko, A. (2019). Whose death matters? A quantitative analysis of media attention to death of black americans in police confrontations, 2013-2016. *International Journal of Communication*, 13(27), 4751-4777. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/8782>

